

Digitalisering i bankbransjen

En studie om hvordan økt digitalisering påvirker regnskap og regnskapsinformasjon på bedriftsmarkedet.

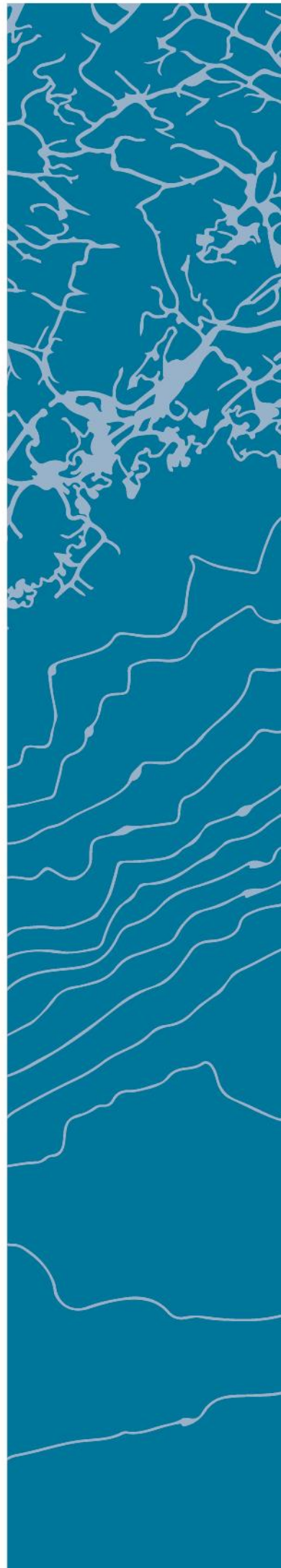
LISE SOFIE JULIUSSEN OG JORAN WIGSTØL

VEILEDER

Terje Heskestad

Universitetet i Agder, (2018)

Handelshøyskolen ved UIA

Forord

Denne masteroppgaven er skrevet som en del av masterstudiet i regnskap og revisjon ved Universitet i Agder. Gjennom opparbeidet kunnskap fra studiet og praksis har vi anvendt vår kunnskap på en aktuell og relevant problemstilling.

Oppgaven tar utgangspunkt i digitalisering i bankbransjen og hvordan dette påvirker bruken av regnskap. Digitalisering er et aktuelt tema og vi ønsker å danne oss en dypere forståelse av tematikken. Digitalisering vil utvikles løpende og ha betydning for oss og samfunnet. Oppgaven vil derfor være aktuell både for teoretikere og praktikere.

Vi ønsker å rette en stor takk til respondentene i bankene. Deres bidrag har vært til stor hjelp i studien vår for å få et innblikk i hvordan ting gjøres i praksis. Uten deres bistand hadde vi ikke kunne besvare vår oppgave, og vi setter stor pris på deres åpenhet.

Vi ønsker også å rette en stor takk til vår veileder Terje Heskestad for god veiledning. Han har med sin sterke faglige kompetanse innen regnskap og sitt nettverk hjulpet oss å komme i kontakt med det rette personene i bankene. Han har vært en god sparringspartner i faglige diskusjoner og uklarheter gjennom studiet. Videre ønsker vi å gi en takk til Finanstilsynet som har bidratt til en god grunnleggende forståelse av hvordan deres reguleringer påvirker bankene.

Til slutt ønsker vi å takke nære og kjære for tålmodighet og støtte gjennom arbeidet med masteroppgaven.

Kristiansand, 31.05.2018

Lise Sofie Juliussen og Joran Wigstøl

Sammendrag

Temaet for denne masteroppgaven er regnskap og digitalisering og hvordan økt digitalisering påvirker bruken av regnskap i bankbransjen. Målet er å kartlegge hvordan bankene bruker regnskapet i praksis og hvordan dette påvirkes av digitalisering.

Regnskapet skal fungere som en informasjonskilde som gir beslutningsnyttig informasjon til brukerne. Regnskapslitteraturen vektlegger prognose og kontrollformålet til regnskapet. Grunnlaget for utarbeidelsen av regnskapet i Norge ligger i den norske regnskapsreguleringen som åpner opp for bruk av skjønn og vurderinger. Grunnlaget for digitaliseringen er driverne bak gjennomføringen av en digitaliseringsprosess. Reguleringen fra Finanstilsynet er en sentral del av en digitaliseringsprosess i bankene. Det kreves en sammenheng mellom digitalisering, regnskapsregulering og Finanstilsynet for at bankene skal kunne digitalisere sin bransje, spesielt på bedriftsmarkedet. Litteraturen identifiserte mange muligheter og utfordringer ved en digitaliseringsprosess.

I denne studien intervjuet vi syv respondenter fra fire banker om digitalisering og bruk av regnskap. Det kom tydelig frem at digitaliseringen på bedriftsmarkedet er begrenset. Dette er et resultat av at digitalisering av regnskap er komplisert, tidkrevende og kostbart. Bankene forteller om liten tro på muligheten til å heldigitalisere skjønnsmessige vurderinger. Det er interessant at flere mener digitalisering går svært hurtig, mens vår studie viser at det ikke er tilfelle på bedriftsmarkedet. Bankene identifiserer flere muligheter ved digitalisering og nevner blant annet automatisering, analyse og kunstig intelligens. Et annet funn i studien er at bankene ønsker tilgang til tall løpende, men dette vil kunne ha konsekvenser på regnskapskvaliteten. Manglende digitalisering på bedriftsmarkedet gir begrenset informasjon om digitaliseringens påvirkning på bruken av regnskapet. Respondentene identifiserte ikke endringer i regnskapsbruken.

Konklusjonen er at digitalisering ikke påvirker bruken av regnskap i bankene i dag. Utfordringene er knyttet opp mot kompleksiteten til bedriftsmarkedet, men bankene identifiserer også en rekke muligheter. Muligheter med automatisering, analyseverktøy og kunstig intelligens er særlig vektlagt av bankene. Digitalisering vil nok ha større påvirkning på regnskapet når utviklingen har kommet lengre.

Innholdsfortegnelse

Forord	1
Sammendrag.....	2
Innholdsfortegnelse	3
Kapittel 1: Innledning	6
1.1 Bakgrunn	6
1.2 Avgrensning og problemstilling	7
1.3 Struktur	8
Kapittel 2: Teori	9
2.1 Regnskap og Regnskapsinformasjon.....	9
2.1.1 Grunnleggende om regnskapet	9
2.1.2 Formålet til regnskapet	10
2.1.3 Regnskapsregulering.....	13
2.2 Regnskapsrapportering.....	15
2.2.1 Grunnleggende regnskapsprinsipper	16
2.2.2 Periodisering	17
2.2.3 Rettvisende bilde	21
2.2.4 Revisors rolle.....	22
2.3 Digitalisering	22
2.3.1 Definisjon av digitalisering	23
2.3.2 Digitalisering og regnskap	26
2.3.3 Drivere.....	27
2.3.4 Muligheter med digitalisering	28
2.3.5 Utfordringer med digitalisering.....	31
2.3.6 PSD 2.....	33
2.3.7 Finanstilsynet	33
2.4 Avslutning	36
Kapittel 3: Metode	37
3.1 Valg av undersøkelsesdesign og metode.....	37
3.1.1 Forskningsdesign	38
3.1.2 Kvalitativ Metode	38
3.2 Metoder for datainnsamling.....	40
3.2.1 Intervju som forskningsmetode	40
3.3 Utvelgelse av intervjuobjekter	41
3.3.1 Utvalg.....	41

3.3.2 Utvalgsmetode	42
3.4 Analyse av data	43
3.4.1 Transkribering	43
3.4.2 Nvivo	44
3.4.3 Oppfølging.....	44
3.5 Evaluering av forskningsstudien.....	45
3.5.1 Validitet	45
3.5.2 Reliabilitet.....	46
3.5.3 Personvern	46
3.6 Avslutning	47
Kapittel 4: Empiri	48
4.1 Regnskapet.....	48
4.1.1 Bruken av regnskap.....	48
4.1.2 Fokusområder	49
4.1.3 Kvalitetssikring	50
4.1.4 Vurderinger og virkelig verdi	50
4.1.5 Risikovurdering.....	51
4.1.6 Ikke revisjonsplikt	53
4.1.7 Covenant.....	53
4.1.8 Digitaliseringens påvirkning på bruken av regnskap.	54
4.2 Digitalisering	56
4.2.1 Automatisert innlesning regnskap.....	56
4.2.2 Digitalisering bedriftsmarkedet.....	57
4.2.3 Utvikling og hurtighet av digitalisering.....	57
4.2.4 Muligheter Digitalisering	58
4.2.5 Utfordringer Digitalisering	62
4.3 Avslutning	65
Kapittel 5: Diskusjon.....	67
5.1 Bruk av regnskap	67
5.1.1 Regnskap som informasjonskilde	67
5.1.2 Informasjonstype	68
5.1.3 Risikomodell	68
5.1.4 Ulike former for kontroll.....	69
5.1.5 Covenant.....	69
5.1.6 Vurderinger.....	69
5.1.7 Digitalisering påvirker ikke regnskap.....	70

5.2 Manglende digitalisering på bedriftsmarkedet	71
5.2.1 Prioriteringer og kompleksitet	72
5.2.2 Utvikling og hurtighet	73
5.3 Motivasjonen for digitalisering i bankbransjen	74
5.4 Bankenes vanskeligheter med digitalisering.....	76
5.5 Avslutning	78
Kapittel 6: Avslutning	80
6.1 Konklusjon	80
6.2 Praktiske implikasjoner	81
6.3 Teoretiske implikasjoner	82
6.4 Studiens begrensninger	83
6.5 Videre forskning	83
Litteraturliste.....	85
Appendiks	89
Vedlegg 1: Godkjenning NSD	89
Vedlegg 2: Samtykkeskjema.....	91
Vedlegg 3: Intervjuguide	93
Vedlegg 4: Refleksjonsnotat	95

Kapittel 1: Innledning

Dette kapittelet gir en innledning til studien. Første del dekker hva som er bakgrunnen for oppgaven. Andre del dekker avgrensning og problemstilling. Siste del dekker oppgavens struktur. Kapittelet vil drøfte formålet, problemstillingen og motivasjonen for oppgaven.

1.1 Bakgrunn

Det er fokus på digitalisering i samfunnet og i mediene. Det skjer en hurtig utvikling innen teknologi, og stadig flere selskaper tar i bruk digitalisering. Digitalisering vil ofte føre til strukturelle endringer i selskaper og dermed vil det kunne tenkes å ha innflytelse på regnskap og regnskapsinformasjonen fremover. Regnskap og revisjon er også et område som i løpet av de siste årene har økt fokuset på digitalisering. Digitaliseringen har allerede påvirket behandlingen av regnskapet og regnskapsinformasjon hos selskaper gjennom muligheter for flere digitale løsninger. Det er en hurtig utvikling som vil kunne føre til at behovet for informasjon endres. Økt digitalisering av bransjer vil kunne endre viktigheten, fokuset og forståelsen av regnskap og regnskapsinformasjon.

Bankbransjen er sentral innenfor denne utviklingen. Bankene har implementert flere digitale løsninger i tillegg til at de er en sentral regnskapsbruker. For å kunne tilby kundene sine bedre tjenester i banken har det vært et økt fokus på å digitalisere prosesser. For å bedre dekke kundenes behov har flere av bankene begynt å digitalisere seksjoner. Her ser man at det har kommet nye betalingsmetoder og enkelte banker har tatt i bruk roboter til kundebehandling i chat. Kundene er også blitt mer digitale og i en hektisk hverdag er hurtighet og effektivisering viktig. Så langt har digitalisering på privatmarkedet hatt første prioritering. På privatmarkedet vil man ved bruk av automatisering og kunstig intelligens kunne dekke flere personer med lignende problemstilling enn på det mer komplekse bedriftsmarkedet.

Digitalisering er i vekst og dette innebærer en del beslutninger som må tas dersom selskapene skal starte en digitaliseringsprosess. De neste årene vil trolig digitaliseringen bli mer synlig. Flere selskaper vil trolig ta i bruk digitalisering i større grad og videreutvikler sine eksisterende digitaliseringsprosesser. Digitaliseringen utvikler seg hurtig og forbedres, men er også veldig kostbart. På bakgrunn av en kost-nytte vurdering må selskapene tenke nøye gjennom hva de investerer i og om dette vil gagne dem på lang sikt.

1.2 Avgrensning og problemstilling

Tema for oppgaven er hvordan økt digitalisering påvirker regnskap og regnskapsinformasjon. Målet er å finne ut hvordan regnskap og regnskapsinformasjon blir behandlet gjennom digitalisering i bankene. Innad i bankene vil vi undersøke om det brukes elektronisk lesing av regnskap, kunstig intelligens og roboter. Vi vil også se på hvordan skjønnsmessige vurderinger og estimer behandles ved digitalisering og om dette fører til et endret fokus på regnskap og regnskapsinformasjon. Disse faktorene vil være relevante ved digitalisering av regnskap og regnskapsinformasjon i selskapene. Dette skal forskes på gjennom dybdeintervjuer med banker på Sørlandet. Oppgaven er fokusert rundt digitalisering i banker på bakgrunn av at bankbransjen er ledende innen digitalisering. Bankene er tidlig ute med å ta i bruk digitalisering og er i konstant endring. Dette fører til at bankene er spesielt interessante med tanke på fokuset på digitalisering og hvordan dette påvirker regnskap og regnskapsinformasjon. Dette har lagt grunnlaget for vårt valg av problemstilling.

Problemstilling:

Hvordan påvirker økt digitalisering bruken av regnskap og regnskapsinformasjon i bank?

Problemstillingen skal besvares ved hjelp av følgende forskningsspørsmål:

1. *Hva bruker bankene regnskapet til og hvordan bruker de det?*
2. *Hvor langt har bankene kommet på digitalisering i bedriftsmarkedet og hva er mulighetene og utfordringene med en digitaliseringsprosess?*

Vårt litteratursøk viser mangelfull litteratur og tidligere forskning som omhandler påvirkningen digitalisering har på regnskapsbruken. Regnskapslitteraturen og lovgivning gir retningslinjer for hvordan regnskapsposter bør eller skal behandles. Resultatet av dette gir grader av variasjon i utarbeidelsen av regnskapet hos ulike selskaper. Økt fokus på digitalisering og endringene dette medfører gjør det spesielt relevant å forstå variasjoner i regnskap samt hvilke konsekvenser dette medfører.

Motivasjon for oppgaven er hovedsakelig at digitaliseringens påvirkning på bruken av regnskapet vil være relevant både for brukerne og produsentene av regnskapet. Informasjon

om endret fokus på regnskap vil kunne bidra til at regnskapsprodusentene og regnskapsreguleringen vil kunne tilpasse seg bedre til hva som er nyttig for brukerne. Digitalisering og endringer dette medfører er også et interessant tema, i tillegg er det veldig aktuelt i dagens samfunn.

1.3 Struktur

Oppgavens struktur består av seks kapitler som bidrar til å besvare problemstillingen og forskningsspørsmålene. For å besvare problemstillingen og forskningsspørsmålene vil kapittel 2 redegjøre for teorien utredningen bygger på. Dette består av teori om regnskap samt regnskapsreguleringen i Norge og teori om digitalisering. Det vil gi oss grunnlag for å kunne diskutere vår empiri opp mot teorien. Kapittel 3 redegjør for metodiske valg, her drøftes styrker og svakheter med metoden. Kapittel 4 presenterer resultatene fra forskningen. Diskusjonen av empirien mot det teoretiske grunnlaget blir presentert i kapittel 5, og gir god innsikt i funnene. Til slutt har vi kapittel 6 med konklusjonen av forskningen, samt forskningens utfordringer og begrensninger. Vi avslutter med forslag til videre forskning.

Kapittel 2: Teori

Formålet med dette kapitlet er å gi en presentasjon av det teoretiske grunnlaget på regnskap og digitalisering. Kapitlet presenterer bakgrunnen for regnskapet, formålet til regnskapet og den norske regnskapsreguleringen. Videre presenteres en grunnleggende gjennomgang av den norske prinsippbaserte regnskapsrapporteringen. Det teoretiske grunnlaget for digitalisering gjennomgås i delkapittel 2.3. Her utdypes det hva digitalisering er og hvilke drivere som ligger til grunn. Videre redegjøres det for ulike muligheter og utfordringer som kommer med en digitaliseringsprosess. Avslutningsvis presenteres betydningen av reguleringene fra Finanstilsynet og PSD2 og hva det vil si for bankene.

2.1 Regnskap og Regnskapsinformasjon

Formålet til dette delkapitlet er å gi en grunnleggende forståelse av regnskap og den norske regnskapsreguleringen. Kapitlet inneholder en gjennomgang av hva regnskapslitteraturen sier om formålet til regnskapet og om prinsipal agent problemet. Videre er fokuset på den norske regnskapsreguleringen og dens elastisitet med en gjennomgang av prinsippene regnskapet bygger på. Regnskapsprinsippene er brukt til å belyse enkelte av valgmulighetene regnskapsprodusenten står overfor ved utarbeidelsen av regnskapet. Dette vil dermed være sentral kunnskap for en regnskapsbruker.

2.1.1 Grunnleggende om regnskapet

Tofteland (2014) beskriver regnskapet som «et system for registrering, måling og kommunikasjon av økonomisk informasjon, som setter regnskapsbrukeren i stand til å gjøre kvalifiserte vurderinger og beslutninger med utgangspunkt i regnskapsinformasjonen» (s. 9). Regnskapet skal fungere som en informasjonskilde for foretakets interessenter og redusere asymmetrien i informasjonen mellom et foretak og dens regnskapsbrukere.

Foretakets interessenter vil kunne variere, men ofte kan man si at det er de som har et bidragsytelse-basert forhold til foretaket. Foretaket etterspør ressurser fra omverdenen og tilbyr en form for gjenytelse (Baksaas, Stenheim & Keeping, 2015). Ressurser som etterspørres kan være kapital fra banker eller investorer. Motytelsen kan være renter, utbytte eller andre finansielle verdier. Foretaket etterspør også ofte ikke finansielle goder. Eksempelvis kan et

foretak ønske god omtale i samfunnet og til gjengjeld tilbyr bærekraftig drift eller økonomisk støtte til lokalforeninger. Dersom det foreligger mye asymmetrisk informasjon mellom partene vil dette utgi en usikkerhet som fører til høyere kapitalkostnader. Bankene eller eierne vil kreve mer gjenytelse for ressursene de tilbyr (Baksaas et al., 2015). Dette er også kjent som Prinsipal agent problemet.

Prinsipal agent problemet

Prinsipal agent problemet omhandler problemene som forekommer når det foreligger asymmetri i tilgangen på informasjon. De som forvalter kapitalen kalles agent og eierne av kapitalen kalles prinsipalen. Agenten er den som har mest informasjon om forholdene i foretaket, i tillegg er de ofte hovedkilden til informasjon for prinsipalen. Ved interessekonflikt vil denne asymmetriske informasjonstilgangen kunne føre til problemer. Belønning eller straff til agenten basert på informasjon agenten gir prinsipalen fører til en interessekonflikt. Dette kan gi agenten insentiver til å gi misvisende informasjon. Agenten kan oppnå fordeler ved å holde tilbake informasjon eller gi ensidig positiv informasjon om selskapet. Problemet forsterkes samtidig med at prinsipalen har begrenset mulighet til å undersøke om informasjonen er riktig. Konsekvensen kan være at kapitaleierne påføres tap. Regnskapet skal fungere som et virkemiddel for å redusere denne asymmetrien. Videre er også reguleringen av regnskapets utarbeidelse og fremstilling et virkemiddel (Baksaas et al., 2015).

2.1.2 Formålet til regnskapet

I regnskapslitteraturen er det hovedsakelig prognoseformålet og kontrollformålet som blir ansett som regnskapets to hovedformål. Prognoseformålet innebærer at regnskapet skal kunne brukes til å predikere fremtiden. Regnskapet skal enten predikere fremtiden eller inneholde informasjon som er nyttig i forhold til dette. En del av dette omtales som verdsettelsesformålet, der regnskapet skal kunne brukes til å estimere nåtidens og fremtidens verdier. Kontrollformålet baserer seg på at regnskapet skal være nyttig for å kontrollere ressursallokeringen. Dette skal også kunne brukes til å følge opp ledelsen eller andre vesentlige elementer (Baksaas et al., 2015).

Hovedsakelig vil informasjon kunne brukes til å ivareta både prognose og kontroll formålene, men det vil være forskjeller i hva slags informasjon som foretrekkes (Kvifte & Johnsen,

2008). Ijiri (1983) spesifiserer to områder der formålene er ulike. Prognoseformålet vil alltid foretrekke mer informasjon. Det innebærer også subjektiv informasjon med grader av usikkerhet. Mens innenfor kontrollformålet er mer informasjon ikke alltid å foretrekke, og subjektiv informasjon er mindre nyttig (Kvifte & Johnsen, 2008). Predikasjon krever relevant informasjon om fremtiden som har en predikasjonsverdi. Informasjon som bygger på antakelser om fremtiden vil alltid inneholde usikkerhet (Baksaas et al., 2015). Dette knyttes ofte opp mot bruk av virkelig verdi. Kontrollformålet krever informasjon som kan benyttes til å kontrollere og følge opp, noe som ofte forbindes med prinsipal agent problemet. Dette formålet vil i motsetning til prognoseformålet kreve informasjon om fortiden og hvordan det i realiteten har gått med selskapet. Subjektiv informasjon som inneholder usikkerhet vil derfor være mindre relevant på grunn av anslag som i mindre grad kan verifiseres. Bruken av historisk kost og resultatmåling blir ofte assosiert med kontrollformålet (Baksaas et al., 2015).

Covenants

En form for kontroll er bankenes bruk av covenants. Bankene bruker covenants for å redusere risiko. Sæther Carlberg (2003) beskriver covenants som «en skriftlig avtale eller et løfte mellom to parter, hvor den ene forplikter seg til at noe enten er, skal/skal ikke bli gjort, eller eventuelt går god for gitte forutsetninger.» Covenants omtales også som lånevilkår. «Disse vil typisk omfatte krav om rapportering, oppfyllelse av lovreguleringer og lisenser, forsikringsdekning og effekt av skatter og skattefritak» (Sæther Carlberg, 2003). Covenants kan deles inn i fire hovedformål fra långivers side og skal øke sikkerheten for at lånet blir tilbakebetalt. Hovedformålene er å styre debtors atferd, styre eierens atferd, få til forhandlinger og varslingssignal (Sæther Carlberg, 2003).

Covenants er individuelle avtaler som varierer basert på ulike kunder og deres låneforhold til kredittgiver. Variasjonen i ulike avtaler kan basere seg på mange forhold. Eksempler på forhold som kan påvirke utformingen av covenants er: hensikten med lånet, låntakers virksomhet, kredittens størrelse og risikoen knyttet til utlånet av kreditten (Sæther Carlberg, 2003). Ressursbruken knyttet til inngåelse og oppfølging av covenants innebærer at avtalene ikke burde omfatte mer enn nødvendig, men heller rette seg spesielt mot den aktuelle låntakeren.

Covenants basert på finansielle tall kan deles inn i finansielle forholdstall og kontantstrømrelatert. Finansielle forholdstall kan eksempelvis være ulike varianter av forholdstall knyttet til egenkapitalen. Kontantstrømrelaterte vilkårene kan være krav til likviditet eller EBITDA (Pettersen, 2012). Nøkkeltallet EBITDA er en forkortning for earnings before interest tax depreciation and amortization. EBITDA kan komme i ulike varianter og justeringer, men hovedsakelig er det et nøkkeltall som skal si noe om inntjeningen uten forstyrrelser fra renter, nedskrivning, avskrivning og skatt.

Eiendomsnæringen og investering i eiendom finansiert med egenkapital og kreditt fra bank er et relevant eksempel der det brukes covenants. Forvaltningshuset (2016) oppgir at normalt så vil inntil 75% av investeringer i næringseiendom finansieres gjennom banklån. Vanlige lånebetingelser for eiendomsnæringen er krav knyttet til LTV (loan to value) og ICR (interest coverage ratio) (Forvaltningshuset, 2016). LTV er en forkortelse for $\frac{\text{Lånebeløp}}{\text{Eiendommens verdi}}$ og ICR er en forkortelse for rentedekningsgraden og kan beregnes som $\frac{(\text{ordinært resultat} + \text{Finanskostnader})}{\text{Finanskostnader}}$. Covenants avhenger av risikoen knyttet til utlånet og risikoen innenfor investeringseiendom som relaterer seg til eiendommens verdi.

Brudd på covenants gir grunnlag for reforhandlinger eller terminering av engasjementet. Covenants brukes som verktøy for reforhandlinger med mål om å reparere skaden. Det er ønskelig at brudd oppdages tidlig slik at partene kan ordne opp i den negative utviklingen som førte til avtalebruddet. De vanligste tiltakene er ny tilførsel av egenkapital eller gjennomgang av selskapet med sikte på tiltak som kan forbedre lønnsomheten (Sæther Carlberg, 2003).

Kvalitetskrav

For at regnskapet skal være nyttig for brukerne må regnskapet inneholde beslutningsnyttig informasjon. Beslutningsnyttig informasjon bidrar til at brukeren kan ta bedre beslutninger etter at informasjonen er kjent. Kjennetegnet er at informasjonen er ny for brukerne, relevant for beslutningen, troverdig/forståelig og vesentlig (Baksaas et al., 2015). Hva som kategoriseres som beslutningsnyttig informasjon vil variere ut ifra hvem brukeren er. Ulike brukere vil anse ulik informasjon som relevant da beslutningene varierer tilsvarende. En eier vil ha interesse for å maksimere investeringen sin og vil etterspørre informasjon for å estimere fremtidig fortjeneste. Långivere har en avtalt motytelse for lånet og vil derfor ha større

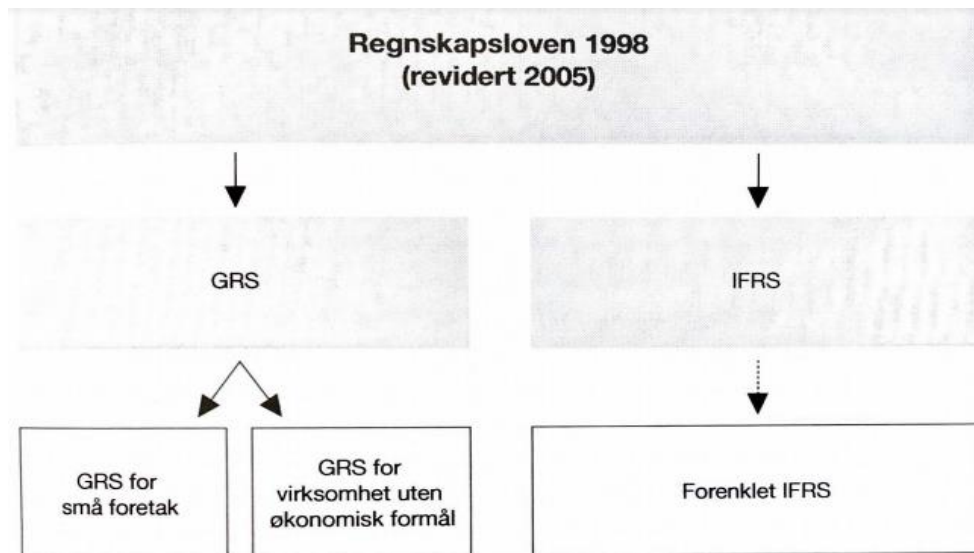
interesse for informasjon om sviktende tilbakebetalingsevne og annen informasjon knyttet til risikoen for tap (Stenheim, Sundkvist & Opsahl, 2017).

2.1.3 Regnskapsregulering

Den norske regnskapsreguleringen består av regnskapsloven med forskrift og god regnskapsskikk. Regnskapsloven (1998) er en transaksjonsbasert historisk kostmodell, men med enkelte unntak. Regnskapsloven setter rammene for utarbeidelse av årsregnskapet og omtales som en rammelov. Det innebærer at det er rom for profesjonelt skjønn på bakgrunn av at regnskapsloven bygger på prinsipper og ikke detaljregulering (Kvifte & Johnsen, 2008). God regnskapsskikk er en av de grunnleggende regnskapsprinsippene i regnskapsloven. Regnskapsloven fastslår at årsregnskapet skal utarbeides i henhold til god regnskapsskikk. God regnskapsskikk har status som en rettslig standard og har som hensikt å utfylle enkelte bestemmelser i regnskapsloven. Det er Norsk Regnskapsstiftelse som utarbeider standardene og vektlegger i stor grad praksis. Dette fører til at god regnskapsskikk er i stadig utvikling (Kvifte & Johnsen, 2008).

Tosporssystemet

Den norske regnskapsreguleringen har et tosporssystem som inneholder ulike rapporteringsregler. I EU må alle børsnoterte selskaper avlegge konsernregnskap etter IFRS (International Financial Reporting Standards). Dette gjelder også Norge og er en konsekvens av EØS-avtalen. Norske foretak har valgfrihet mellom å avlegge regnskapet etter regnskapsreguleringen innenfor god regnskapsskikk eller IFRS. Det er også åpent for å avlegge regnskapet etter en særnorsk regulering som kalles forenklet IFRS. God regnskapsskikk inneholder to ulike grener som kalles god regnskapsskikk for små foretak og god regnskapsskikk for virksomheter uten økonomiske formål (Kvifte & Johnsen, 2008).

Figur 2-1: «Tosporssystemet i norsk regnskapsregulering» (Kvifte et al., 2008, p. 25)

Små foretak

Små foretak er i henhold til regnskapsloven foretak som ikke er store og ikke overskrider to av tre vilkår. Vilkårene for å kategoriseres som små foretak er salgsinntekt på 70 millioner kroner, balansesum på 35 millioner kroner og gjennomsnittlig antall ansatte på 50 årsverk. I Norge er det en stor andel selskaper som utarbeider regnskapet som små foretak. Graden av dette kan synliggjøres gjennom statistikk fra statistisk sentralbyrå. Statistikken viser at andelen foretak som har under 50 ansatte i Norge er på 98,2% (Naz, 2018).

Små foretak kan velge en del forenklinger i regnskapsrapporteringen. De har også flere valgmuligheter gjennom at de kan velge hovedregelen eller unntaksregelen for små foretak. Små foretak har ikke plikt til å utarbeide årsberetning, kontantstrømoppstilling eller konsernregnskap. De kan unnlate å balanseføre leieavtaler og forsikrede pensjonsforpliktelser. Det er også valgmulighet for forenklinger ved beregning av tilvirkningskostnader og valgmuligheter innenfor vurderingsreglene. Små foretak kan velge å fravike opptjeningsprinsippet og sammenstillingsprinsippet dersom dette samsvarer med god regnskapsskikk. Prinsippet om sikring kan også fravikes. I tillegg er det en del forenklinger i notene (Ekberg, 2017).

Den norske regnskapsreguleringen er i utvikling og det arbeides nå med ny regnskapslov (Langli, 2016). Lovendringen har som utgangspunkt å tilpasse seg regnskapsdirektivet vedtatt

i EU. Endringene kommer av at det har skjedd mye endringer internasjonalt etter nåværende regnskapslov ble vedtatt. Det er også et ønske om å nærme seg den internasjonale regnskapsmodellen til IFRS. Det foreløpige forslaget til regnskapsloven åpner blant annet opp for mer bruk av virkelig verdi, dersom verdien kan måles pålitelig. Dette vil i praksis innebære at varige driftsmidler blir oppskrevet og nedskrevet løpende (Heskestad & Tofteland, 2016). Transaksjonsprinsippet i den nåværende regnskapsreguleringen hindrer at driftsmidler kan oppjusteres til virkelig verdi uten en transaksjon. Bruk av virkelig verdi har vært mye diskutert både i Norge og internasjonalt. I Norge har virkelig verdi møtt mye motstand. Bruk av virkelig verdi vil hindre at regnskapsprodusenten kan påvirke verdien i regnskapet gjennom avskrivning og vurderinger om nedskrivning (Langli, 2016).

2.2 Regnskapsrapportering

Regnskapspliktige skal hvert år utarbeide et årsregnskap, tilhørende noter og årsberetning. Havstein og Moen (2010) beskriver regnskapet slik: «I regnskapet systematiseres de ulike transaksjonene slik at de kan gi et bilde av det som skjer, både totalt og fordelt på enkeltaktivitet» (s. 12). Årsregnskapet er en oversikt som inneholder resultatregnskap, balanse, kontantstrømpoppstilling, noteopplysninger og endringer i egenkapitalen. Regnskapsloven oppgir en rekke krav om innholdet i årsregnskapet, årsberetningen og fremstillingen av dette. Årsberetningen er definert av Altinn (2017) som «en redegjørelse fra styret og daglig leder som blant annet viser utviklingen i foretaket og forutsetninger for fremtidig drift.»

Resultatregnskapet er en spesifisering over endringen i egenkapitalen. Den består av periodens inntekter minus periodens kostnader og viser verdiskapningen i denne perioden (Havstein & Moen, 2010). Hva man betegner som inntekter og kostnader i en periode vil kunne påvirkes av vurderinger og periodiseringer. Kontantstrømmen er mer objektiv informasjon som inneholder en oversikt over inn- og utbetalinger (Baksaas et al., 2015). Balansen er en oversikt over eiendeler, egenkapital og gjeld på et gitt tidspunkt. Balansen inneholder alltid like mye eiendeler som egenkapital og gjeld. Dette kan settes opp i en ligning som omtales som balanseligningen. Balanseligningen kan vises slik: $Eiendeler = Egenkapital + Gjeld$. Dette viser også at egenkapitalen er lik eiendelene minus gjelden.

I tillegg til informasjonen i resultatregnskapet, balansen og kontantstrømoppstillingen krever regnskapsloven tilleggsopplysninger i notene. Regnskapsloven inneholder en rekke krav til opplysninger i notene. Det er krav om at det skal gis nødvendig informasjon for å kunne bedømme selskapets stilling og resultat dersom det ikke fremkommer av den øvrige informasjonen. Små foretak kan velge en del forenklinger med å utelate enkelte punkter.

2.2.1 Grunnleggende regnskapsprinsipper

Regnskapet bygger på ti grunnleggende prinsipper som er lovfestet i regnskapsloven. Regnskapsreguleringen har en viss grad av elasticitet og vil kunne inneholde vurderinger og estimater slik at det er sentralt å ha en grunnleggende forståelse av prinsippene. Vurderinger, estimat og valg av regnskapsmetode kan føre til variasjon i resultater, også under lignende forhold. Nedenfor gis det en oversikt over prinsippene og generell bruk, for å belyse samt gi en forståelse av variasjon som kan forekomme av ulik prinsippanvendelse.

Innledningsvis er det tre helt grunnleggende prinsipper som ligger til grunn. Et prinsipp er at regnskapet bygger på forutsetningen om fortsatt drift. Dersom denne forutsetningen ikke er sannsynlig, skal eiendeler og gjeld vurderes til virkelig verdi. Videre lovfester et annet prinsipp at utarbeidelsen av regnskapet skal skje i samsvar med god regnskapsskikk.

Kongruensprinsippet spesifiserer i tillegg at alle inntekter og kostnader føres over resultatregnskapet, så lenge ikke noe annet følger av god regnskapsskikk.

Kongruensprinsippet oppgir at dette ikke gjelder virkningen av endret prinsippanvendelse eller korrigerende av feil fra tidligere år, for selskaper som ikke er små foretak. Virkningen av dette skal føres direkte mot egenkapitalen.

For å ivareta formålet med sammenlignbarhet i regnskapet over tid og sammenlignbarhet med andre selskaper, er det krav om ensartet prinsippbruk (Baksaas et al., 2015). Baksaas et al. (2015) forklarer regnskapsprinsipp slik: «Et regnskapsprinsipp kan forstås som de regnskapsmessige metodene som følger av de grunnleggende regnskapsprinsippene og vurderingsregler i regnskapsloven» (s. 171). Det er et skille mellom de grunnleggende regnskapsprinsippene i regnskapsloven og de prinsippene som omtales her. Dette prinsippet innebærer at selskaper skal behandle like transaksjoner og hendelser likt. Prinsippendringer vil kunne forekomme av flere grunner. Et selskap kan for eksempel gå fra å være et lite

foretak, til å ikke være det. Dersom selskapet tidligere har utarbeidet regnskapet i samsvar med forenklinger for små foretak, tvinges selskapet til å endre prinsippbruken.

2.2.2 Periodisering

Periodisering er et sentralt tema og flere av de grunnleggende regnskapsprinsippene regulerer dette. De fem neste prinsippene omhandler periodisering samt innregning av inntekter og kostnader. Periodisering er forklart av Havstein og Moen (2010) som: «Periodisering er en fellesbetegnelse på de regnskapsmessige justeringene som må gjennomføres for å henføre inntekter og kostnader til riktig regnskapsperiode» (s. 112). Disse prinsippene spesifiserer hva man skal innregne som inntekt og kostnad og når de skal innregnes. Periodisering kan gi opphav til forvirring når regnskapsføringen på mange områder baserer seg på vurderinger om fremtiden. Et eksempel kan være når huseieren krever forskuddsleie, skal man kostnadsføre det når betalingen innkreves, eller løpende over perioden man leier. Periodisering kan ha stor påvirkning på resultatet og fremstillingen av foretakets aktivitetsnivå.

De fem prinsippene står skrevet i regnskapsloven §4-1 slik:

1. Transaksjoner skal regnskapsføres til verdien av vederlaget på transaksjonstidspunktet (transaksjonsprinsippet).
2. Inntekt skal resultatføres når den er opptjent (opptjeningsprinsippet).
3. Utgifter skal kostnadsføres i samme periode som tilhørende inntekt (sammenstillingsprinsippet).
4. Urealisert tap skal resultatføres (forsiktighetsprinsippet).
5. Ved sikring skal gevinst og tap resultatføres i samme periode.

Transaksjonsprinsippet

Transaksjonsprinsippet sier når og hva som skal regnskapsføres ved førstegangsinngang. Det er verdien av vederlaget og transaksjonstidspunktet som er det avgjørende i henhold til dette prinsippet. Transaksjonstidspunktet blir ansett som tidspunktet når risiko og kontroll overføres. Innen varehandel vil dette typisk være når man mottar eller overgir en vare. Vederlaget kan i realiteten ha mange ulike former, det kan være penger, eiendeler eller andre verdier. Det er da den virkelige verdien av vederlaget som bestemmer hva verdien i regnskapet skal være. Regnskapsloven har ikke en entydig definisjon på virkelig verdi, men

Langli (2016) definerer virkelig verdi i denne sammenhengen som «det beløpet en eiendel kan omsettes for, eller en forpliktelse kan innfris til, i en transaksjon på armlengdes avstand mellom velinformerte og frivillige parter» (s. 93). Dette kan alternativt forklares som verdien partene blir enige om når begge parter ønsker nyttemaksimering.

Transaksjonsprinsippet gjenspeiles ved bruk av anskaffelseskost (kjøpspris med tillegg av kjøpsutgifter) på innregningen av omløpsmidler, anleggsmidler og gjeld (Baksaas et al., 2015). Anskaffelseskost skal hovedsakelig tilegnes varer spesifikt. Regnskapsloven nevner FIFO- metoden (Først inn, først ut) i §5-5, men åpner også opp for bruk av gjennomsnittlig anskaffelseskost i tilfeller der «spesifikk tilordning ikke er praktisk eller hensiktsmessig.» Ombyttbare finansielle omløpsmidler (typisk omsettelige verdipapirer) skal tilregnes gjennomsnittlig anskaffelseskost, men små foretak kan her velge unntaksregelen ved å bruke FIFO-metoden. Valg av metode vil påvirke verdien av varelageret eller eiendelen og igjen resultatet ved salg.

Når en vare produseres av selskapet omtales kostnaden som tilvirkningskostnad og denne skal innregnes. Dette gjelder både de faste og variable kostnadene. Denne utregningen vil normalt inneholde vurderinger. Fordelingen av faste kostnader, som ikke har en direkte tilkobling til en enkelt vare, basere seg på estimat. Det er kostnadene ved normal kapasitet som skal legges til grunn, bortsett fra dersom kapasitetsutnyttelsen er større, da skal den faktiske utnyttelsen inn i beregningen (Heskestad, 2016). Små foretak har en valgmulighet ved at de kan velge å kun innregne de variable kostnadene ved tilvirkning. Dersom varen ikke selges i samme regnskapsperiode vil det føre til en økt kostnadsføring sammenlignet med hovedregelen. Ved full tilvirkningskost vil de faste tilvirkningskostnadene balanseføres som eiendeler som senere kostnadsføres i tråd med sammenstillingsprinsippet.

Opptjeningsprinsippet

Opptjeningsprinsippet fastslår når en inntekt skal resultatføres. Inntekten skal resultatføres når den er opptjent for å reflektere aktiviteten i virksomheten. Normalt vil dette være når det har skjedd en transaksjon. Enkelte forhold kan også føre til en uopptjent inntekt som balanseføres. Tar vi utgangspunkt i et salg av flere elementer, der deler av salget ikke er levert, vil man måtte vente med inntektsføringen. Et eksempel på dette vil være ved salg av en vare med service inkludert. Overføring av eiendelen vil da skje før gjennomføringen av servicen.

Dersom elementene i dette salget er vesentlige og kan måles pålitelig, må man vente til servicen er gjennomført før man inntektsfører tilsvarende del. Vurderinger angående vesentlighet og pålitelig måling vil være vesentlig for inntektsføringen. Det kan også være en samlet vurdering. Man kan estimere hvor mange kunder som kommer til å benytte seg av servicen. Dersom man estimerer at 5% av kundene ikke benytter seg av servicen, vil man kunne si at inntekten til 5% av servicene er opptjent og inntektsføre det. En annen mulighet er at inntekten er opptjent uten en transaksjon. Likvide midler, for eksempel utenlandsk valuta, inntektsføres når de øker i verdi selv om det ikke har skjedd en transaksjon. Dette er da en verdibasert inntekt (Baksaas et al., 2015).

Inntektsføring av langvarige tilvirkningskontrakter skal skje i tråd med opptjeningsprinsippet. Et selskap kan ha kontraktsfestede avtaler om produksjon av varer som tar flere regnskapsår å produsere. Leveringen og transaksjonen vil skje frem i tid. Inntektsføring ved levering gir et feilaktig bilde av høy verdiskapning i leveringsperioden og lavere aktivitet og verdiskapning i periodene frem til levering. I realiteten kan det ha vært jevnt aktivitetsnivå og regnskapet skal gjenspeile det. Inntekten innregnes derfor før transaksjon og levering. God regnskapsskikk tilsier at man bruker løpende avregning. Det betyr at inntekter og kostnader fordeles på hele tilvirkningsperioden. Basert på estimater beregnes fullføringsgraden for hver periode og inntektsføres tilsvarende. Dette kalles løpende avregningsmetode og innebærer fremskutt resultatføring. Andel kostnader av estimerte totalkostnad blir ofte brukt som mål på fullføringsgraden av kontrakten. Dette baserer seg på estimater både på totalkostnader og andel kostnader brukt. Dersom kostnader ikke er en god indikator på fremdriften, må man bruke andre metoder for å gi et rettviseende bilde av kontrakten (Ekberg & Wiig, 2018). Vurderingene her vil kunne ha stor påvirkning både på balansen og årets resultat. Små foretak kan velge fullført kontraktsmetode, det vil si at de kan vente med inntektsføringen til kontrakten er fullført.

Sammenstillingsprinsippet

Sammenstillingsprinsippet bygger på forutsetningen om at en inntekt oppstår som følge av en kostnad (Tofteland, 2014). Prinsippet spesifiserer at utgiftene skal kostnadsføres i samme periode som de tilhørende inntektene. Utgifter som tilhører en fremtidig inntekt som ikke er inntektsført skal balanseføres. Først når inntekten er opptjent skal tilhørende kostnad

resultatføres. Det er den spesifikke anskaffelseskostnaden i henhold til FIFO-metoden som normalt kostnadsføres.

Sammenstillingsprinsippet gjenspeiles i kravet om avskrivninger i regnskapsloven.

Avskrivninger vil si at man kostnadsfører eiendelen over bruksperioden. Anleggsmidler skal «avskrives etter en fornuftig avskrivningsplan» i henhold til Regnskapsloven (1998, §5-3).

Teoretisk er den korrekte måten å årlig kostnadsføre en andel tilsvarende den årlige inntektsandelen anleggsmidlet gir (Havstein & Moen, 2010). Dette er vanskelig i praksis og den vanligste metoden er lineære avskrivninger. Lineære avskrivninger gjøres ved å kostnadsføre et like stort beløp over anleggsmiddelets forventede levetid. Det er åpent for bruk av andre fornuftige avskrivningsmetoder. Et eksempel kan være saldoavskrivninger der man avskriver eiendelen med en årlig fastsatt prosentsats. Vurderinger og beslutninger vil påvirke både årets og fremtidig resultat, samt verdien av eiendelen i balansen. For store avskrivninger vil gi et for lavt resultat i starten og senere et for høyt resultat. Det motsatte er tilfelle ved for lave avskrivninger. Eksempelvis vil avskrivningene bli for høye dersom den estimerte levetiden er for kort i forhold til realiteten.

Forsiktighetsprinsippet

Forsiktighetsprinsippet spesifiserer at urealisert tap skal resultatføres selv om det ikke har skjedd en transaksjon, med tilhørende inntekt. Dette vil være et hinder for å overvurdere verdier bygget på estimer (Langli, 2016). Prinsippet gjenspeiles i nedskrivningsplikten til omløpsmidler og anleggsmidler som vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi (Baksaas et al., 2015). Det betyr at ved en verdireduksjon der den virkelige verdien er lavere enn det opprinnelige vederlaget, skal eiendelen nedskrives. For anleggsmidler gjelder dette dersom verditapet ikke forventes å være midlertidig. Verdireduksjonen skal reverseres dersom nedskrivningsgrunnlaget ikke lenger er tilstede. Virkelig verdi og hva som er forventet å være forbigående baserer seg på skjønnsmessige vurderinger og påvirker resultatene.

Sikringsprinsippet

Sikringsprinsippet gir en symmetrisk løsning på regnskapsføringen av gevinst og tap ved sikring ved at det skal resultatføres i samme periode. Dette vil typisk gjelde dersom et selskap sikrer seg mot endringer i valutakursen (Baksaas et al., 2015). Et eksempel kan være et norsk

selskap med avtale om salg av en vare til utlandet for 1 million Euro om to år. De kan da kjøpe en sikring som gjør at selskapet mottar en sum tilsvarende 1 million Euro i dagens valutakurs om to år. Små foretak kan velge å fravike fra dette prinsippet.

Beste estimat

Prinsippet om beste estimat supplerer de fem foregående prinsippene om innregning av inntekter og kostnader. Beste estimat innebærer at estimer skal baseres på informasjonen man har tilgjengelig helt frem til regnskapsavleggelsen ved usikkerhet. Levetiden til anleggsmidler og andre varige driftsmidler vil inneholde usikkerhet og er dermed estimer. Andre eksempler er virkelig verdi og fullføringsgraden av prosjekter som inneholder usikkerhet i varierende grad. Regnskapsprodusenten må begrunne estimatet og oppgi den brukte fremgangsmåten. Begrunnelsen kan for eksempel bygge på forventningsverdien basert på en sannsynlighetsverdi eller på det mest sannsynlige utfallet. Mest sannsynlig utfall brukes ofte på betingede forpliktelser (enten/eller forpliktelser) (Baksaas et al., 2015).

2.2.3 Rettvisende bilde

Regnskapsloven krever også at årsregnskapet skal gi et rettvisende bilde av eiendeler og gjeld, finansielle stilling og resultatet til den regnskapspliktige. Det innebærer en mulighet til å fravike de grunnleggende regnskapsprinsippene og god regnskapsskikk. Regnskapslovens vurderingsregler kan fravikes i «særlige unntakstilfeller» der en annen fremstilling vil gi et mer rettvisende bilde. Dette fremkommer av regnskapsloven (1998, §3-2) og regnes som et overordnet kvalitetskrav til regnskapet. Dette vil være sentralt med tanke på at regnskapsreguleringen åpner opp for vurderinger og elastisitet. Fleksibilitet i regnskapsreguleringen vil kunne føre til at enkelte utnytter dette til å gi et bilde av selskapet som er fordelaktig, men ikke nødvendigvis reelt. Dette kan gjøres både med lovlige og ulovlige metoder (Langli, 2016).

Optimisme ved bruk av skjønn er innenfor lovverket til en viss grad. Når man åpner opp for bruk av skjønnsmessige estimer vil det være usikkerhet knyttet til dette. Den reelle verdien kan både være høyere eller lavere enn estimatet. Å ta hensyn til hva som gir et godt bilde av selskapet er ikke ulovlig ved valg av regnskapsmetode. Det kan tenkes at et lite foretak velger å innregne tilvirkede eiendeler til full tilvirkningskost i stedet for variabel tilvirkningskost. De

ser kanskje en fordel av en høyere verdi i balansen og en høyere egenkapital. Men det finnes også flere eksempler på regnskapsskandaler der regnskapet har gitt et misvisende bilde av selskaper og regnskapsføringen har vært ulovlig. Dette skjedde blant annet i den mye omtalte Enron- saken og Finance Credit- saken (Langli, 2016). Feil i regnskapet vil kunne ha store konsekvenser for de involverte, men også andre i samfunnet. Dersom regnskap viser misvisende resultater og eiendeler vil bankene risikere å gi kreditt til et selskap som i realiteten ikke har tilstrekkelig tilbakebetalingsevne. Dette kan medføre et tap. En regnskapsskandale vil kunne føre til redusert tillit til regnskap og flere alvorlige konsekvenser. Norge har derfor krav om revisorgodkjenning av regnskapet til selskaper over en viss størrelse. Finanstilsynet skal føre tilsyn med regnskapsrapporteringen til børsnoterte selskaper (Langli, 2016).

2.2.4 Revisors rolle

I Norge er det revisjonsplikt for regnskapspliktige aksjeselskap med omsetning over fem millioner. I henhold til Revisorloven (1999, §5-1) skal revisor «gjennom revisjonen bidra til å forebygge og avdekke misligheter og feil.» Revisor gjør undersøkelser og uttrykker sin kvalifiserte mening om årsregnskapet og årsberetningen. Revisor uttrykker sin mening gjennom en revisjonsberetning. En positiv beretning innebærer at revisor konkluderer med at regnskapet ikke inneholder vesentlig feil. Revisor skal være en nøytral tredjepart som skal øke tilliten regnskapsbrukeren har til regnskapet. Dette vil føre til at regnskapsprodusenten blir tvunget til å produsere et regnskap av høyere kvalitet som kan redusere problemet med asymmetrisk informasjon mellom prinsipalen og agenten (Baksaas et al., 2015).

2.3 Digitalisering

Digitalisering har utviklet seg hyppig over de siste tiårene. Utviklingen av internett på 90-tallet har bidratt til digitalisering på flere områder. Det begynte på 60-tallet med stormaskinene. Elektroniske instrumenter og desentraliserte løsninger ble tilgjengelige på 70-tallet. PC og overvåkningssystemer kom på 80-tallet. Da ble distribuering av kontroller og innsamling av ytelsesdata lettere tilgjengelig. 90 -tallet hadde datamaskiner med klient/tjener teknologi med innebygd intelligens og avansert informasjon. På 2000 tallet kom det en økt tilgjengelighet ved at internettet ble mer tilgjengelig. Dette har utviklet seg til smarttelefoner og nettbrett og er i konstant utvikling (Skjelvan, 2015). Moores lov har blitt fulgt frem til nå,

det betyr at hvert andre år blir datamaskinen dobbelt så kraftig. Datamaskinene blir også billigere og mer sammenkoblede (Skjelvan, 2015). Moores lov følges enda, men konseptet digitalisering er mer enn teknologiens utvikling. Bransjen har beveget seg fra å utvikle teknologi etter Moores lov til å i større grad nyttiggjøre teknologien. Digitaliseringen kan gi selskaper et konkurransefortrinn. Økt digitalisering effektiviserer prosesser og frigjør ressurser. Digitaliserte prosesser vil bli automatisert og håndteres av et velfungerende IT system. Behovet for ansatte kan bli redusert på områder som digitaliseres. Ressurser frigjøres og disse kan investeres i vekst og innovasjon, eller tilbakeføres til eiere og ansatte (Skjelvan, 2015).

Digitalisering har utviklet seg over de siste tiårene. «Utviklingen på IT har endret industrier dramatisk de siste tiårene» (Stief, Eidhoff & Voeth, 2016, s. 3, vår oversettelse). Utviklingen innen digitalisering skjer hurtig og vil fortsette å endre seg over tid. «Digitalisering vil fundamentalt endre forretningsvirksomhet på lang sikt» (Stief et al., 2016, s. 4, vår oversettelse). Fremover vil vi se mer av automatiserte prosesser, robotisering, systemendringer, kunstig intelligens, skytjenester og ny teknologi. «Digitalisering er ikke et nytt fenomen, men en pågående prosess som gradvis endres over tid» (Stief et al., 2016, s. 6, vår oversettelse).

2.3.1 Definisjon av digitalisering

En definisjon av digitalisering er viktig for forståelsen av mulighetene og utfordringene med en digitaliseringsprosess i bankbransjen. Det er også sentralt å ha en grunnleggende forståelse av begrepet og faktorene som påvirker digitalisering. Store norske leksikon setter begrepet digitalisering i to kategorier. Det skilles mellom å digitalisere en gjenstand eller et fenomen (Bratsbergsengen, 2017). Digitalisering går fra manuelle prosesser til automatiske prosesser, men er også veldig mye mer. Store norske leksikon definerer digitalisering som «datatekniske metoder og verktøy for å erstatte og effektivisere eller automatisere fysiske eller manuelle oppgaver» (Bratsbergsengen, 2017). Et selskap er ansett som digitalisert når de har bygd sitt fundament på digital teknologi. Hvordan virksomheter drives påvirkes av digitale verktøy og teknologi (Wade, 2015, s., vår oversettelse). Det er knyttet høy risiko til digitalisering som gir en ujevn fordeling av risiko og fortjeneste. Dette vil variere basert på ulike bransjer og noen er mer utsatt enn andre når det gjelder digitalisering. Digitalisering endrer hvordan tillit og relasjoner bygges mot kunder og leverandører. Sosiale medier er med på å bygge relasjoner

og skape tillit til kunder og leverandører (Skjelvan, 2015). Ifølge Skjelvan (2015) er målet med digitalisering å redusere kostnader, øke kundetilfredshet, bedre kvalitet og redusert risiko.

Mest brukte verktøyene innen digitalisering er applikasjoner og analytiske verktøy. Dette inkluderer big data, mobile verktøy, applikasjoner og plattformer med digital deling. Ifølge Datatilsynet (2012) er big data et enormt datasett som representerer et paradigmeskifte. Datatilsynet utdyper dette gjennom at «enorme mengder data samles fra mange ulike kilder som aggregeres og analyseres i nye sammenhenger» (Datatilsynet, 2012). Big data enkelt forklart er derfor innsamling av store mengder data. Internett og tilhørende teknologisk utvikling har bidratt til at mengden av data som lagres er enorm (Andersson & Wallace, 2015). Noen eksempler er skytjenester, applikasjons markeds plasser, sosiale medier, og internett inkludert smart nettverk og tilkoblede enheter (Wade, 2015, vår oversettelse). Det er ulike faktorer som motiverer digitalisering og forbrukere er blitt mer digitaliserte enn tidligere. Stor grad av kompleksitet i digitalisering forsterker viktigheten med et klart formål med implementeringen (Wade, 2015, vår oversettelse).

Stief et al. (2016) beskriver en digitaliseringsprosess bestående av en to-steps prosess. Første steg er å vurdere dagens status og analysere selskapets villighet til endring. Selskaper analyserer da sine ferdigheter innen IT og blant ansatte, infrastrukturen, kompetanse og holdninger fra ledelsen og ansatte på digitalisering. Andre steg kategoriserer prosjektene basert på relevans de neste 2-3 årene. Når kriteriene i begge stegene er oppfylt klargjøres prosessen for digitalisering. Hele digitaliseringsprosessen må overvåkes og evalueres (Stief et al., 2016, vår oversettelse).

Digitalisering er et heterogent syn og handler om en helhetlig tilnærming og ikke gradvise forbedringer. Effekten av digitalisering er stor på interne og eksterne rutiner (Stief et al., 2016, vår oversettelse). Det er viktig i en digitaliseringsprosess å ha styrke og risikovillighet. Endringer kan føre til en ny måte å lede selskapet på og nye måter å takle problemstillinger. Viktige roller innen digitalisering er refleksjon og implementering av forretningsmodeller. Digitalisering påvirker forretningsmodellen og den underliggende strukturen endres (Stief et al., 2016). Markedsstrukturen har endret seg som følge av ny digital teknologi. Prosesser innad endres, informasjon oppnås hurtigere og er mer åpen (Stief et al., 2016). Toppledelsen er ansvarlig for endringsprosesser i selskapet. De bestemmer hvilke områder det satses på og

hva som er i organisasjonens beste interesse. «Integrasjon og implementering av ny teknologi krever modifisering av underliggende forretningsstrategi. Dette har toppledelsen ansvar for» (Stief et al., 2016, s. 7, vår oversettelse).

Bankbransjen er for tiden inne i en digitaliseringsprosess. Digitalisering er mye brukt i bankbransjen og mange banker har begynt å implementere digitaliserte løsninger. Det spås økt fokus på digitalisering fremover og det kommer mer automatiserte prosesser, skytjenester, hyppigere bruk av kunstig intelligens og roboter. «Kunstig intelligens er teori og utvikling av datasystemer som er i stand til å gjennomføre oppgaver som vanligvis krever menneskelig intelligens. En rekke faktorer har bidratt til fremskritt på kunstig intelligens. Økt datakraft med kraftigere prosessorer, big data, internett, nettskyen, og nye algoritmer innen maskinlæring er viktige katalysatorer for revolusjonen innen kunstig intelligens» (Rowe, 2018). Kunstig intelligens er maskiner med simulert intelligens. Maskinen programmeres til å tenke og handle som et menneske. Kjentegn med kunstig intelligens er evnen til å rasjonalisere og ta valg som er best for selskapet. Målet med kunstig intelligens er å inkludere læring, resonnering og oppfatning i maskiner (Investopedia, 2017, vår oversettelse). «Målet med digitalisering er å oppnå en operasjonell strømlinjeformet prosess og nye selskapsmodeller enten individuelt eller i kombinasjon med kundetilfredshet og engasjement» (Stief et al., 2016, s. 3, vår oversettelse).

Det er ulikt nivå på digitalisering i bankene. Det er økende behov for å implementere og tilegne seg digitalisering da selskaper er i utvikling (Stief et al., 2016, vår oversettelse). Flere banker har gått over til digitale løsninger. Utviklingen skiller mellom banker som ønsker å differensiere seg og være innovative og de som ikke ønsker det. Ved å være proaktiv og ledende innen digitalisering vil det kunne gi et konkurransefortrinn overfor konkurrentene. «Selskaper kan ved bruk av ny digital teknologi forbli konkurransedyktige og oppfostre til nye vekstpotensialer. Ny teknologi er tilstedeværende og selskaper må implementere og tilpasse seg for å ivareta deres konkurransefortrinn og utvikle nye vekstpotensialer» (Stief et al., 2016, s. 1, vår oversettelse). Bankene kan forsterke konkurranseevne, øke fleksibilitet og rekkevidde i markedet gjennom digitalisering. Digitalisering vil forbedre effektiviteten og yteevnen i bankens prosesser og produksjon (Stief et al., 2016, vår oversettelse). Digitalisering er kostbart og selskap må vurdere prioriteringer og tilgjengelige ressurser ved en digitaliseringsprosess.

2.3.2 Digitalisering og regnskap

Mediene snakker mye om digitalisering. Tematikken rundt hvordan digitalisering påvirker utarbeidelsen av regnskapet og hva det betyr for revisjonsbransjen er interessant. Ifølge Brandvold (2017) er regnskapsbransjen den mest utsatte bransjen når det gjelder digitalisering og robotisering. Regnskap og økonomistyring er mer digitalt nå enn tidligere. Flere prosesser automatiseres på regnskapsføringen, men det er fortsatt mye arbeid som gjøres manuelt. Brandvold (2017) mener at disse prosessene vil bli mer automatiserte siden det finnes ny teknologi som kan gjøre arbeidet raskere og mer nøyaktig. Oppgaver og prosesser automatiseres siden bedrifter har behov for å bli mer effektive og konkurransedyktige (Brandvold, 2017). Myndighetene er en viktig pådriver for digitalisering av regnskapsbransjen gjennom SAF-T. «SAF-T er en digital innrapporteringsstandard som sannsynligvis vil være obligatorisk fra 2018» (Brandvold, 2017). Et annet begrep innen digitalisering er blockchain. Blockchain lagrer, verifiserer og distribuerer informasjon gjennom en kjede. Denne teknologien gjør at informasjonen er synlig for alle og endringer oppdateres løpende (Brandvold, 2017). Dette vil kunne endre måten transaksjoner blir gjort og kan redusere transaksjonskostnader. At informasjon oppdateres løpende og gjøres tilgjengelig vil kunne redusere avstemmingsarbeid. Noe som vil ha påvirkning på selskaper.

Regnskaper skal til tross for digitalisering fortsatt ha fokus på å gi et rettvisende bilde. Det brukes mye ressurser på utarbeidelse av regnskap og kvaliteten er viktig for selskapet. Måten regnskapet utarbeides på utfordres kraftig av den nye teknologien (Brandvold, 2017). Digitaliseringen av regnskapsbransjen fører til at regnskapsførerne vil bruke mindre tid på de oppgavene som digitaliseres. Arbeidsoppgaver som kan automatiseres vil typisk være bilagshåndtering, fakturering og lønnskjøringer. Den frigitte tiden til regnskapsføreren kan fokuseres på rådgivning til kundene uten å gå på bekostning av regnskapskvaliteten (Brandvold, 2017). Det er tydelig at digitaliseringsprosessen vil gå over lengre tid og at regnskapsførerne går over i en mer aktiv rolle som rådgivere for kundene sine.

Disse endringene vil påvirke revisjonsbransjen. Revisorene må tilpasse seg nye roller når digitaliseringen endrer måten ting gjøres på. Ifølge Lindberg (2016) har de største revisjonsselskapene har kommet langt innen digitalisering. Fokuset i revisjonsbransjen har vært på digitalisert kunnskapsdeling, effektivisering av arbeidsprosesser og kundekommunikasjon. Revisjonsbransjen vil se mye mer til big data analyser og store datasett. Revisjonsbransjen har begynt å bruke big data og planlegge hvordan dataene om

kunden skal benyttes (Lindberg, 2016). Ifølge Lindberg (2016) er det å samle dataen og analysere den på en bedre måte noe som gir et bedre grunnlag for en god jobb. Det at bransjer legger om til ny digital teknologi betyr at revisor vil få tilgang til teknologien og må tilpasse sin egen teknologi deretter. Det vil medføre raskere sporing av bilag, bedre analyser og økt fokus på IT revisjon. Påvirkningen av digitalisering på utarbeidelse av regnskapet vil ha stor betydning for revisjonsbransjen. Det at regnskapsbransjen digitaliseres bidrar til store muligheter for revisjonsbransjen. Det vil endre måten både regnskapsfører og revisor jobber.

2.3.3 Drivere

For å kunne forstå digitalisering er det viktig å forstå hva som er driverne bak en digitaliseringsprosess. «Hoved drivere innen digitalisering er konkurrenter, kunder, indre motivasjon, teknologisk innovasjon og strategiske synspunkt i selskapet» (Stief et al., 2016, s. 9, vår oversettelse). Dette delkapittelet vil være en presentasjon av de ulike hoveddriverne bak en digitaliseringsprosess. Hoveddriverne er med på å bestemme hvilken retning en bransje velger og hva som påvirker utviklingen i digitaliseringsprosessen. Hoveddriverne blir forklart i det etterfølgende.

Kunder

Kundebehov og relevans er en driver i en digitaliseringsprosess. Skal bankene investere i en digitaliseringsprosess må det være behov og relevans. Det er kostbart med en digitaliseringsprosess og bankene ønsker ikke å investere hvis det ikke er relevant eller behov for digitalisering. Økt fokus på hurtighet, økt kvalitet på teknisk utvikling og økte tilpasninger av produktene for å dekke kundebehovet er viktige drivere. Det er viktig å tilpasse seg kundebehovet, da det er mange aktører i markedet. Kvalitet og hurtighet av teknologisk utvikling bidrar til endring i kundebehov og gir et økt press på produkttilpasninger (Stief et al., 2016, vår oversettelse).

Indre motivasjon

En annen driver innen digitalisering er personlig engasjement og selskapets interne motivasjon. Ønsket om å være ledende innen sin bransje er basert på indre motivasjon i selskapet. Indre motivasjon bidrar til forbedringer, effektivisering av prosesser, forbedret ressursallokering og reduserte kostnader (Stief et al., 2016, vår oversettelse).

Konkurransen

Ønsket om å være ledende innen sin bransje er en driver for digitalisering. Den sterkeste påvirkningskraften innen digitalisering er konkurranse. Det påvirker investeringene i digitaliseringsprosesser i de ulike bransjene. «Digitalisering krever at selskaper gjenoppfinner seg selv for å bevare sin konkurranseevne» (Stief et al., 2016, s. 3, vår oversettelse). Sterk konkurranse tvinger selskaper til å være proaktive for å sikre sin markedsposisjon.

Konkurranse driver bankbransjen og for å kunne være konkurransedyktige og ledende innen bransjen kreves det investeringer i digitaliseringsprosesser.

Teknologisk innovasjon

En viktig del av beslutningsprosessen for digitalisering, er driverne innovasjon og teknologisk endring. Ny teknologi er med på å drive digitaliseringsprosessen. Ny teknologi bidrar til mer intelligente produkter og maskiner gjennom robotisering og kunstig intelligens. Teknologisk innovasjon gjør at maskiner kan ta egne beslutninger og lettere sporing av data (Stief et al., 2016, vår oversettelse).

Strategiske synspunkt i selskapet

Refleksjoner og strategiske synspunkter på kommende utviklinger innen digitalisering er viktig. Det motiverer selskaper til å vurdere fremtidsbildet til selskapet. Selskapet vurderer behovet for endring for å kunne forbli konkurransedyktige i fremtiden. Refleksjon og tilpasninger av forretningsmodellen spiller en viktig rolle i en digitaliseringsprosess (Stief et al., 2016, vår oversettelse).

2.3.4 Muligheter med digitalisering

Dette delkapittelet vil gi en oversikt over muligheter og fordeler med en digitaliseringsprosess. Formålet med dette delkapittelet er å tydeliggjøre hvilke muligheter bankene får ved investeringer på digitalisering. Å tydeliggjøre hvilke fordeler som ligger til grunn bidrar til å vektlegge beslutningsgrunnlaget for bankene om de skal investere i en digitaliseringsprosess eller ikke.

Marked

Digitalisering av big data analyser gjør at organisasjoner endrer arbeidsmåter, kommunikasjon og samarbeid. Med tilgang til big data analyser kan selskaper analysere kundedata mot annen data, for å danne seg en bedre kundeinnsikt i markedet (Loebbecke & Picot, 2015).

Digitaliserte og automatiserte analyseverktøy, bidrar til at organisasjoner danner seg en bedre kundeforståelse. Segmentering av markeder har økt som følge av forbedret kundeinnsikt (Li, 2017). Gjennom økt kundeinnsikt, kan organisasjoner løpende dekke kundebehovene.

Digitalisering gir muligheter for forbedret kundedialog. Forbedret interaksjon mellom organisasjoner og kunder kommer gjennom digitale kanaler og teknologi (Li, 2017).

Digitalisering har endret samspillet mellom organisasjoner og kunder. Kunderelasjoner bygges gjennom hurtigere og forbedret kundeservice. Gjennom sosiale medier og digitale verktøy kan organisasjoner effektivisere kundedialogen (Westerman, Calmédjane, Bonnet, Ferraris & McAfee, 2011, vår oversettelse). Skytjenester gjør organisasjoner mer kundeorienterte og forbedrer kunderelasjonen (Schmidt et al., 2016, vår oversettelse).

Forbedret kundedialog bidrar til at bankene kan styrke og ivareta sin posisjon i markedet.

Prosess

Digitalisering byr på muligheter for å effektivisere prosesser, redusere kostnader, øke inntektene og differensiere seg fra konkurrentene. «Optimaliseringspotensialet innen digitalisering en stor fordel» (Stief et al., 2016, s. 8, vår oversettelse). Økt kvalitet og effektivitet i virksomheten gjennom standardisering og automatisering av prosesser er en fordel (Stief et al., 2016, vår oversettelse). Å erstatte manuelle prosesser med digitale prosesser, gir muligheter for bruk av automatisk innsamling av data. Det kan brukes til analyse av prosessytelse, kostnadsdrivere og risiko (Westerman et al., 2011, vår oversettelse).

Digitalisering gjennom standardisering og automatisering av prosesser i en organisasjon, bidrar til økt effektivisering av prosesser.

Teknologi

Digitalisering gjennom bruk av ny digital teknologi, gir muligheter for forbedringspotensialer i organisasjoner. Digitalisering endres hurtig, og tilbyr et stort potensiale for å endre forretningsvirksomhet radikalt (Stief et al., 2016, vår oversettelse). Organisasjoner kan gjennom digital innovasjon, bevege seg inn på nye områder og utvikle sin eksisterende

forretningsvirksomhet (Stief et al., 2016, vår oversettelse). Det er økt fokus på utvikling av produkter, prosesser og struktur gjennom ny teknologi. Innovasjon basert på ny teknologi er viktig for å lykkes med digitalisering (Stief et al., 2016, vår oversettelse). Gjennom bruk av big data og analytiske verktøy kan forretningsprosesser forbedres og gjøre organisasjoner mer konkurransedyktige (Schmidt et al., 2016, vår oversettelse). Slike verktøy åpner muligheter for automatisk beslutningstaking.

Kunstig intelligens og ny teknologi, gjør maskiner mer automatiserte og intelligente. De vil være i stand til å håndtere mye informasjon og kunne ta egne avgjørelser. Sporing og tilgang til data blir enklere gjennom digitalisering (Stief et al., 2016, vår oversettelse). Organisasjoner blir mer tilgjengelige og får bedre lagring av data gjennom skytjenester. Skytjenester åpner opp muligheter for selvbetjening, ressursbinding, nettverks tilgang, elastisitet og betaling etter bruk (Schmidt et al., 2016, vår oversettelse). Skytjenester kan bidra til økt effektivitet av organisasjoner. Innen digitalisering er Internet of things (IoT) en viktig trend. IoT bidrar til forbedret bruk av datamaskiner gjennom kraftig prosessering, lagring og kommunikasjonsmuligheter (Schmidt et al., 2016). Teknologi utvikles hurtig og effektiviserer en god del rutiner som tidligere var manuelle og tidkrevende. En stor fordel med digitalisering er hvordan ny teknologi endrer bransjer og effektiviserer prosesser. Digitalisering og ny teknologi vil fortsette å utvikle seg hurtig fremover. Prosesser vil effektiviseres og selskaper og bransjer vil endre og tilpasse seg løpende.

Organisasjon

En mulighet med digitalisering er å endre rutiner og bygge opp en ny struktur i organisasjoner (Stief et al., 2016, vår oversettelse). Digitaliseringen kan behandles og distribueres gjennom en felles infrastruktur slik at arbeidsoppgavene utføres effektivt (Bratsbergsengen, 2017). Det er fokus på vekstpotensialet og utviklingen av nye drivere for vekst, mens man simultant utvikler eksisterende forretningsvirksomheter (Stief et al., 2016, vår oversettelse). Bruk av digital teknologi kan effektivisere måten ansatte jobber på i et selskap. Effektivisering av prosesser på tvers i organisasjonen gir bredere kommunikasjonsflyt og kunnskapsflyt (Westerman et al., 2011, vår oversettelse). Dersom digitalisering effektiviserer prosesser, reduserer kostnader og øker inntektene er det sett på som en fordel. Ny teknologi som skytjenester kan være en fordel for selskaper. Gjennom bruk av skytjenester betaler selskaper kun for tid brukt på dataressurser. Skytjenester koster mer enn hvis man eier, men fordelene er

at selskaper slipper betaling av vedlikehold og infrastruktur (Schmidt et al., 2016, vår oversettelse).

2.3.5 utfordringer med digitalisering

Dette delkapittelet vil gi en oversikt over utfordringer og ulemper med en digitaliseringsprosess. Formålet med dette delkapittelet er å tydeliggjøre hvilke utfordringer bankene får ved investeringer på digitalisering. Å tydeliggjøre hvilke utfordringer som ligger til grunn bidrar til beslutningsgrunnlaget for bankene om å investere i en digitaliseringsprosess.

Marked

Konkurransen blant aktører i markedet, vil være en utfordring i en digitaliseringsprosess. «Nye aktører med innovative forretningsmodeller, kan med utviklingen av ny teknologi og digitalisering, true etablerte forretningsmodeller og endre konkurransereglene» (Stief et al., 2016, s. 5, vår oversettelse). Payment and Services Directive 2 (PSD2) og lave etableringshindringer, åpner opp for at nye aktører kan entre markedet. PSD2 er et nytt EU-direktiv som trer i kraft i løpet av 2018, og åpner opp for at andre aktører kan entre markedet. Det fører til økt konkurranse ikke bare mellom banker, men også med nye aktører. Endringer i kundeadferd kommer fra et mer digitalisert samfunn. Organisasjoner må vurdere kundeadferd og kartlegge hvordan de kan beholde sine kunder. Kunder endrer ofte holdninger og forventninger til bankene, som er en utfordring. For banker er det viktig å finne løsninger som tiltrekker og bevarer kundene.

Prosess

Manglende standardisering, er det viktigste hinderet for digitalisering (Skjelvan, 2015). Utfordringen er samhandling mellom systemer, som vanskeliggjør informasjonsutveksling. Standardisering vanskeliggjør integrasjon mellom systemene, som medfører økte kostnader og merarbeid (Skjelvan, 2015). Bedriftens størrelse, påvirker kompleksiteten av prosesser og systemer. Størrelsen påvirker integrering av systemer og samhandling mot offentlig sektor. Størrelse, kompleksitet og integrering er hindre innen digitalisering (Skjelvan, 2015).

Nødvendige strukturelle endringer i organisasjonen, er en konsekvens av ny teknologi. Endringer og tilpasninger i organisasjonsstrukturen med innovasjon er en utfordring (Stief et al., 2016, vår oversettelse). Strukturelle endringer i organisasjonen er krevende og kostbart.

Teknologi

Ny teknologi, er en utfordring for selskaper i ulike bransjer. Ny teknologi er dyrt og krever at selskapet har ressurser til å investere i en digitaliseringsprosess. En viktig utfordring er for lite fokus på IT og tilhørende digitaliseringsmuligheter i styringsprosesser. Det er sammenhenger mellom manglende prioritering hos ansatte og ledelsens manglende fokus på digitalisering (Skjelvan, 2015). «Samarbeid mellom IT og ledelsen er ikke adressert godt nok» (Stief et al., 2016, s. 9). Kvalitetssikring mot innsyn og sikring mot hacking er en utfordring. Det kan være begrensninger i det digitale systemet som benyttes (Bratsbergsengen, 2017). System begrensninger gir ineffektivitet av IT ved digitalisering.

Organisasjon

Det er stor sammenheng mellom manglende prioritering og manglende fokus på digitalisering (Skjelvan, 2015). Strukturelle endringer som effektiviserer og automatiserer prosesser gir utfordringer med ansatte. Dersom ansatte aksepterer organisasjonsendringer, kan ansatte skiftes ut med kunstig intelligens og robotisering. Dette er en utfordring med implementeringen av digitalisering. Kultur rundt digitalisering og endring av den tradisjonelle forretningsvirksomheten er en stor utfordring (Stief et al., 2016, vår oversettelse). Det er en utfordring å modifisere produkter, prosesser og organisasjonen (Stief et al., 2016, vår oversettelse).

Ved store endringer i organisasjonen er det viktig at alle bidrar og er investerte i prosessen. Utfordring med digitalisering er etablert kompetanse og passivitet. Manglende startpunkt, motstand og manglende kunnskap, kan være en utfordring i en digitaliseringsprosess (Stief et al., 2016, vår oversettelse). Digitalisering er sett på, som en trussel for ansatte og deres arbeidsplass. Digitalisering bringer fundamentale endringer i oppgaver og jobb beskrivelsen (Stief et al., 2016, vår oversettelse). Lovverket er i seg selv ikke et hinder for digitalisering, men tilrettelegger i stor grad for det. Hindre mot offentlig sektor knyttes mot varierende grad av digitalisering, i den offentlige sektoren (Skjelvan, 2015). Kompleksitet er en utfordring

med digitalisering av en bransje eller organisasjon. Det er viktig å gjøre vurderinger før et selskap starter en digitaliseringsprosess. Organisasjoner må sammenligne fordeler og ulemper mot hverandre og velge det som gagnar sin organisasjon best opp mot deres strategi og konkurransen med andre aktører i markedet.

2.3.6 PSD 2

Payment and Services Directive 2 (PSD2) er et nytt EU-direktiv som estimeres å tre i kraft i Norge i midten av 2018. Det ble allerede i 2016 implementert i Europa. Utviklingen gjør at regelverket trenger modifiseringer. Ved PSD2 er formålet å åpne markedet for betalingsløsninger og å fremme innovasjon. Direktivet skal gi forbrukerne valgfrihet og sikre tekniske betalingsløsninger (Regjeringen, 2017).

De vesentligste endringene ifølge regjeringen med PSD2 er et bredere og større geografisk anvendelsesområde, unntak fra anvendelsesområde snevres inn, snevrere unntak for betalingsforetak med begrenset tillatelse, harmonisering av reglene om omveltning og gebyrer. Direktivet vil omfatte tredjemenn som tilbyr betalingstjenester. PSD2 åpner opp for at kunden kan med samtykke gi tredjepartsaktører tilgang til informasjon og styring av finansieringer. Dette åpner for at andre aktører vil kunne entre markedet og konkurrere med bankene. Nye aktører som Facebook, Google eller Apple med betalingstjenester gjør at bankene ikke lenger har monopol på markedet. Ifølge Evry konkurrerer ikke bankene seg imellom lenger, men mot alle som tilbyr finanstjenester (Hellstrøm, 2017). Verdikjeden innen betalingstjenester endres av PSD2. Det påvirker kundeforventningene og hvilke forretningsmodeller som er lønnsomme. Målet med direktivet er å fremme innovasjon, forsterke forbrukervernet og styrke sikkerheten for nettbetaling og kontotilgang innenfor EU og EØS (Hellstrøm, 2017).

2.3.7 Finanstilsynet

Finanstilsynet er et regulatorisk organ som regulerer og overvåker bankbransjen. Finanstilsynets hjemmeside gir en oversikt over Finanstilsynets rolle mot bankbransjen. Gjennom tilsyn skal de sikre betryggende soliditet, risikobevissthet, styring og kontroll i foretakene. Tilsynet skal baseres på en vurdering av foretakets størrelse, risikoområder og negativ avvikende risiko. Banker under tilsyn er opplistet i et konsesjonsregister på

Finanstilsynets hjemmesider. Finanstilsynet gjøre en periodisk kontroll av data og øvrig informasjon fra bankene, hvor finansielle nøkkeltall og risikofaktorer følges opp.

Finanstilsynets overvåkning er på kvartalsvis data, med økt intensitet hvis risikobildet for banken endrer seg (Finanstilsynet, 2017b). Finanstilsynets ønsker å tidlig identifisere foretak med negativ utvikling. Finanstilsynet skal overvåke alle bankene kvartalsvis og gjøre en årlig risikoanalyse på de største bankkonsernene (Finanstilsynet, 2017b). For de mindre bankene som ikke inngår i bankkonsern gjøres det en forenklet risikoanalyse. Handlingene til Finanstilsynet danner grunnlag for prioritering av tilsynsaktiviteter (Finanstilsynet, 2017b).

Finanstilsynet krever at bankene må gjennomføre en årlig vurdering av egen risiko, kapitalbehovet (ICAAP) og likviditetsbehovet (ILAAP). Finanstilsynet er pålagt å evaluere prosessen og resultatene fra prosessen (SREP). Vurderingen til Finanstilsynet gjennomføres ved stedlig tilsyn og kontroll av risikovurderingen til bankene. Hvis det identifiseres mangler på etterlevelse av regelverket kan det fastsettes individuelle kapitalkrav, kreve redusert risikonivå eller kreve forbedret styring og kontroll. Dette vurderes individuelt basert på de ulike bankenes risikoprofil og historikk (Finanstilsynet, 2017b).

Finanstilsynet har en sterkt regulert overvåkning av bankbransjen. Det foreligger retningslinjer for hva som aksepteres av praksis i bankbransjen. Det er vedtatt at bankene må benytte seg av en risikomodell i vurderingen av sine kunder. Dette kan gjøres på to måter enten ved at Finanstilsynet godkjenner bankens egne risikomodeller eller at banken må følge Finanstilsynets standardmodell. Den første metoden heter IRB-metoden og her beregner man satsene selv, mens standardmetoden følger satsene i regelverket.

Reglene for bruk av modellene følger av kapitalkravsforskriften (2006). Det er en beregningsbrøk som skal følges:
$$\frac{\text{Ansvarlig kapital}}{\text{risikovektet beregningsgrunnlag}}$$
. Telleren i brøken er hvor mye ansvarlig kapital man trenger og følger beregningsforskriften. Nevneren følger reglene i kapitalkravsforskriften. Finansforetaksloven bestemmer hvor stor brøken minst må være. Loven gir et minimumskrav, så er det buffere oppå dette og til slutt kommer det skjønnsmessige fastsatte krav. Det fører til at minimumskravet blir noe høyere når buffere og skjønnsmessige krav legges til. Pilar 2 er en egen prosess som vurderer risiko i bankene som ikke inngår i minimumskravet. Ifølge Finanstilsynet er formålet at bankene skal ha nok egenkapital til å tåle kraftige nedgangskonjunktur og dårlige tider, uten å gå konkurs. Det er

stort fokus på hvor risikabelt banken driver og dette har betydning for mye egenkapital bankene må ha. Det vil påvirke hvor stor nevneren i brøken blir og hvor stor prosenten minst må være. Noen viktige begreper fra kapitalkravsforskriften er:

PD: Sannsynligheten for mislighold

LGD: Hvor mye banken vil tape i nedgangskonjunktur hvis kunden misligholder

EAD: Hvor stort engasjement eller utlån banken har til kunden ved mislighold.

Det er vanlig at bankene har regnskapstall på sine kunder på bedriftsmarkedet. Det er regnskapsplikt på de fleste kundene. Tallene kan si noe om sannsynlighet for fremtidig mislighold. Bankene kan med tilgang til tall og data kjøre regresjonsanalyser og diverse analyser og se hvilke regnskapsstørrelser og nøkkeltall som predikerer mislighold best. Basert på dette lager banken en modell, som de søker om tillatelse fra Finanstilsynet til å bruke. De to metodene for å beregne risiko i bankene er standardmetoden og IRB-metoden. De fleste banker bruker standardmetoden for å beregne nevneren i brøken. Det er risikovektet beregningsgrunnlag som reflekterer forskjellig risiko.

Bankene som er IRB registrert følger IRB-metoden. Ifølge Finanstilsynet så er det de store bankene i Norge med IRB tillatelser som benytter seg av denne metoden. I stedet for å bruke prosentsatser etter regelverket, så modellerer de hva den prosenten skal være i praksis. Det er strenge rammer for hvordan det skal beregnes og overvåkes. Ved særtilfeller åpner Finanstilsynet opp for skjønn i vurderingene. Da kan banken skjønnsmessig justere regnskapet for å reflektere riktige verdier. Finanstilsynet oppgir at ved mekanisk bruk av regnskapstall, blir det en objektiv måling. Det er en risikomåling som bankene ikke kan styre, men når det åpnes for skjønn blir det mer subjektivt. Da er det strengere regler og overvåkning så det gjøres på en forsvarlig måte. Finanstilsynet krever at de bankene som har egen modell lager en årlig valideringsrapport. Rapporten skal vurdere hvor godt modellen traff mot fjoråret og om ting er forsvarlige i henhold til regelverket.

Ved bruk av egne modeller beregner bankene mer nøyaktig hvor mye kapital de må dekke på de ulike kundene sine. Ved bruk av Finanstilsynets standardmetode er det en lovfestet fast struktur og fast prosentsats som skal følges i risikovurderinger. Denne satsen kan være noe høyere enn hva bankenes egne modeller beregner. Bankene ønsker å benytte egne risikomodeller og kan benytte seg av dem, så lenge de er godkjent av Finanstilsynet. Dersom

bankens risikomodell ikke godkjennes av Finanstilsynet er de pålagt å følge standardmetoden i sin risikovurdering av kunder. Det er ulik praksis i bruk av risikomodeller.

Beregningsgrunnlaget og overvåkning av banker følges tett opp av Finanstilsynet (Finanstilsynet, 2017a).

2.4 Avslutning

I dette kapitlet ser vi på dagens regnskapsregulering, regnskapsrapporteringen belyst av de grunnleggende regnskapsprinsippene og digitalisering. Vi har gjennomgått regnskapets formål knyttet til beslutningsnyttig informasjon. Bankene bruker regnskapet til kontroll gjennom covenants. Videre går man inn på innholdet i regnskapsrapporteringen. Det redegjøres for de grunnleggende regnskapsprinsippene og valgmulighetene. Valg innenfor periodisering er en sentral del av regnskapsrapporteringen. De fleste selskap i Norge er små foretak som har flere valgmuligheter gjennom unntaksregler. Det er sentralt for regnskapsbrukerne å inneha kunnskap om regnskapets elastisitet. Regnskapet i seg selv skal gi et rettviseende bilde av selskapets status og stilling. Teorikapitlet redegjør videre for digitalisering. Det utdypes om hva digitalisering er og hva som er driverne bak en digitaliseringsprosess. Det redegjøres for digitaliseringens relevans på regnskapsutarbeidelsen og betydningen det har på revisjonsbransjen. Videre utdypes det om digitaliseringens muligheter og utfordringer. Vi avslutter med en kort oppsummering om Finanstilsynet og PSD2. Neste kapittel gjennomgår vi metoden i oppgaven. Her utredes det om de metodiske valgene tatt gjennom forskningen.

Kapittel 3: Metode

Metode skal bidra til å gi et innblikk i fremgangsmåten som brukes for å besvare forskningsspørsmålene og problemstillingen. Den metodiske tilnærmingen i de underliggende delkapitlene. Kapittelet vil dekke teori, forskningsdesign og begrunnelse for valg tatt i undersøkelsen. Det er også redegjort for hvordan vi har hensyntatt validitet og reliabilitet. De metodiske valgene er tatt for å best mulig besvare problemstillingen: *Hvordan økt digitalisering påvirker bruken av regnskap og regnskapsinformasjon i bank?*

Valg av metode er en sentral del av forskningsprosessen. Metode kan forklares som «de teknikker som anvendes for å tilegne seg kunnskap om virkeligheten» (Jacobsen, 2015, s. 23). Med andre ord er metoden den fremgangsmåten man benytter for å tilegne seg data og det er avgjørende at metoden avklares tidlig i forskningsprosessen (Jacobsen, 2015). Det innebærer å avklare hvordan, hva og hvem som skal undersøkes. En beskrivelse av hvordan analyseprosessen legges opp for å løse problemstillingen kalles undersøkelsesdesignet (Gripsrud, Silkoset & Olsson, 2010).

Informasjon kan innhentes gjennom kvantitativ eller kvalitativ metode. Valget av metode baserer seg på problemstillingen, oppgavens vinkling og oppgavens omfang. På bakgrunn av dette er det vurdert som mest hensiktsmessig å benytte seg av kvalitativ metode. Problemstillingen baserer seg på et ønske om en dypere forståelse av temaet, og en forståelse av praksisen hos de ulike bankene. Videre i dette kapittelet er det redegjort for intervju som metode, utvalg, analyse av data, validitet, reliabilitet og personvern. Strukturen i oppgaven er basert på kvalitativ metode med dybdeintervju av respondenter fra ulike banker på Sørlandet.

3.1 Valg av undersøkelsesdesign og metode

Dette delkapittelet presenterer valget av undersøkelsesdesign og metode. Formålet med dette kapittelet er å redegjøre for forskningsdesignet benyttet i studien. Videre redegjøres det for valget av metode og begrunnelsen bak valget. Hva forskeren ønsker å undersøke i studien vil ha betydning for metodevalget.

3.1.1 Forskningsdesign

Det er vanlig å skille mellom tre typer forskningsdesign som er eksplorativt, deskriptivt og kausalt design (Gripsrud et al., 2010). Hvilket design som er best egnet vil være avhengig av problemstillingen og formålet til undersøkelsen. «Valg av design vil være avhengig av hvor mye vi vet om et område, og hvilke ambisjoner vi har med hensyn til å analysere og forklare sammenhenger» (Gripsrud et al., 2010, s. 38). Eksplorativt design knyttes opp mot et ønske om å forstå og tolke et fenomen på best mulig måte. Deskriptivt design har som mål å beskrive en situasjon eller sammenhengen mellom flere variabler. Kausalt design brukes ved undersøkelse av årsakssammenheng (Gripsrud et al., 2010).

Problemstillingen i denne oppgaven er eksplorerende hvor man ønsker å utforske et område nærmere. Digitalisering er et område som er i hurtig endring, noe som medfører begrenset data om dagens situasjon. Undersøkelses designet beskriver hvordan hele analyseprosessen benyttes for å løse problemstillingen (Gripsrud et al., 2010). Problemstillingen krever et undersøkelsesdesign som får frem nyanserte data, går i dybden og er åpen for kontekstuelle forhold (Jacobsen, 2015). På bakgrunn av dette anses eksplorativt design som best egnet for problemstillingen i oppgaven. Jacobsen (2015) ordlegger seg slik om temaet «slike metoder (*henvender seg til eksplorativt design*) vil egne seg til innsamling av det vi kaller kvalitative eller åpne data» (s. 64).

3.1.2 Kvalitativ Metode

De to metodene for datainnsamling er kvalitativ og kvantitativ. «Kvantitativ metode kartlegger at noe skjer, mens kvalitativ metode kartlegger hvorfor noe skjer» (Krumsvik, 2014, s. 113). Kvalitativ metode baserer seg på få enheter, men mer dybdeinformasjon. Denne tilnærmingen er spesielt egnet når virkeligheten ikke kan tilegnes tall, men trenger ord for å beskrive nyansene i en kompleks virkelighet (Jacobsen, 2015). Kvalitativ metode egner seg derfor best for å besvare vår problemstilling. Målet med forskningen er å få en økt forståelse av hvordan digitalisering i bank påvirker bruken av regnskap og regnskapsinformasjon.

Metoden bygger på en helhetlig forståelse hvor hele intervjuprosessen er viktig. Det er ikke et standardisert opplegg, da det utføres semistrukturerte dybdeintervjuer. Metoden fokuserer på et intensivt opplegg med få enheter der resultatene av undersøkelsen bygger på innsamlede ord (Jacobsen, 2015). Det vil gjennom kvalitativ metode være en induktiv tilnærming. Det vil

si at vi går fra funn i virkeligheten til teorien. Gjennom kvalitativ metode ser vi på de enkelte funn fra ulike banker og sammenhengen av disse funnene. På bakgrunn av at oppgaven bygger på kvalitativ metode, vil det være få respondenter og funnene vil ikke kunne sies å være representative eller generaliserbare.

Fordelene ved kvalitativ metode er at forskningen får en åpenhet, nærhet, relevans, nyanserikdom og fleksibilitet (Jacobsen, 2015). Informasjon hentet gjennom personlig intervju gir en mer naturlig og god relasjon med de som undersøkes. Personlig intervju fører til nærhet mellom respondent og intervjuer gjennom møter på respondentenes premisser. Tilnærmingen vektlegger å møte dem som undersøkes på deres premisser, ikke forskerens (Jacobsen, 2015). Informasjonen som kommer av intervjuene vil ikke være kjent på forhånd. Intervjuene vil være semistrukturert, uten faste svaralternativer og dermed åpne for fleksibilitet. Målet med kvalitativ metode er en forståelse av de man undersøker og deres oppfatninger. Når forskerne ikke har forhåndsbestemt resultatet av undersøkelsen, vil det kreves mer nærhet og åpenhet (Jacobsen, 2015).

Utvalget av personer med kompetanse innen digitalisering og regnskap påvirker informasjonen forskerne får inn. Utvalget vil basere seg på personer med kompetanse innen regnskap og digitalisering. Det er viktig at respondentene har relevant kunnskap for å få et best mulig resultat i forskningen. De som undersøkes er med på å bestemme forståelsen av et fenomen eller en situasjon. Kvalitativ metode gir mer nyanserikdom der respondentene gir sine meninger og tolkninger om aktuelle tema. Dette fører til en individuell og unik forståelse av et forhold (Jacobsen, 2015). Svarene som innhentes fra intervju er relevante og vil bestå av hver respondents mening og oppfatning av tema. Kvalitativ data vil fokusere mer på kompleksitet og variasjon enn det generelle som fanges opp (Jacobsen, 2015). Det er stor grad av fleksibilitet i kvalitativ metode, noe som medfører at oppgaven kan tilpasses underveis ved nye funn.

Ulemper ved kvalitativ metode er at det er ressurskrevende, generaliseringsproblemer, kompleksitet, nærhet, undersøkelseeffekt og fleksibilitet (Jacobsen, 2015). Innsamling av kvalitative data er en tidkrevende prosess og krever en god del ressurser. Begrensninger i ressurser fører ofte til reduksjon av antall respondenter (Jacobsen, 2015). Få respondenter gir problemer med generalisering av funn siden populasjonen ikke kan sies å være representativ. Kvalitativ tilnærming vil derfor ofte ha en svakere ekstern gyldighet (Jacobsen, 2015). Som

en konsekvens av intervjuprosessen omfang kan undersøkelsen bli tidkrevende. Det må innhentes intervjukandidater med riktig kompetanse og intervjuene må gjennomføres. Dataene vil inneholde kompleksitet og tolkninger som må sorteres og analyseres.

Kompleksitet er en ulempe ved kvalitativ metode. Dataen som innhentes er vanskelig å tolke grunnet nyanserikdom og omfang (Jacobsen, 2015). Transkribering er tidkrevende og dataen vil være ustrukturert. Nærhet er også en ulempe ved kvalitativ metode. Kommer en for tett innpå de man undersøker vil en miste evnen til en kritisk refleksjon (Jacobsen, 2015). Personlige intervju innebærer nærhet til respondentene som kan medføre at evnen til kritisk holdning ved innsamling av dataene bli svekket. Det vil også være fare for en viss undersøkelseeffekt. Undersøkelseeffekt vil si at vi måler noe vi selv har skapt og ikke hvordan respondenten oppfatter et fenomen (Jacobsen, 2015). Respondentene kan påvirkes av intervjueren eller settingen og derfor svare unaturlig eller annerledes som en konsekvens av undersøkelseeffekten. Dersom det foreligger undersøkelseeffekt vil svarene fra undersøkelsen ikke fremstilles riktig. Flexibiliteten i metoden kan både være en ulempe og fordel innen kvalitativ metode. Muligheten til å endre forskningsprosessen underveis kan gi problemer med å avslutte undersøkelsen, da den er i konstant endring.

3.2 Metoder for datainnsamling

Dette delkapittelet presenterer metoden for datainnsamling i forskningen. Formålet med dette delkapittelet er å redegjøre for intervju som forskningsmetode. Her presenteres hva intervju består av og den valgte strukturen i studien. Intervju som forskningsmetode forklares i etterfølgende kapittel.

3.2.1 Intervju som forskningsmetode

Et intervju kan beskrives som en samtale med en hensikt, der samtalen inneholder en viss struktur (Kvale, Brinkmann, Anderssen & Rygge, 2015). Intervju er induktiv forskning der man går fra empiri til teori. Det betyr at man prøver å komme frem til teori gjennom virkeligheten (Kvale et al., 2015). Ved det kvalitative forskningsintervjuet prøver forskerne å forstå verden ut ifra intervjupersonens perspektiv og forskningsintervjuet har som mål å produsere kunnskap (Kvale et al., 2015). Dette gjøres med en samtale mellom minst et

intervjusubjekt og en intervjuer. Det er som regel ikke en dialog, men intervjueren som stiller spørsmål og styrer samtaleemnet.

Intervjuet kan ha ulike formål og kan blant annet være eksplorativt eller hypotesetestende. Et eksplorerende formål innebærer et ønske om å utforske et fenomen og intervjuet vil bære preg av åpenhet og lite struktur (Kvale et al., 2015). Formålet med intervjuet må avklares i forkant slik at man kan planlegge og gjøre gjennomtenkte metodevalg i studien (Kvale et al., 2015). Det innebærer å sette opp et planlagt design på intervjuet. Graden av struktur kan variere fra helt fastsatt struktur til helt åpen struktur. Oppgaven tar utgangspunkt i et semistrukturert dypdeintervju. Dette er den vanligste intervjumetoden og er en plass mellom stengt(fastsatt) og åpen struktur (Krumsvik, 2014). Intervjuguide utarbeides med utgangspunkt i konkrete temaer for samtalen. Det er en viss struktur, men også åpenhet for fleksibilitet og uventede forhold. Spørsmålene vil være formulert som åpne spørsmål og det vil være mulighet for oppfølgingsspørsmål eller spørsmål som ikke er formulert på forhånd.

3.3 Utvelgelse av intervjuobjekter

Dette delkapittelet vil presenterer utvalget av intervjurespondenter i forskningen. Formålet med dette delkapittelet er å redegjøre for kriteriene og begrunnelsen bak utvalget. Her vil utvalget, utvalgsstørrelsen og utvalgsmetoden presenteres.

3.3.1 Utvalg

Utvalget og respondentene vil variere basert på problemstillingen som skal besvares. Utvalget skal velges ut fra populasjonen. Populasjonen er alle undersøkelsesenheter som passer beskrivelsen av ønskede respondenter. Utvalget skal ideelt sett være representativt for populasjonen vi ønsker å uttale oss om (Jacobsen, 2015). For mange kandidater i utvalget gjøre undersøkelsen veldig kostbar, omfattende og kanskje også unødvendig. Dersom utvalget er for lite vil det være vanskelig å generalisere. Det er vanskelig å generalisere ved bruk av kvalitativ metode i form av intervju (Kvale et al., 2015). Fordelen med et lite utvalg er at det gir bedre tid til en grundigere tolkning av temaet. Når man har antallet man ønsker å «plukke ut» er neste steg å finne ut hvem og hvordan man skal plukke ut de riktige kandidatene. Riktig utvalg gjør det mulig å besvare problemstillingen på en best mulig måte. Målet er å oppnå en

forståelse av fenomenet gjennom å identifisere og velge et riktig antall respondenter med god kunnskap om det som undersøkes (Gripsrud et al., 2010).

Formålet til undersøkelsen er å utvikle en forståelse av hvordan økt digitalisering påvirker bruken av regnskap og regnskapsinformasjon i banker. Det er sentralt å identifisere respondenter som sitter med kjernekunnskap innenfor dette området. Populasjonen vil være personer i bank med kjernekunnskap inn mot digitalisering og regnskap. På bakgrunn av dette er utvalgsrammen personer med nøkkelstillinger innenfor bank. Respondentene som deltar i forskningen representerer nødvendigvis ikke synspunktene til banken.

3.3.2 Utvalgsmetode

Vi har valgt å intervju nøkkelpersoner i forskjellige banker på Sørlandet. Utvalget er basert på et ønske om å belyse fenomenet fra ulike ståsteder og synsvinkler (Gripsrud et al., 2010). Utvalget har en grad av bekvemmelighetsutvalg. Valg av nøkkelpersonene preges av bekvemmelighet gjennom at respondentene er villige til å delta og deres lokasjon. Utvalget er basert på personer i banker med kompetanse innenfor digitalisering og regnskap. Vi etterspurte aktuelle respondenter i seks banker på Sørlandet. Av de seks etterspurte fikk vi positiv respons fra fire banker. Syv respondenter sa seg villige til å delta i undersøkelsen. Utvalgsstørrelsen i forskningen er begrenset på grunnlag av tidsbegrensingen til oppgaven. Det kan være utfordrende å få aktuelle kandidater i banker til å stille til intervju. Utvalgsstørrelsen er bestemt på grunnlag av vår problemstilling og forskningsspørsmål.

Vanlig utvalgsstørrelse innenfor intervju vil ligge på 15 +/- 10 deltakere (Kvale et al., 2015). Utvalgsstørrelsen påvirkes av flere forhold som for eksempel tilgjengelig tid og midler. Det er ulike meninger om den optimale utvalgsstørrelsen. Ved kvalitativ metode sies det at utvalget av intervjuobjekter bør baseres på grunnlag av ønske om å oppnå metning av informasjon. Det betyr at forskerne intervjuer respondenter frem til punktet der metning av informasjon oppstår (Jacobsen, 2015). Metning oppnås ved at ny informasjon eller nye intervjuer ikke tilfører noe nytt til forskningen.

Jacobsen (2015) deler utvalg av enheter inn i to steg. Første steget er å sette et utgangskriterium om hvor mange personer som minimum bør intervjues. Det er andre steget er å sette et stoppkriterium om hvor mange tilleggsintervjuer som er nødvendig for å oppnå

metning (Jacobsen, 2015). Fokus i forskningen har vært dybdeintervju med nøkkelpersoner på bedriftsmarkedet i banker. Utvalget er fire banker på Sørlandet, hvor det er en kombinasjon av enkeltintervjuer og kombinerte intervjuer. Noen av intervjuene har hatt to personer tilstede. Det har vært nødvendig fordi respondentene har hatt ulik kompetanse på fagområdet regnskap og digitalisering. Totalt har vi intervjuet syv respondenter fordelt på fire banker på Sørlandet.

3.4 Analyse av data

Intervjuene har hatt en varighet fra en time og tjue minutter til opptil to timer. Varigheten av intervjuene har variert basert på mengde informasjon. Utførelsen av intervjuene har skjedd i bankenes lokaler på deres premisser. For å kunne ha en mest mulig naturlig samtale er alle intervjuene tatt opp på bånd med samtykke fra respondentene. Det har gitt oss relevant og nøyaktig informasjon i forskningen. Intervjuene har vært semistrukturerte og vi har tilføyd spørsmål underveis i samtalen dersom det har vært aktuelt. Vi har måtte tilpasse oss respondentene for hvert intervju siden alle respondentene er ulike. Det er ulike grader av både kunnskap og hvor mye kunnskap respondentene ønsker å dele.

3.4.1 Transkribering

Transkribering av intervjuene fra lydopptak til tekst gjøres for å overføre resultatene fra intervjuene inn i forskningen. Ord og setninger blir da omgjort til tekst for å lettere kunne bearbeide informasjonen. Når dette skrives om til tekst, er det lettere å bevege seg fram og tilbake i samtalen. Transkribering gjør det mulig å bruke analyseverktøy for kvalitativ data. Slike verktøy brukes til å laste inn tekster som kan organiseres på ulike måter.

Det er tidkrevende å skrive om et muntlig intervju til tekst. Et intervju med varighet på en til to timer vil tilsvare omtrent fem maskinskrevne sider (Jacobsen, 2015). Nilssen (2012) anslår at «en time med opptak tar fire til seks timer å transkribere, avhengig av ferdigheten til den som skriver og hvor detaljert det skal være» (s. 47). Transkriberingen forsøkes å skrives så ordrett som mulig, men informasjon som er irrelevant er ikke medtatt. Det foreligger en risiko for at relevant informasjon ikke medtas. Respondentene anonymiseres i undersøkelsen og skilles ut ved tildeling av et tall fra 1 til 4. Utsagn fra bank 1 vil derfor være utsagn som kommer fra en eller flere av respondentene med bakgrunn fra bank 1. Anonymisering gjøres for å ivareta personvern hos dem som intervjues. Selve transkriberingen av intervjuene fra

bankene har vært en tidkrevende prosess. Det har vært ulik grad av tydelighet, dialekt og tempo i lydopptakene fra intervjuene. Det medfører at tiden brukt til transkribering av de ulike intervjuene har variert.

Transkribering av et muntlig intervju fjerner deler av den opprinnelige informasjonen. Stemning og det visuelle som mimikk, latter og tonefall under et intervju kommer ikke frem gjennom transkripsjonen. De fleste transkripsjoner fanger bare det verbale språket og ikke konteksten, kroppsspråk, blikk-kontakten eller en generell følelse av hva som kan være av betydning av det som foregikk (Nilssen, 2012). Transkripsjonen vil ha en viss grad av tolkning fra den som transkriberer intervjuet fra lyd til tekst. «Tekster som blir produsert av forskeren, vil aldri bli helt nøyaktige. For det første ligger det i nedskrevne observasjoner og oppsummeringer en tolkning i hva vi har bestemt er viktig. For det andre vil vi miste tonefall, mimikk og gester. ved å gjøre handlinger og kommunikasjon om til tekst» (Nilssen, 2012, s. 46). Når transkribering gjøres selv får en nærhet, tanker og refleksjoner. Forskeren blir godt kjent med materialet fra intervjuene. Dette bidrar inn mot analysearbeidet og hvordan en videre koder intervjuene fra forskningen. Etter fullføring av intervjuene har vi transkribert lydopptak fra alle intervjuene. Det har vært en tidkrevende prosess som har ført til mye dybdeinformasjon. Et intervju har tatt to forskere rundt 8 timer å transkribere og har tilsvart mellom 12-20 tetskrevne sider.

3.4.2 Nvivo

Nvivo er brukt som analyseverktøy og til koding av de transkriberte intervjuene. Nvivo er et verktøy for kvalitativ metode for å tolke, kategorisere og analysere innhentet informasjon. Informasjonen fra de ulike intervjuene er sortert, kategorisert og klassifisert ved hjelp av Nvivo. Ved å bruke funksjonen nodes i Nvivo kan man sortere informasjon som gjør det enklere å kategorisere, sammenligne og analysere funnene fra forskningen. Videre tolkes resultatene og viser funn i forskningen opp mot problemstillingen.

3.4.3 Oppfølging

Vi har blitt klokere etter gjennomførte intervjuer. Etter analyser av funn og resultater har vi hatt oppfølging mot bankene på ulike områder. Det er gjort oppfølgingssamtaler og oppfølgingsspørsmål på områder som er uklare eller temaer vi ønsker en dypere forståelse på.

Bankene har vært villige til å ha oppfølgingssamtaler og det har hjulpet oss med informasjon på områder vi har etterspurt.

3.5 Evaluering av forskningsstudien

Gjennom forskningsprosessen er det viktig at validitet og reliabilitet blir verifisert. «Det er viktig i kvalitativ metode at resultatene i forskningen blir verifisert, ved at de er troverdige, pålitelige og gyldige» (Sekaran & Bougie, 2016, s. 348). Validitet og reliabilitet gjennomgås og vurderes i forskningsprosessen. Forskningsprosessen krever at det gjøres en kritisk vurdering på om resultatene dekker validitet og reliabilitet. «Å drøfte gyldighet og pålitelighet kritisk, også i kvalitative undersøkelser, betyr ikke at vi underkaster data en positivistisk logikk. Det betyr bare at vi forsøker å forholde oss kritisk til kvaliteten av dataene vi har samlet inn» (Jacobsen, 2015, s. 228). Forskere må stille kritiske spørsmålet om det er innhentet tilstrekkelig og hensiktsmessig informasjon som dekker validitet og reliabilitet. Som forsker er det viktig å ha en kritisk holdning til forskningen ved vurderingen av validiteten og reliabiliteten.

3.5.1 Validitet

Validitet er i ordbøker definert som en uttalelse av sannhet, riktighet og styrke. En valid slutning er korrekt utledet fra sine premisser (Kvale et al., 2015). Validitet omtales også som gyldighet og sikrer korrekt beskrivelse av funn. Resultatene fra forskningen verifiseres mot virkeligheten og påser at man faktisk har forsket på det man skal (Jacobsen, 2015). Å validere er å kontrollere og undersøke feilkilder (Kvale et al., 2015). Forskeren må kontrollere om det som er undersøkt er riktig. Jacobsen (2015) kategoriserer validitet i kategoriene intern og ekstern validitet. Intern validitet er at resultatene oppfattes som riktige. Her vurderes det om informasjonen innhentet er reell og sann. Validering gjøres gjennom en pragmatisk tilnærming der det undersøkes om det er samsvar mellom virkeligheten og forskerens beskrivelse av virkeligheten. Ekstern validitet er hvilken grad funnene fra forskningen kan generaliseres til andre områder (Jacobsen, 2015). Spørsmålet blir om nye undersøkelser på et tilfeldig utvalg ville gitt samme resultat. Forskningen har høy ekstern validitet, hvis resultatet er generaliserbart og motsatt ved lav ekstern validitet.

Målet med undersøkelsen er å finne ut hvordan digitalisering påvirker bruken av regnskap og regnskapsinformasjon i bank. Problemstillingen har bidratt til vårt metodevalg. Utvalget med respondenter fra fire banker er for lite til å kunne generaliseres til en større gruppe. Den eksterne validiteten er begrenset gjennom at funn fra undersøkelsen ikke kan generaliseres til andre enn intervjurespondentene. Individuelle dybdeintervjuer uten mulighet for kommunikasjon med andre fjerner noe av mulighetene for påvirkning av ukontrollerbare faktorer og styrker oppgavens validitet.

3.5.2 Reliabilitet

Reliabilitet vedrører forskningsresultatene konsistens og troverdighet (Kvale et al., 2015). Reliabilitet innebærer nøyaktighet og pålitelighet gjennom at resultatene kan gjenskapes på et senere tidspunkt. Dersom man oppnår samme konklusjon ved ulike målinger vil man kunne si at resultatene er reliable. Ulike målinger kan gi indikasjon på om resultatene er korrekte. En detaljert beskrivelse av gjennomføringen av intervjuene øker sannsynligheten for å komme frem til samme resultat ved en senere måling.

Det forventes i forskningen at en ny undersøkelse vil kunne gi andre resultater. Forskingen bygger på et semistrukturert dybdeintervju. Intervjuene har en viss grad fleksibilitet. Det vil være variasjon i mengde informasjon som mottas om de ulike temaene. Subjektivitet vil kunne påvirke undersøkelsen ved at forskerne preger intervjurespondentene gjennom intervjuet. Ulike personligheter og erfaring på intervjuerne spiller en rolle i resultatene av undersøkelsen. Intervjurespondentene kan endre sin oppfatning av tema i den mellomværende perioden, før de blir intervjuet igjen. Vi har utarbeidet en detaljert intervjuguide for å sikre at vi stiller de samme spørsmålene i vår undersøkelse. Intervjuguiden vil ved en senere undersøkelse sikre at det stilles de samme spørsmålene. Det styrker reliabiliteten gjennom økt sannsynlighet for samme resultat. Studiens reliabilitet styrkes også av at det er to forskere. Det gir mulighet for diskusjon av beslutninger og tolkninger (Thagaard, 2013). Bruken av lydopptak bidrar til å hindre subjektivitet i tolkningen av funn (Thagaard, 2013).

3.5.3 Personvern

Personopplysningsloven (2000, §1) har som formål å beskytte personer mot at personvernet blir krenket gjennom behandling av personopplysninger. Personopplysningsloven §31 krever

meldeplikt for alle prosjekter som benytter seg av personopplysninger med elektroniske hjelpemidler. Prosjektet skal meldes inn til Norsk Senter for Forskningsdata (NSD) minst 30 dager før man skal i gang med prosjektet. Basert på prosjektets omfang anses det som nødvendig å melde prosjektet inn til NSD. Vi har mottatt svar fra NSD om at prosjektet omfattes av personvernopplysningsloven §31. Videre konkluderer NSD med at personopplysningene som innhentes ikke er sensitive og at prosjektet er samtykkebasert. Basert på denne vurderingen anser de prosjektet til å ha en lav personvernulempe. Vi har fått godkjenning fra NSD om å igangsette vårt forskningsprosjekt. Godkjenning fra NSD er vedlagt i vedlegg 1.

Det er lovpålagt informasjonsplikt ved innhenting av personopplysninger i henhold til personopplysningsloven. Oppgaven baserer seg på person-intervjuer i regi av banker hvor vi som forskere ønsker en dypere forståelse av vår problemstilling. Resultatene blir anonymisert og direkte personinformasjon blir ikke opplyst om i oppgaven. Vi har sendt ut samtykkeskjema basert på mal fra NSD til alle som intervjues. Samtykkeskjema tilsendes respondentene i god tid før intervjuet og signeres før gjennomføringen av intervjuene. Samtykkeskjema er vedlagt i vedlegg 2.

3.6 Avslutning

Metode er å velge fremgangsmåter for å besvare problemstillingen i studien. For å besvare problemstillingen har vi en kvalitativ tilnærming i studien. Vi har gjennomført intervjuer med syv respondenter fordelt på fire banker på Sørlandet. Dette er respondenter med kjernekompetanse innen regnskap og digitalisering. Respondentene har bidratt til å gi et tilstrekkelig datamateriale for kunne besvare problemstillingen. Reliabiliteten og validiteten i oppgaven er på et lavere nivå grunnet studiens begrensninger og metodiske valg.

Kapittel 4: Empiri

Dette kapittelet vil funnene fra forskningen bli presentert. Gjennom dybdeintervjuer med banker på Sørlandet har vi avdekket flere interessante funn. Funnene vedrører hovedsakelig regnskap og digitalisering i bankene på Sørlandet. Forskningen viser at det er en del strenge reguleringer for bankbransjen gjennom Finanstilsynet. Det fører til at prosesser og endringer i bransjen er krevende og kostbart. Problemstillingen om økt fokus på digitalisering påvirker regnskap og regnskapsinformasjon er et sentralt tema. Våre forventninger til studien var at digitaliseringen i bankbransjen var kommet veldig langt. Vi forventet at de ledende bankene ville ha noe revolusjonerende å bidra med på tematikken om hvordan dette fungerer i praksis. Vi ønsket også å finne ut noe om hva som kreves for å digitalisere bransjer og særlig med fokus på regnskap og regnskapsinformasjon. Funnene i studiet var ikke som forventet. Vi ble overrasket over hvor lite digitalisering bankene hadde på regnskap. Våre funn på digitaliseringens påvirkning på bruken av regnskap og regnskapsinformasjon er presentert under. Videre har vi undersøkt hva som forhindrer eller muliggjør en digitaliseringsprosess. Vi har undersøkt dette for å danne en forståelse av hvordan digitaliseringen fungerer og hvilke innvirkninger det har på regnskap og regnskapsinformasjon.

4.1 Regnskapet

Dette delkapittelet presenterer resultatene fra studien på regnskapet. Her vil funnene fra studien knyttet til regnskap gjennomgås. Formålet har vært å kartlegge hva regnskapet brukes til og hvordan regnskapet brukes. Det er lagt vekt på hvordan regnskapet brukes mot risikovurdering og kvalitetssikring. Empirien inneholder hva bankene fokuserer på i regnskapet, hvilke vurderinger de gjør og betydningen av revisorgodkjenning. Avslutningsvis oppsummeres respondentenes mening angående digitaliseringens påvirkning på bruken av regnskapet.

4.1.1 Bruken av regnskap

Svarene fra bankene om bruk av regnskap er ganske sammenfallende. Bankene oppgir at de primært bruker regnskapet til risikovurdering av kundene. Bankene bruker en modell til å sette en karakter på kunden basert på risikoen for tap. Denne modellen kan enten være Finanstilsynets standardmetode eller en egenutviklet IRB modell som godkjennes av

Finanstilsynet. Modellen påvirker hvor mye egenkapital banken må holde tilbake. Samtlige av bankene opplyser at de sekundært bruker regnskapet til å kvalitetssikre tidligere budsjett og prognoser, samt å bygge en historikk på kunden.

4.1.2 Fokusområder

På spørsmål om hva bankene fokuserer på i regnskapet legger bankene vekt på at regnskapet er historisk informasjon. Det blir brukt til å kikke på mønstrene til selskaper og sammenligne med annen historikk eller bransjen generelt. Bankene opplyser at de ser på alt i regnskapet og at fokusområdet vil variere etter hvor risikoen ligger på hvert enkelt tilfelle. Bank 3 utdyper dette slik: x«Et regnskap er ikke bare et regnskap. Du må være klar over at ulike bransjer, ja det fortjener ulik oppmerksomhet. De ulike postene betyr ulike ting for hvordan du skal vurdere det og hvordan du skal analysere det, selvfølgelig.» Det er vektlagt hos alle bankene at de skal kjenne sine kunder og bransjen de opererer i. De ser derfor etter punkter som avviker fra bankens forventninger. Dette innebærer også å ha fokus på notene. Bank 1 uttalte i denne sammenhengen at «du må lese og resonnere deg frem til det som er interessant.»

Bankenes uttalelser angående viktige poster i regnskapet samsvarer. Omsetning, resultat, egenkapital, varelager, eiendom og kontantstrøm er nevnt som sentrale poster i regnskapet. Soliditet og betjeningsevne er også nevnt som nøkkelord. Videre spurte vi bankene om de mener regnskapet er viktig. Bankene er generelt enige om at regnskapet er viktig og brukes aktivt. Alle har uttalelser om viktigheten av regnskapet. Bank 1 uttaler «det er jo regnskap som er viktig», og bank 3 uttaler «regnskapet er hele basisen for hele virksomheten til banken på bedriftsmarkedet.» De resterende bankene i undersøkelsen poengterer også at regnskapet er viktig, men at det tross alt er historisk informasjon.

På spørsmålet om hvor mye bankene stoler på regnskapene er det mye like svar, men en av bankene har uttalelser som skiller seg litt ut. Bankene forteller at på enkelte punkter må de stole på regnskapet og revisors godkjenning, men at de også gjør egne vurderinger. Alle bankene gir uttrykk for at revisors vurdering og godkjenning har en verdi på disse punktene. Bank 2 utdyper dette med at det hadde krevd for mye å kontrollere regnskapet og at de derfor stoler på revisors vurderinger. Bank 4 forklarer i tillegg at det er vanskelig for en bankmann å se feil ved for eksempel fullføringsgraden av et prosjekt. Bank 2, 3 og 4 kommer til slutt frem til at de forholder seg til det som står i regnskapet og stoler på det. Bank 2 forteller også under

temaet om virkelig verdi at de er kritiske og at det ikke er uvanlig at de etterprøver verdier i regnskapet. Bank 1 kommer til motsatt konklusjon at de «i bunn og grunn ikke stoler på regnskapet» de forteller i tillegg at de tror de hadde gjort flere feil dersom de stolte blindt på regnskapet, men at regnskapet har en verdi.

4.1.3 Kvalitetssikring

Det kommer frem av vår undersøkelse at i tillegg til regnskap synes bankene at budsjetter og prognoser er minst like viktige. Bankene oppgir ikke overraskende at de er mest opptatte av fremtiden. Det kommer også frem at bankene bruker regnskapet til å kvalitetssikre tidligere budsjetter og prognoser. Det er viktig for bankene at i tillegg til regnskap skal kunden levere gode budsjetter som stemmer med fremtiden. Dersom det er avvik skal disse kunne forklares av kunden. Dette bygger tillit, som alle bankene nevner er avgjørende. Bankene oppgir at de har egne modeller der de med regnskap og annen informasjon lager egne prognoser for bedrifter, for å undersøke fremtidig betalingsevne (likviditetsbudsjett, kontantstrømbudsjett). Bank 4 oppgir at de driver mye med prosjektfinansiering og at her vil beslutninger i stor grad bygge på budsjetter, prognoser og tilliten til kunden.

4.1.4 Vurderinger og virkelig verdi

I vår undersøkelse spurte vi også om vurderinger og bruken av skjønn. Bankene oppgir at de har et forhold til de vesentligste postene i regnskapet og det kommer frem at samtlige gjør sine egne vurderinger av verdien på for eksempel bygg. Det oppgis at denne vurderingen kan bygge på blant annet leiekontrakter, fremtidig kontantstrøm og avkastningskrav. Bankene forteller om egne modeller der de regner ut eget estimat på den virkelige verdien. Denne verdivurderingen inneholder også vurderinger og skjønn fra banken. De bruker blant annet egne erfaringer eller intern historikk fra markedet og bransjen. Bankene danner seg sitt eget bilde av verdier og de bruker også modeller som viser konsekvensen av fremtidige scenarioer. Verdivurderingen går inn i analysen om den reelle egenkapitalen i selskapet.

Våre undersøkelser tyder på at bruken av takst varierer fra bank til bank. Bank 1 oppgir at de alltid ber om takst på eiendom over en viss størrelse, mens bank 2 forteller at hos de vil takst som regel være overflødig. De utdyper det med at banken gjør egne beregninger som er så

konservative at det vil være lavere enn en takst og at de bruker den laveste verdi. De to siste bankene nevner takst som et tillegg ved risiko eller dersom de er i tvil.

Bankene oppgir at de skal kjenne innholdet i alle vesentlige poster og ha en mening om verdiene som står i regnskapet. I tillegg til virkelig verdi på eiendommer forteller samtlige banker at de har ekstra fokus på kundefordringer og varelager over en viss verdi. Første steg er å se hva posten inneholder og videre se på omløpshastighet og andre nøkkeltall.

Informasjonen sammenlignes med historikk, bransjen og markedet. I tillegg oppgir bankene at de ofte etterspør tilleggsinformasjon rundt poster av betydning. Under spørsmålet om hva de henter inn av tilleggsinformasjon så nevner samtlige aldersfordelt saldoliste på fordringer og liste over varelager med aldersspesifikasjon. Under dette temaet forteller bank 4 at de nesten alltid ber om aldersfordelt saldoliste og at det ikke er uvanlig at de etterprøver verdier. Bank 1 og 2 forteller at virkelig verdi på varelageret er en utfordring der de gjør egne vurderinger, men ofte må stole på revisors godkjenning av årsregnskapet. Bank 1 og 4 nevner at med risiko eller tvil skjer det at de ber om en bekreftelse av en tredjepart.

Bankene forteller at de er kritiske i sin vurdering av verdier i selskapet. Bank 4 uttalte blant annet: «Sannsynligvis så blir det dårligere når vi har vurdert det, enn det de gjør selv. Vi er litt mer skeptiske.» Bank 3 uttalte: «Vi tar høyde for en del avvik og ukurans i bokførte verdier.» Bank 2 har tidligere nevnt at «vi kan gjerne få inn en tredjemannsbekreftelse, men de egne modellene vi bruker er gjerne mer konservative.» Bank 1, 3 og 4 forteller også at de bruker makssatser på balanseposter. Det er en veiledende prosentsetning som brukes på balanseposter som et utgangspunkt for verdien dersom kontantstrømmen stopper. Dette brukes inn i vurderingen om hvor stor sikkerhet de har for utlånet. Eksempelvis settes varelageret til en makssats på 25% av balanseført verdi. Makssats på 40% av fordringene er også nevnt av bank 3. Bank 1 og 3 forteller at de benytter prosentvis faktor for å beregne realisasjonsverdien på sikkerhetsobjektet. Som eksempel nevner de 25% av bokført verdi av kundefordringer på mislighetstidspunktet. Bank 1 spesifiserer at disse satsene egentlig er veiledende satser som er oppe til vurdering. Ved en kunde med mye sikkerhet kan denne satsen også settes til 100%.

4.1.5 Risikovurdering

Det kom tidlig fram at en av hovedbrukene til regnskapet er å risikovurdere kundene i henhold til en risikomodell godkjent av Finanstilsynet. Dette kan være en egenutviklet modell

noe som tre av bankene oppgir at de har. Siden denne modellen er spesiell for hver bank vil den inneholde konfidensiell informasjon og beregninger. Bankene er derfor forsiktige med informasjon rundt hva modellen inneholder. Etterfølgende er en gjennomgang av funn angående risikomodellen.

Bankene oppgir at det er flere ting som påvirker karakteren selskapene får fra risikomodellen. Alle bankene oppgir at modellen bygger på historikk innad i banken. Dette kan både være historikk på selskap og bransje, men også tapshistorikken til banken. Bank 1 utdyper at mer historikk og informasjon fører til at de kan tilby mer konkurransedyktige priser. Det oppgis også av samtlige at modellen hovedsakelig påvirkes av de finansielle tallene til selskapene. Bank 3 forklarer at siden modellen er godkjent av Finanstilsynet så vil det være vanskelig å gjøre endringer på de finansielle postene fra årsregnskapet, men at det er muligheter for å overstyre i spesielle tilfeller. Bankene kommer med flere eksempler på relevante tall fra regnskapet inn mot modellen og alle nevner egenkapital, resultat og omsetning. Bank 4 utdyper at det går mye på inntjening og soliditet.

Undersøkelsen gir inntrykk av at graden av skjønn i modellen er en av de tingene som vil variere fra bank til bank. Bank 1 oppgir at de mener de er en av de som bruker mest skjønn i modellen med at de har opp mot 15 risikofaktorer med vesentlige vurderinger i modellen. De andre bankene oppgir at vurderingene vil utgjøre en liten del av karakteren, men vurderinger er en del av modellen. Vurdering av eierne er nevnt som en viktig vurdering av alle. Bank 4 oppgir at denne karaktersettingen kan skje månedlig. De finansielle tallene fra årsregnskapet vil da være faste gjennom hele året, mens annen informasjon kan føre til endringer i karakteren i løpet av året. Bank 1 og 3 oppgir at karaktersettingen skjer minst årlig, ellers så vil den gå når det skjer noen endringer som for eksempel en kredittforespørsel. De tre bankene som omtalte dette temaet forteller at endringer i scoremodellen endrer lønnsomheten til bankene. Bank 1 opplyser videre at endringer i karakteren må godkjennes av en egen avdeling som driver med dette. Grunnen til dette er fordi det vil være interessekonflikt for en selger angående karaktersettingen.

På spørsmål om revisoranmerkninger vil ha påvirkning på risikokarakteren er tre av bankene veldig klare på at det vil ha påvirkning. Både bank 3 og 4 oppgir at det slår kraftig ut på karakteren siden det er indikasjon på høyere risiko. Bank 2 beskriver det som et rødt lys som blinker og at det er alvorlig. Selv om bankene er klare på at anmerkninger fra revisor blir lagt

merke til, nevner samtlige også at det er en vurdering ut ifra alvorlighetsgraden og at det derfor ikke nødvendigvis trenger å føre til at kunden blir en høyrisikokunde. Bank 1 forteller at det kan ha påvirkning, men at det vil være en vurdering som ikke trenger å ha påvirkning.

4.1.6 Ikke revisjonsplikt

Vi spurte også om det har påvirkning på noe dersom selskapet ikke har revisor. Bank 1 forteller at de har få kunder uten revisor og at de egentlig prøver å unngå slike kunder. Bank 2 forteller at det er ikke så ofte den problemstillingen kommer opp, men at godkjenning fra revisor har en verdi som slår positivt ut på risikomodellen. Både bank 1 og 2 utdyper at dersom et selskap ikke har revisor, kan det være at banken krever at eierne må stille med mer sikkerhet for å redusere risikoen. Bank 2 forklarer dette slik: «Hvis vi sier du skal spare noen tusenlapper på å ikke ha revisor så sier banken at da mister vi litt av vår sikkerhet i tallene. Da må eierne stille noe sikkerhet for engasjementet privat.» Bank 3 og 4 sier at revisorgodkjenning ikke har noe påvirkning på risikomodellen, men bank 3 forteller videre at de er ekstra påpasselige med slike regnskap. Bank 4 forteller i tillegg at det er en vurdering om det skal påvirke renter eller lignende. I tillegg krever bank 4 at større kunder har revisor, men at de etter en vurdering kan avvike fra dette. Som utgangspunkt er det ønsket om revisor på selskap ved kredittengasjement over 1 million for driftsselskap og 5 millioner for eiendomsselskaper. Bank 3 forteller at det ikke er noe skille på de som har revisor eller ikke, men at et revidert regnskap har en ekstra verdi, selv om det ikke er sikkert at den ekstra verdien er så stor.

Bank 2, 3 og 4 forteller at de har en varslingsrutine som gjør at de får beskjed når enkelte hendelser inntreffer hos deres kunder og bank 4 utdyper at de kan velge hvilke hendelser de får varslings om. Bank 2, 3 og 4 forteller at de blir varslet om betalingsanmerkninger. Bank 3 og 4 nevner i tillegg konkurser, endringer i eierskap og andre endringer i selskapet. Bank 4 kjører i tillegg månedlig kredittsjekk av alle aksjeselskaper. Bank 1 oppgir at de selv sjekker om kunder har betalingsanmerkninger og at de ellers får mye informasjon fra regnskapet.

4.1.7 Covenant

Bankene bruker covenant i sine låneavtaler. Bankene gir et bilde av at det blir brukt ganske likt hos alle de fire bankene. Det oppgis at lånevilkårene kan variere og at de både kan være

på finansielle tall og andre faktorer. De mest vanlige eksemplene i samtalen er lånevilkår basert på egenkapital, kassekreditt og EBITDA. Det nevnes også covenant på utbytte, eierstruktur og ekstern kontrollør ved behov. Bankene informerer om at covenant er mest aktuelt på store selskaper og at det er risiko som bestemmer graden av bruk. Stor risiko fører til hyppigere kontroll av covenant. De fleste har kontroll på årsbasis (årsregnskap), men enkelte har på delårsregnskap og kvartalsregnskap. Bankene må manuelt sjekke om det er brudd på covenant. Dette gjøres minimum årlig ved årsregnskapet, men bankene oppgir at de følger med kontinuerlig på de store selskapene. Det er liten grad av digitalisering på dette området, men bankene kan registrere covenantene på kundene i sine systemer. Bank 1 og 2 nevner i tillegg at de har automatiske påminnelser. Da må de huke av på at de har sjekket regnskapene, selve undersøkelsen er manuell. Bank 1 forteller også at det muligens kan være midlertidige brudd i løpet av året som ikke blir oppdaget.

Ved brudd på covenants er det nye forhandlinger som står sentralt. Banken har da mulighet til å inndrive lånet. Bank 1 utdyper at det er viktig å ha covenant så tidlig at kunden enda er interessert i å ordne opp. Banken kan da presse kunden til å redusere risikoen til banken. Dette kan gjøres ved at banken får ytterligere informasjon, kunden stiller med mer sikkerhet eller andre krav banken stiller. Dette vil være en vurdering på alvorlighetsgraden av bruddet. En annen mulighet som ble nevnt er at kunden får en periode til å ordne opp i bruddet selv mot et vederlag til banken.

4.1.8 Digitaliseringens påvirkning på bruken av regnskap.

Bankene har tidligere fortalt at det er begrenset digitalisering innenfor bankenes bruk av regnskap på bedriftsmarkedet. På spørsmålet om digitaliseringens påvirkning på regnskapsbruken svarer bankene generelt at digitaliseringen har hatt liten til ingen effekt. Alle bankene mener den største digitaliseringen som har skjedd innenfor arbeid med regnskap er den automatiske innhenting av regnskapet. Det betyr at de slipper å manuelt taste inn tall fra årsregnskapet over i bankens interne systemer og modeller.

Bank 1, 3 og 4 sier det ikke er noe forskjell på bruken av regnskap og bank 3 spesifiserer at de ikke tror det påvirker slik situasjonen er i dag. Bank 2 gir uttrykk for at påvirkningen er liten, men at de kanskje tar mer for gitt at tallene som kommer i modellene fra årsregnskapet er korrekte. Bank 2 forteller videre at når tallene blir automatisk hentet inn så forenkler det

hverdagen og frigir tid som kan brukes på notene. Bank 3 og 4 forteller at selv om de har automatisk henting av regnskap er det veldig lite tid de sparer på det. Bank 4 forteller at både tid og fokus på regnskap er uendret. Bank 1 forteller også at den tiden de bruker på å taste inn tallene er en liten del av tiden de bruker på regnskapet. De mener også at de kommer nærmere tallene ved å taste de inn. De anser derfor ikke automatisk innhenting som en nødvendighet. Det at man kanskje kommer nærmere tallene ved å taste dem inn er også nevnt av bank 2. De forteller videre at de kommer nær tallene også ved gjennomgangen av regnskapet når de går gjennom post for post i tillegg til notene.

Bankene har under andre spørsmål nevnt andre områder de får informasjon fra der digitalisering spiller en rolle. Som nevnt tidligere så har flere banker varsling når det skjer noe spesifikt hos en av deres kunder. Dette fører til at banken får informasjon om relevante temaer raskere. Bank 3 forteller også at de har en plattform der de kan sammenligne regnskapstall og andre elementer med bransjen generelt. De kan da se hvordan selskapet gjør det i forhold til andre på enkelte områder. Dette vil kunne hjelpe til ved vurderinger av regnskapet. For eksempel kan et selskap som har gjort det tallmessig dårligere ett år, sammenlignes med bransjen. Det er da mulig å undersøke selskapets resultater med andre lignende selskap. Da kan man se hvordan selskapet i realiteten har gjort det i forhold til andre med like forutsetninger. Bank 3 forteller at de kan bruke dette til å undersøke hvorfor et selskap leverer tall under gjennomsnittet.

Vi spurte også om bankene mente kundens digitalisering kunne påvirke regnskapet. Bank 2 forteller at det kan tenkes kundens digitalisering vil kunne øke påliteligheten til informasjonen fra kunden. Et eksempel er at kundene sender fakturaer elektronisk og systemene deres blir oppdatert daglig. Det vil kunne føre til mer pålitelig informasjon om statusen på mottatt betaling, samt utestående kundefordringer, leverandørgjeld og lignende. Bank 1 og 4 har en annen oppfatning. De legger vekt på at informasjonen de får fra kundene skal være like riktig nå som før, selv om kunden endrer måten de utarbeider informasjonen på. Bank 1 og 4 spesifiserer at de ikke tror kvaliteten på informasjonen blir noe bedre, men at selskaper kanskje kan avlegge regnskapet tidligere. Det nevnes i tillegg at det eventuelt kan føre til tilgang på mer informasjon. Bank 3 forteller også at de kan tenke seg at hurtigheten til informasjonen vil kunne endre seg, og at digitalisering hos kunden kanskje vil føre til mer informasjon. Dersom bankene kan hente mer informasjon så vil dette kunne ha en effekt på risikovurderingen. Bank 4 forteller også at de kan tenke seg at digitalisering generelt vil

kunne føre til nye usikkerheter og risikoer. Det vil kunne være usikkerheter om kunder klarer å følge med på utviklingen. I tillegg vil det kunne dukke opp nye konkurrenter og nevner Uber for drosjeselskaper og netthandel for tradisjonelle butikker som eksempler. Dette mener de kan være momenter som går inn i totalvurderingen.

4.2 Digitalisering

Dette delkapittelet presenterer empirien fra studien på digitalisering. Formålet med dette delkapittelet er å tydeliggjøre hvor langt bankene i studien har kommet på digitalisering. Respondentens meninger om tematikken og utviklingen fremover presenteres. Videre identifiserer bankene hva de mener er muligheter og utfordringer med digitalisering. Dette for å synliggjøre hva som er vanskelig med en digitaliseringsprosess, men også hvilke fordeler som kan komme med en slik prosess. Gjennom dybdeintervju med banker på Sørlandet har vi fått et innblikk i bankenes status på digitalisering. Det er ulik praksis og fokus på digitalisering i bankene. Noen banker bruker mye ressurser på digitalisering, mens andre banker ikke ser den samme nytten.

4.2.1 Automatisert innlesning regnskap

Det er ulik praksis rundt digitalisering i bankene. Bank 1 oppgir at de taster regnskapene manuelt inn i sitt system. Dette begrunner de med at den manuelle inntastingen gir mer nærhet og kjennskap til tallene i regnskapet. De forteller videre at dette igjen bidrar til at de kan gjøre bedre skjønnsmessige vurderinger, ved at de kjenner selskapene bedre. Resterende populasjon hadde automatisk innlesning av regnskapene, som hentes ned fra Brønnøysund. Dette har blitt gjort over en lengre periode hos de tre bankene. Det er ulik tilnærming på hvordan de ulike bransjene bruker dette, men hver bank har tilpasset seg den modellen de mener passer best med deres strategi. Bank 2, 3 og 4 gir uttrykk for at de er fornøyd med automatisert innlesning av regnskap. De mener det er tidsbesparende og gjør det mulig å gjøre bedre vurderinger av hvert enkelt selskap. Videre forteller de også at det eliminerer muligheten for tastefeil. Bank 3 hadde i tillegg til automatisert innlesning av regnskap, en automatisk analyse av dataene basert på risiko. Basert på risiko vil rådgiverne utforme sine vurderinger av de ulike regnskapene. Her ble kundene automatisk klassifisert basert på risiko i tre kategorier (lav, middels og høy) før kunderådgiverne gjør sine endelige vurderinger. En kunde med høy risiko krever tettere oppfølging enn en kunde med lav risiko.

4.2.2 Digitalisering bedriftsmarkedet

Digitalisering av bedriftsmarkedet har vist seg å være komplekst. Det har vært enklere og mer lønnsomt å digitalisere personmarkedet enn bedriftsmarkedet. Personmarkedet er enklere å digitalisere da det hovedsakelig bare er to kriterier som må oppfylles. Det er hva som kan pantsettes og inntekten. Personmarkedet er enklere å digitalisere og bruk av en robot vil kunne dekke mange personkunder om gangen. Bankene sier i tillegg at digitalisering av personmarkedet er hovedfokuset og at bedriftsmarkedet kommer i annen rekke. Dette har ført til at digitaliseringen av bedriftsmarkedet ikke har kommet like langt som personmarkedet.

Digitalisering av bankbransjen er veldig kostbart og prioriteringene som gjøres baseres på de ulike bankenes strategi. Bank 2, 3 og 4 har sagt at bedriftsmarkedet ikke kan digitaliseres i en prosess. Det må digitaliseres i flere sekvenser på grunn av kompleksiteten. Kompleksiteten kommer av estimater, vurderinger og streng overvåkning fra Finanstilsynet. Finanstilsynet overvåker bankbransjen nøye og egne risikomodeller krever godkjenning av Finanstilsynet. Digitalisering krever ressurser og prioriteringer. Bank 2 og 3 forteller at de har flere prosesser i forbindelse med dette. Bank 3 forteller videre at de har piloter ute på noen digitaliseringsprosesser på bedriftsmarkedet. De to siste bankene uttrykker ikke et like stort fokus på utvikling av digitaliserte løsninger. Flere av bankene forteller at de tror digitaliseringen vil gå fortere når PSD2 trer i kraft i 2018. Dette åpner markedet opp for nye aktører, økt konkurranse og deling av informasjon på tvers av bransjer. PSD2 er en endring av personvernreglene som innebærer at ved samtykke fra kunden kan informasjonen banken sitter på deles med andre aktører i markedet. For bankbransjen vil en miste det monopol de har hatt tidligere og de vil bli økt konkurranse. Bankene er enige i at PSD2 direktivet vil endre digitaliseringen på bedriftsmarkedet fremover.

4.2.3 Utvikling og hurtighet av digitalisering

Det har vært en hurtig utvikling innen digitalisering de siste årene. Økt fokus på kunstig, intelligens, roboter og automatisering av prosesser. Bankbransjen har vært ledende innen digitaliseringsprosessen og dette særskilt på personmarkedet. Flere av bankene har i dag tatt i bruk roboter til å behandle forespørsler og som besvarer spørsmål. Videre har det i tillegg vært økt fokus på kunstig intelligens. Alle bankene forteller at prosessen med å få digitalisert

banken på bedriftsmarkedet er tidkrevende og vil skje gradvis over tid. Flere digitale løsninger krever at selskapene har gode velfungerende og sikre IT systemer. Gode velfungerende IT systemer og skytjenester er kostbart og krever at bankene har ressurser til å investere. Bank 2 og 3 forteller om fokus på nye løsninger og digitalisering av ulike ledd i banken, mens bank 1 og 4 gir uttrykk for at de tar prosessen i et saktere tempo. Bank 3 forteller at digitaliseringen går hurtig og blir utdatert innen seks måneder. Det er påvist at digitalisering utvikles hurtig, men bank 1, 4 og til dels 2 gir uttrykk for at digitaliseringen, særlig på bedriftsmarkedet, ikke går så hurtig som på andre områder i banken. Bankene har en ulik oppfatning om hvor fort bedriftsmarkedet kan digitaliseres. Noen mener dette vil skje hurtig, spesielt når PSD2 trer i kraft, mens andre mener det er for komplisert og vil ta lang tid. Oppfatningen basert på observasjoner gjort i forskningen er at dette tar tid fordi bedriftsmarkedet er mer komplekst enn personmarkedet.

4.2.4 Muligheter Digitalisering

Det er en god del muligheter med digitalisering av bankbransjen. Det er noen ulike syn på hva som er mulighetene for digitalisering av bankbransjen. Basert på utvalget av banker var det kun bank 1 som ikke hadde automatisert innlesning av regnskapene. Denne banken taster manuelt inn tallene fra regnskapene i sitt system. Bank 1 mener at det er en fordel ved at de får nærhet og dybdeforståelse av tallene i regnskapene til sine kunder. Bank 2, 3 og 4 har automatisk innlesning av regnskapene. De mener det er en fordel og åpner opp for nye muligheter i bankene. Bank 2 mener en fordel med automatisert innlesning av regnskapene er at det er tidsbesparende. Automatisk innlesning av regnskap frigir tid hos rådgiverne. Frigitt tid bidrar til å kunne bruke mer tid på fokusområdene til kundene. Automatisert innlesning av regnskap gir en raskere tilgang til regnskapene ifølge bank 2 og 4. Regnskapene kan hentes direkte ned automatisk fra Brønnøysund gratis. Bank 2 mener det er en fordel at en ikke må følge opp, men at det går automatisk. En mulighet innen digitalisering i banken er mer automatisert behandling og rapportering av de minste bedriftene ifølge bank 1.

Bank 1, 2 og 3 mener det er store muligheter rundt robotisering og kunstig intelligens. En mulighet er at alt kan legges inn i en robot som gjør egne vurderinger. Muligheten er å få samlet informasjonen og gjøre den lett tilgjengelig for alle ifølge bank 2. Bruk av kunstig intelligens vil kunne hurtig analysere regnskap og mye data. Bank 1 tror det kommer en mulighet med kunstig intelligens som sier noe om karakteristika på kunder i visse bransjer og

predikerer risikoen for tap. Videre er det et ønske om kunstig intelligens som kan predikere sannsynligheten for tap bedre enn hva mennesker kan. Ved robotisering i banken reduseres avhengigheten av en person som ressurs.

Det vil være en mulighet å ha en AI som jobber med å se mønstrene ifølge bank 3. AI står for kunstig intelligens og er ifølge bank 3 «en teknikk som brukes for å gi datamaskiner og dataprogrammer en mest mulig intelligent respons.» Teknologien gir bank 3 nye muligheter til å behandle kundehenvendelser raskere og bedre. AI brukes blant annet i roboter som skal svare på kundehenvendelser. AI'er i bank 3 knyttet opp mot roboter og maskinlæring og skal fremover ta seg av de mest repetitive oppgavene i banken. En AI skal se om det er noe mønstre og lære fra andre selskaper og bransjer. AI'er skal gi råd på bakgrunn av det. Det er allerede noen algoritmer ute på dette og det vil komme bedre kunstig intelligens i nærmeste fremtid. Bank 3 mener at hvis algoritmene kan videreutvikles til å bli selvstendige AI'er så vil det gi veldig mye merverdi for banken. Bank 3 mener det er en mulighet fremover for at rådgivere kan få bistand av AI'er til å gi gode råd til kundene. Roboter er en stor mulighet for bankbransjen, men det ligger lenger frem i tid å bruke roboter effektivt. Robotisering av bankbransjen jobbes det med, men på bedriftsmarkedet vil det ta noe mer tid på grunn av kompleksitet og mange faktorer.

Automatiske trendanalyser på bedriftsmarkedet er en mulighet med digitalisering ifølge bank 1. Automatiserte analyser basert på mye god informasjon. En mulighet vil være å få tallene løpende direkte inn i systemet og kjøre analyser på det. Bank 1 og 3 er enige om at digitalisering av analyser er en stor mulighet for bankbransjen. Bank 3 mener mulighetene for digitalisering ligger i datainnhenting og analyse. Hvis man kunne samlet dataen og digitalisert det, så ville en kunne automatisert flere prosesser og fått ut mye nyttig informasjon både internt og for kunden. Bank 4 mener det ligger muligheter i automatiske modeller som beregner ting og en integrasjon av systemer. Bank 3 ser fordeler for banken ved digitalisering av prosesser slik at røde flagg i regnskapet automatisk fanges opp. Muligheter ved å automatisere prosesser som ikke gir verdiskapning ved bruk av manuelle ressurser nevnes også. Bank 3 ser muligheten med å automatisere lån, kreditter, tilganger og regnskap gjennom digitalisering. Bank 4 mener det ligger muligheter i bruk av applikasjoner for registrering av data. Ved bruk av mer konservative vurderinger vil automatisering av prosesser være en mulighet ved digitalisering ifølge bank 2. Dette effektiviserer prosesser og frigir tid hos

rådgiverne til å fokusere på viktigere områder. En viktig fordel er at arbeidstiden til de ansatte kan brukes alternativt til å blant annet reduserer tapene som er viktig for bankene.

Automatisk varsling til bedriftsrådgivere når noe ligger klart i systemet er en mulighet ifølge bank 2 og 4. Dette vil gjelde både regnskap og covenants ifølge bank 2. Covenants kontrolleres manuelt årlig. Bank 2 mener en mulighet er å få automatisk varsling på covenants ved eventuelle brudd. Da vil banken kunne fange opp eventuelle brudd i løpet av året og ikke kun ved den årlige gjennomgangen. Nå fanger ingen av bankene opp brudd løpende gjennom året og det fanges kun opp ved den årlige gjennomgangen. Bank 4 mener det ligger en mulighet med å ha tilgang til fordringsmassen til enhver tid, slik at banken kan løpende kontrollere for brudd på covenants. Nå må banken vente til de får delårsregnskapene før det kan kontrolleres. Mulighet vil være å få elektronisk varsel når krav brytes ifølge bank 2. Dette eksisterer ikke i banken, men dersom det kom ville det vært en stor mulighet ifølge bank 4.

Bank 3 mener det er mulighet for forhåndsgodkjenning av kreditt internt innenfor en gitt ramme slik at prosessen går automatisk. Dette vil gjelde solide selskaper som kan få kreditter og lån automatisk i løpet av kort tid. Her nevnes det ikke noe om det å se bak tallene og bankene risikerer å glemme viktigheten av dette. En mulighet vil være å få oppdaterte regnskapstall hyppigere og ha oppdaterte tall til enhver tid. Det kan tenkes at dette kan gjøres ved å ha direkte tilgang til kundens virksomhet integrert mot regnskapssystemet.

Regnskapssystemet til kunden integreres mot banken slik at banken kan hente regnskapsinformasjon til enhver tid. Dette oppgis som en stor mulighet ved digitalisering. Det som ikke kommer frem er effektene av periodiseringer. Mange selskaper i Norge er små og oppdaterer ofte ikke balansen før årsslutt. Tilgang til data betyr ikke at bankene ikke får et bedre beslutningsgrunnlag. Dårlig datakvalitet kan gi et misvisende bilde av den faktiske statusen til selskapet.

Bank 3 ser muligheten i samlet data og at systemer kommuniserer på tvers av ulike plattformer. Det er der den største utviklingen på regnskapsinformasjon kommer. Hvordan regnskapet leses og hentes vil bli mye mer digitalisert fremover ifølge bank 3. Bank 3 mener fordelene vil være at man gjennom digitaliseringen kan sørge for en større treffsikkerhet. Videre er muligheten at det er en automatisert prosess som analyserer regnskapet ferdig og bedriftsrådgiver kun kvalitetssjekker det. Hvis det er en lav risiko kunde så er prosessen helautomatisert og godkjennes automatisk ifølge bank 3. Her er det viktig å skille på

forskjellen mellom kunstig intelligens og automatisering, det er ikke det samme. Kunstig intelligens er noe helt annet enn automatisering. Når de nye lovene vedtas vil det bli enklere å automatisere, mindre feilkilder og mindre menneskelig kontroll av dokumenter ifølge bank 4. Bank 1 og 4 mener det er en stor mulighet for effektivisering av prosesser på bedriftsmarkedet i banken. Ifølge bank 4 er det store muligheter med automatisering som effektivisering, færre ansatte og mer PC.

Tabellen under oppsummerer hva respondentene mener er muligheter med digitalisering i bankbransjen. Tabellen er delt opp i synspunktene til de fire bankene. Tabellen er egenutviklet av forsker basert på informasjonen mottatt gjennom dybdeintervju. Tabellen er produsert for å kunne gi en oversikt over de ulike mulighetene med digitalisering.

Muligheter Digitalisering			
1	2	3	4
<ul style="list-style-type: none"> ● Små selskap mer automatisert behandling & rapportering ● Kunstig intelligens ● Se på karakteristika ● Analyser bransjer ● Beregner risiko for tap ● Analysestøtte ● Predikere sannsynligheten for tap ● Predikerer bedre enn mennesker ● Effektivisering prosesser 	<ul style="list-style-type: none"> ● Tidsbesparende ● Raskere tilgang ● Frigjort tid ● Automatisering ● Mindre oppfølging ● Automatisk varsling ● Automatisering covenants ● Kunstig intelligens ● Roboter ● Lett tilgjengelig & samlet data ● Mer konservative vurderinger 	<ul style="list-style-type: none"> ● Datainnhenting & analyse ● Automatiske prosesser ● Samlet data ● Automatisk varsling røde flagg ● Manuelle prosesser automatiserte ● Forhåndsgodkjent kreditt ● Automatisering lån & kreditt ● Tilgang data ● PSD2, roboter & AI ● Kommunikasjon på tvers av ulike plattformer ● Større treffsikkerhet ● Automatisert analyse av mønstre 	<ul style="list-style-type: none"> ● Automatisk beregningsmodell ● Applikasjoner ● Direkte tilgang regnskapssystem ● Integrasjon mot regnskapsfører ● Alltid tilgang til regnskapet ● Automatisk varsling mangler/brudd ● Automatisering ● Mindre feilkilder ● Mindre menneskelig kontroll ● Effektivisering ● Mindre folk mere PC

Tabell 1: Identifiserte muligheter digitalisering hos de ulike bankene (Egenutviklet av forskere)

Tabellen over viser hvilke muligheter bankene identifiserer på digitalisering. Det fremgår av tabellen over en rekke ulike syn på mulighetene blant de fire bankene i undersøkelsen. Ulike meninger kommer fra ulike respondenter med ulik bakgrunn. Til tross for at det identifiseres mange ulike muligheter så er det noen som går igjen i flere av bankene. De som går igjen er mulighetene for effektivisering, automatisering, robotisering og kunstig intelligens. Tabellen

påpeker at til tross for manglende digitalisering så identifiseres det en rekke muligheter. Slike muligheter kan bidra til konkurransefortrinn i bransjen.

4.2.5 utfordringer Digitalisering

Digitalisering av bankbransjen byr på en del utfordringer. En utfordring med digitalisering er at banken ikke stoler på tallene uten å måtte gjøre egne vurderinger. Bank 1 forteller at de heller ikke hadde stolt på kunstig intelligens. Noen banker ønsker ikke å eliminere menneskelige vurderinger og skjønn. Det vil fortsatt være prosesser som gjøres manuelt når bedriftene er så ulike. Dette fører til at automatisering og digitalisering av prosesser er krevende. Bankene forteller at kompleksiteten på bedriftsmarkedet grunnet mange faktorer, er en utfordring for digitaliseringen. Videre utdypes det at mange prosesser kan digitaliseres, men et endelige vurderinger må saksbehandler fortsatt gjøre. Erfaring kan ikke digitaliseres og det er mange faktorer som må vurderes. Bank 1 utdyper at regnskapet ikke er eksakt vitenskap og det inneholder mange vurderinger som ligger til grunn, vurderinger som er utfordrende å digitalisere. Kompleksitet av røde flagg, prosesser og måling av progress er utfordringer med digitalisering ifølge bank 3. Bank 3 forteller videre at bedriftens størrelse og kompleksitet vil ha innvirkning på digitaliseringsprosessen og kan være et hinder. Bank 2 mener det vil kreve en radikal endring dersom bedriftsmarkedet skal kunne digitaliseres. Det vil i tillegg ta lang tid og det vil inntil videre fortsatt være behov for den menneskelige delen.

Bankene ser problemer med digitalisering av skjønn. Bankene er fortsatt veldig avhengige av et godt skjønn, erfaring og kunnskap. Bank 2 forklarer at de menneskelige faktorene enda spiller en for stor rolle på bedriftsmarkedet. Bank 1, 2 og 3 mener at forståelse av bransjen, vurderinger, fornuftig skjønn og dybdeforståelse er noen av hovedutfordringene med digitalisering. Estimerer er her nevnt som et hinder da dette er vanskelig å digitalisere på grunn av skjønnsmessige vurderinger. Bank 4 nevner også utfordringer med tilliten til en digitaliseringsprosess.

Bank 3 oppgir at en viktig oppgave i banken er analysering av mønstrene. Dette krever mange års erfaring og er dermed vanskelig å digitalisere. Bank 4 ser problemer med å digitalisere noen områder og forteller at de anser ikke digitalisering av kreditt på bedriftsmarkedet som mulig. Grunnen til dette er at det er for personavhengig og det er for mange faktorer som spiller inn. Det vil derfor være behov for mennesker som kontrollerer

det. Bank 4 forteller også at de ser at noen prosesser kan digitaliseres på bedriftsmarkedet, men at de tviler på at det går dersom det er en tredjemann i bildet.

Bankene forteller at en av hovedutfordringene med digitalisering er den store kostnaden knyttet til dette. Bank 2 og 4 utdyper dette med å fortelle at utfordringen med digitalisering i tillegg til å være kostbart, også krever at banken har gode solide IT systemer. Mye av digitaliseringen vil kreve store systemer og prosesser på plass som det tar tid å utvikle og kvalitetssikre. Bankene forklarer at dette vil innebærer at mye av nåtidens systemer i bankene må skiftes ut. Bankene legger også vekt på at det i tillegg er kostbart å videreutvikle og kvalitetssikre digitale prosesser.

Bank 4 poengterer at når det gjelder de store kostnadene ved å digitalisere så må det gjøres en kostnytte vurdering. Det må undersøkes hvor mye mer effektivt det er å automatisere enkelte manuelle prosesser. De må vurdere hvor mange timer banken bruker på den prosessen i forhold til kostnadene ved digitaliseringen. Bank 4 forteller at enkelte prosesser gjøres på årlig basis og da er automatiseringen lite verdt. Bank 2 og 3 er også inne på samme problemstilling. De forteller at man må digitalisere der det sparer tid, gir mest nytte og der det manuelle arbeidet gir lite verdiskapning. Bank 2 forklarer at det er lettere å digitalisere på personmarkedet fordi det er flere kunder med sammenlignbare forhold, derfor kan en generell digitalisering deles på flere kunder. Prisen på hver kunde eller prisen på hver gang man kjører den samme prosessen blir derfor ikke så høy.

Bank 4 legger til at en av utfordringene med IT systemene er at de ikke fungerer godt nok og at banken ikke klarer å henge med på utviklingen. De mener også det er utfordrende at det er stadig nye varianter av digitale løsninger og programmer. Videre oppgir de også at det er en utfordring at IT systemene ofte er for gamle og mangler kapasitet for å kunne gjøre en digitaliseringsprosess. Bank 3 og 4 legger vekt på at en utfordring i tillegg er sikring og kontroller for å unngå hacking.

Bank 2 forklarer at en utfordring med digitaliseringen av regnskapshenting er at når regnskapet kommer digitalt kommer man kanskje lengre vekk fra tallene. De forteller at nå kommer tall ferdig og du stoler på at det som kommer stemmer. Det kan være en utfordring dersom regnskapet ikke er riktig og det kan gi rom for feilkilder fra regnskapsfører og revisor. Bank 3 forteller også at regnskapsinformasjonen som kommer fra det offentlige er

gammel og det byr på utfordringer ved vurderinger. Det poengteres også at kvaliteten i regnskapsinformasjonen som hentes maskinelt er varierende. En svakhet er at en går tilbake og fokuserer på historiske regnskapstall når målet er å se fremover.

Bank 3 mener størrelsen på bedriftene er en utfordring. En stor bedrift er mye mer komplisert enn et lite selskap. Det er vanskeligere å tilrettelegge for store selskaper enn små ved digitalisering. Kompleksitet i tilbakemeldinger, kundestatus og tallene nevnes også som en utfordring av bank 1. De mener at digitalisering på bedriftsmarkedet vil kunne føre til manglende tilstedeværelse hos kundene, noe som anses som en ulempe for banken.

Bank 3 forteller også at en utfordring er kvaliteten på den regnskapsinformasjonen en mottar fra kunder. De har erfaring med at ikke all informasjon er god og det er ulik kvalitet fra ulike kunder. Bank 4 forteller også at utfordringen med digitalisering på bedriftsmarkedet er kompleksiteten av produkter, tilgang til data og kompliserte regelverk. For å kunne digitalisere må det være en integrasjon mellom systemer og det er vanskelig å få til å fungere effektivt. Videre forteller de om utfordringer med reguleringer og lover som bankene er underlagt. Bankene er underlagt å følge loven og er under tilsyn fra Finanstilsynet som begrenser hva som er muligheten for digitalisering i bankene. Bankene har ulikt fokus på hva som er utfordringene med en digitaliseringsprosess av bedriftsmarkedet, men mange av de nevnte utfordringene er like og kan oppsummeres som tidkrevende, kostbart, kompleksitet og IT systemer. Det vil være ulike syn basert på hva som er strategien til de ulike bankene, men de har mange av de samme utfordringene i en digitaliseringsprosess.

Tabellen under oppsummerer hva respondentene mener er utfordringer med digitalisering i bankbransjen. Tabellen er delt opp i synspunktene til de fire bankene. Tabellen er egenutviklet av forsker basert på informasjonen mottatt gjennom dybdeintervju. Tabellen er produsert for å kunne gi en oversikt over de ulike utfordringene med digitalisering.

Utfordringer Digitalisering			
1	2	3	4
<ul style="list-style-type: none"> ● Komplexitet tilbakemelding ● Komplexitet kundestatus ● Komplexitet regnskap ● Stoler ikke på tallene ● Stoler ikke på kunstig intelligens ● Erfaring ● Mange faktorer ● Vurderinger ● Ikke tilstede hos kunde ● Regnskap komplekst ● Vurderinger & estimat ● Manglende nærhet & dybdeforståelse manuell innlesing regnskap 	<ul style="list-style-type: none"> ● Avstand fra tallene ● Stoler på tallene fra offentlig regnskap ● IT systemene gamle ● IT system mangler kapasitet ● Menneskelige faktorer ● Må skje en radikal endring ● Forståelse bransjen ● Mange faktorer ● Tidkrevende ● Kostbart 	<ul style="list-style-type: none"> ● Komplexitet bedriftsmarkedet ● Gammel regnskapsinformasjon ● Behov for oppdatert informasjon ● Bedriftens størrelse & kompleksitet ● Kvalitet regnskapsinformasjon ● Historiske regnskapstall ● Komplexitet prosesser & måling progress ● Komplexitet av røde flagg ● Manuelle vurderinger ● Avhengig av fornuftig skjønn ● Dybdeforståelse ● Erfaring og kunnskap ● Analyse av mønstre ● Sikkerhet & hacking 	<ul style="list-style-type: none"> ● Kostbart og tidkrevende ● Stadig nye varianter digitale løsninger ● Nye programmer ● Tidsforbruk vs. kostnad automatisering ● Hyppighet av rutiner ● Produkter ● Kompliserte regler & lover ● Tilgang til data ● Integrasjon til system ● Tillit ● Kreditt ● Mange faktorer & personavhengighet ● Tredjepartsvurderinger ● IT systemet utdatert ● Sikkerhet & kontroller mot hacking

Tabell 2: Identifiserte utfordringer digitalisering hos de ulike bankene (Egenutviklet av forskere)

Tabellen over viser hvilke utfordringer bankene identifiserer knyttet til digitalisering. Det fremgår av tabellen over en rekke ulike syn på utfordringer blant de fire bankene. Ulike meninger kommer fra ulike respondenter med ulik bakgrunn. De utfordringene som går igjen er kompleksitet, tidkrevende, kostbart og IT systemer. Tabellen identifiserer en rekke utfordringer som vanskeliggjør digitaliseringen av bedriftsmarkedet.

4.3 Avslutning

I dette kapittelet har vi presentert empirien fra forskningen på regnskap og digitalisering. Her gjennomgås hovedfunnene i studien knyttet opp mot bruken av regnskap og digitalisering i de ulike bankene. Hovedfunnene innen regnskap har vært at regnskapet er viktig for bankene og brukes inn i risikovurderingen av kundene. Regnskapet gir nyttig informasjon om kundens finansielle stilling og brukes også til å kvalitetssikre informasjon. Videre fremkommer det av studien at vurderingsposter i regnskapet er vanskelige å digitalisere, da dette baserer seg på skjønn. Funnene viste lite digitalisering på bedriftsmarkedet, men det fremkommer at dette

har fokus og vil prioriteres i høyere grad fremover. Resultatene viste at digitalisering er tidkrevende, komplekst og kostbart. Dette er årsaken til den manglende digitaliseringen på bedriftsmarkedet. Til slutt viste resultatene at bankene identifiserer en rekke muligheter og utfordringer med en digitaliseringsprosess. Neste kapittel vil vi se på analysen av resultatene opp mot det teoretiske grunnlaget.

Kapittel 5: Diskusjon

I innledningen løftet vi frem betydningen av digitalisering i banker, med særlig vekt på hvordan det påvirker regnskap og regnskapsinformasjon. Vi har undersøkt hvordan digitalisering påvirker regnskap og regnskapsinformasjon i banker. Denne problemstillingen har vi smalnet ned til to forskningsspørsmål:

1. *Hva bruker bankene regnskapet til og hvordan bruker de det?*
2. *Hvor langt har bankene kommet på digitalisering i bedriftsmarkedet og hva er mulighetene og utfordringene med en digitaliseringsprosess?*

I empirikapittelet presenterer vi funnene fra forskningen som skal hjelpe til å besvare forskningsspørsmålene. Våre hovedfunn innen regnskap og digitalisering vil bli diskutert i dette kapitlet. De første hovedfunnene relaterer seg til forskningsspørsmål 1, mens de siste hovedfunnene relaterer seg til forskningsspørsmål 2. Dette kapitlet diskuterer våre hovedfunn opp mot det teoretiske grunnlaget i kapittel to. Her vil empirien vår tilføres med relevant teoretisk innsikt.

5.1 Bruk av regnskap

Dette delkapitlet vil analysen av regnskapsbruken presenteres. Her vil empirien på regnskapsbruken ses opp mot det teoretiske grunnlaget og analysen vil diskuteres. Empirien om bruken av regnskapet ses opp mot regnskapets teoretiske formål. Bankene bruker regnskapet både til prognose og kontroll. Prinsippbasert regnskapsrapportering gjør at brukerne må se regnskapet i sin helhet og empirien viser at bankene gjør egne vurderinger. Regnskapet er ansett som viktig og det er lite endringer i hvordan det brukes.

5.1.1 Regnskap som informasjonskilde

Regnskapet er en informasjonskilde som skal bidra til beslutningsnyttig informasjon til deres interessenter. Beslutningsnyttiginformasjon innebærer at regnskapsbrukeren skal kunne ta bedre beslutninger etter å ha fått informasjonen fra regnskapet. Hva som er beslutningsnyttig informasjon vil derfor kunne variere ut ifra hvem brukeren er og hvilke beslutninger brukeren skal ta. Våre undersøkelser tar utgangspunkt i bankenes bruk av regnskapet og bankenes

interesser. Regnskapslitteraturen omtaler hovedsakelig prognoseformålet og kontrollformålet som regnskapets to hovedformål. Bankene forteller at de hovedsakelig bruker regnskapet til risikovurdering og kvalitetssikring. Risikovurdering kan forklares som sannsynligheten for forfall eller tap og omfanget dette vil ha. Dette vil være en form for prognose for fremtiden og kvalitetssikring vil være en form for kontroll. Dette sammenfaller med regnskapslitteraturens to hovedformål. Videre oppgir bankene at det er fremtiden som er det viktigste. Det betyr at det er hvordan regnskapet kan brukes til å predikere fremtiden som er hovedfokuset til bankene. Bankene gir uttrykk for at det er sammenfallende enighet om at regnskapet er viktig for bankene og blir brukt aktivt. Bank 3 omtaler regnskapet som basisen for hele virksomheten på bedriftssiden. Dette tolker vi som at bankene får beslutningsnyttig informasjon av regnskapet til sitt formål.

5.1.2 Informasjonstype

Regnskapet er historisk informasjon og vil inneholde vurderinger og skjønn. Dette kommer til uttrykk gjennom at reguleringen er prinsippbasert. Bankene forteller at de bruker regnskapet som historisk informasjon. De forteller om sammenfallende fokusområder der det er viktig å se på regnskapet i sin helhet og å se det i sammenheng med tidligere informasjon. De forteller at de ser på hele regnskapet bestående av resultat, kontantstrøm, egenkapital, eiendeler og gjeld. De har en grundig gjennomgang når regnskapet er avlagt og leser notene for å resonere seg frem til det som er interessant. Bankene ser etter mønstre eller uventede forhold. Som nevnt blir regnskapet hovedsakelig brukt til risikovurdering og kvalitetssikring.

5.1.3 Risikomodell

Bankene er opptatt av fremtiden og fremtidig betalingsevne. En vesentlig del av bankenes beslutningsgrunnlag er basert på risikomodellen som også er et krav påført av Finanstilsynet. Bankene oppgir at de finansielle tallene fra regnskapet er en vesentlig del av innholdet i modellen. Avhengig av hva som går inn i modellen får kunder en karakter som påvirker på flere områder. Graden av egenkapital som bankene må holde tilbake innad, lønnsomheten til banken og prisen de kan tilby kunder er områder som blir påvirket av risikomodellen. I tillegg til de finansielle tallene vil modellen inneholde vurderinger gjort av banken. Bankene lager også sine egne prognoser om fremtiden der informasjon fra regnskapet er noe av grunnlaget. Bankene gjør sine egne beregninger basert på regnskapet, bankens vurderinger og

forutsetninger. De oppgir at fremtiden beregnes gjennom egne budsjetter og likviditetsbudsjetter. Dette gjør at regnskapet banken mottar er en vesentlig del av bankens beslutningsgrunnlag.

5.1.4 Ulike former for kontroll

Bankene bruker regnskapet til ulike former for kontroll. De oppgir at de ofte etterspør budsjetter, prognoser og midlertidig regnskapsinformasjon fra kunder. Når regnskapet kommer, vil det kunne sammenlignes med den tidligere informasjonen for å undersøke kvaliteten av informasjonen de har mottatt. Dette er med på å bygge tillit til kunden noe som alle bankene nevnte som en vurdering av betydning. Det vil også ha en effekt på tiltroen bankene har til fremtidig informasjon. Alle bankene omtaler vurderingen av eierne som en del av risikomodellen som blant annet brukes til å beregne risiko for tap. Det brukes dermed som en kontroll av ledelsen i tillegg som en indikator på fremtiden.

5.1.5 Covenant

Regnskapet blir brukt til å kontrollere covenants. Bankene oppgir at det er risiko som bestemmer hyppigheten av denne kontrollen. Covenants vil variere fra kunde til kunde men regnskapstall er typisk brukt. Covenants vil også kunne baseres seg på eierstrukturen, noe som gir bankene en viss grad av kontroll over eierne og som igjen kan påvirke fremtiden. Bankene utdyper at covenants fungerer som en sikkerhet for at de skal ha mulighet til å gripe inn dersom kundens stilling utvikler seg i en dårlig retning. Det er lite digitalisering på området og selve kontrollen gjøres manuelt, men to av bankene forteller om automatisk påminnelse.

5.1.6 Vurderinger

Vurderingsreglene og forsiktighetsprinsippet fører til at ved verdifall der virkelig verdi er lavere enn anskaffelseskost oppstår det en nedskrivningsplikt. Bankene har vanligvis sikkerhet i eiendeler til kunden og verdiene vil påvirke risikoen ved utlån til kunden. Dette er et område bankene har fokus på. Bankene gjør egne vurderinger av verdier på for eksempel eiendom, varelager og kundefordringer. Omløpshastighet og postens innhold er en grunnleggende del av vurderingen. Bankene oppgir at de ofte etterspør tilleggsinformasjon som aldersfordelt saldoliste. En av bankene ber alltid om aldersfordelt saldoliste mens to av

bankene oppgir at de etterspør verdivurdering av en nøytral tredjepart ved tvil og høy risiko. Bankene er kritiske i sine vurderinger og flere av bankene har uttalelser som indikerer at deres vurderinger oftest er lavere enn det som står i regnskapet. Tre av bankene forteller at de har fokus på realisasjonsverdi og har veiledende maks satser på balanseposter som de bruker i sin risikovurdering. Dette viser at bankene er forsiktige og observante på verdivurderinger i regnskapet.

I henhold til Regnskapsloven (1998) skal regnskapet gi et rettviseende bilde og benytte seg av beste estimat. Bankenes oppfatning av dette har kommet til uttrykk gjennom deres tillit til regnskapet. Selv om bankene gjør egne vurderinger og gjennomgår regnskapet grundig så forteller de om forskjellig grad av tillit til regnskapet. Bankene forteller at på enkelte områder må de stole på regnskapet fordi det krever for mye å etterprøve alt. På enkelte områder vil det også være vanskelig for banken å finne feil. En av bankene utdypet med et eksempel om at det er vanskelig å se feil ved fullføringsgraden på prosjekter og den reelle verdien av et varelager uten spesialkompetanse. Det har hendt de har fått utredninger på dette fra en tredjepart ved tvil og risiko. Tre av bankene oppgir at de forholder seg til det som står i regnskapet og at det er en verdi at revisor har godkjent det. Bank 1 uttrykker at de i bunn og grunn ikke stoler på regnskapet uten å gjøre egne vurderinger, men at alt ikke kan kontrolleres av banken. De må forholde seg til det som står i regnskapet til en viss grad. At bankene gjør egne vurderinger av regnskap som baserer seg på prinsipper er en naturlig konsekvens av regnskapsregulering som er prinsippbasert og ikke detaljregulerende.

5.1.7 Digitalisering påvirker ikke regnskap

Fra det teoretiske grunnlaget vet vi at digitalisering består av drivere som må være tilstede for å kunne digitalisere en bransje. Det teoretiske grunnlaget legger vekt på at dette har betydning for om en digitaliseringsprosess vil være vellykket. Fokuset i studien har vært om digitaliseringen påvirker regnskapet. Empirien viser at det har vært lite digitalisering innenfor bruken av regnskap i bankene. Studien viser at digitaliseringen har hatt liten til ingen effekt på bruken av regnskap. Det har sammenheng med den manglende digitaliseringen på bedriftsmarkedet. Respondentene identifiserer automatisk innlesning av regnskapet som det største som har skjedd på bedriftsmarkedet. Flere respondenter mener dette ikke utgjør noen forskjell på bruken av regnskap og tror ikke det påvirker situasjonen i dag. En respondent

identifiserer at automatisk innlesning har konsekvens på manglende nærhet og dybdeforståelse av hva som ligger bak tallene.

Empirien viser at automatisk varsling gir bankene mer relevant og hurtig informasjon. Empirien viser at en av respondentene har en plattform som sammenligner regnskapstall med andre bransjer. Her vil digitaliseringen kunne påvirke regnskapet. Empirien avdekker sammenligning av selskap mot andre i bransjen som en stor mulighet. Ved bruk av digitaliserte analyseverktøy kan bankene undersøke selskap i bransjen og se på hvorfor noen er under gjennomsnittet. Det kan tenkes å ha effekt på hvordan regnskapsbrukeren ser på regnskapet. Flere respondenter mener digitaliseringen innad i banken ikke påvirker bruken av regnskapet. Empirien viser at respondentene ikke er overbevist om at kundens digitalisering øker påliteligheten til informasjonen som mottas. Flere av respondentene sier digitaliseringen vil gi hyppigere tilgang til informasjon. Tilgang til mer informasjon fra kundene vil kunne ha effekt på risikovurderingen. Empirien viser at digitalisering kan føre til nye usikkerheter og økt risiko. Det er risiko som bestemmer hvor fokuset til banken ligger. Bankene bruker mer tid på kunder med høy risiko enn de med lav risiko.

Basert på det teoretiske grunnlaget og empirien så har digitalisering i bankene i dag ikke påvirkning på regnskapet. Årsaken er at digitaliseringen på området i bankene eksisterer i liten grad i dag. Basert på studien ser vi at det vil kunne endre seg lenger frem i tid. Først må utfordringene ved digitalisering på bedriftsmarkedet løses og det må utvikles flere løsninger.

5.2 Manglende digitalisering på bedriftsmarkedet

Et av de sentrale funnene fra empirien er at digitaliseringen på bedriftsmarkedet i bankene er liten eller manglende. Prioritering, kompleksitet og økonomiske faktorer hadde betydning for beslutningen om digitalisering av bedriftsmarkedet. Dette gir et ganske entydig svar på første del av vårt andre forskningsspørsmål, om hvor langt bankene har kommet med digitalisering på bedriftsmarkedet. Andre del av forskningsspørsmålet fra empirikapittelet ser på mulighetene og utfordringene rundt en digitaliseringsprosess i bankene. Dette spiller en stor rolle i beslutningstaking på om bankene velger å investere i en digitaliseringsprosess. Kompleksitet, prioriteringer og økonomiske argumenter preger beslutningstakingen til bankene rundt en digitaliseringsprosess. Flere av respondentene bekrefter at det er

tidkrevende, kostbart og at kompleksitet har betydning for utviklingen av digitalisering i bankene. I de neste avsnittene skal vi forklare hvor langt digitaliseringen er kommet på bedriftsmarkedet og hvilke muligheter og utfordringer det er med en digitaliseringsprosess.

5.2.1 Prioriteringer og kompleksitet

Teorien definerer digitalisering som «datatekniske metoder og verktøy for å erstatte og effektivisere eller automatisere fysiske eller manuelle oppgaver» (Bratsbergsengen, 2017).

Det er strategisk å sette kostnader og nytte opp mot hverandre i spørsmålet om bankene skal investere i digitalisering eller ikke. Bankene følger strenge reguleringer fra Finanstilsynet. Bankene har konkrete retningslinjer for hva de har lov til å gjøre. Målet med digitalisering er reduserte kostnader, økt kundetilfredshet, bedre kvalitet og mindre risiko (Skjelvan, 2015). Ved å være proaktiv og ledende innen digitalisering vil det kunne gi et konkurransefortrinn overfor konkurrentene. Digitalisering er kostbart og selskap må vurdere prioriteringer og tilgjengelige ressurser ved en digitaliseringsprosess.

Det at bedriftsmarkedet består av mange faktorer gjør en digitaliseringsprosess tidkrevende, kostbar og komplisert. Det teoretiske grunnlaget påpeker viktigheten rundt å ha et klart formål med implementeringen av en digitaliseringsprosess, da det er stor grad av kompleksitet rundt digitalisering. Det er ulike faktorer som motiverer digitalisering og forbrukerne er blitt mer digitaliserte enn tidligere (Wade, 2015). Empirien viser at alle bankene er enige om at bedriftsmarkedet er for komplekst til å kunne digitaliseres i en prosess. Dette grunnet mange faktorer som estimer, vurderinger og periodiseringer. Det teoretiske grunnlaget påpeker at digitalisering handler om en helhetlig tilnærming og ikke gradvise forbedringer (Stief et al., 2016). Det at bankene mener digitaliseringen skal gjøres i sekvenser i stedet for en prosess, gjør at en må skille mellom hva som er digitalisering og hva som er forbedringer av eksisterende prosesser. Her er det viktig å ha en klar oversikt over det store bildet og formålet bak de tiltakene som gjøres i bankene. Digitalisering misforstås ofte med forbedringer av prosesser eller automatiseringstiltak, som ikke er det samme som digitalisering. Ulike faktorer på bedriftsmarkedet er ikke enkle å digitalisere, da det ligger en god del skjønnsmessige vurderinger til grunn. Utviklingen av teknologien er ikke kommet så langt på digitalisering at det klarer å håndtere vurderinger og estimer. Bankene har ikke kunstig intelligens, robotisering eller automatisering som kan håndtere de skjønnsmessige vurderingene i regnskapet. Funnene viser dermed at utviklingen på bedriftsmarkedet er kommet mye kortere

enn forventet på digitalisering. Dette vil ligge flere år frem i tid før digitaliseringen på bedriftsmarkedet vil fungere effektivt. Strategien til bankene styrer hvilken retning og fokus de har på digitalisering av banken nå og fremover.

5.2.2 Utvikling og hurtighet

Fra teorikapittelet anses et selskap som digitalisert når de har bygd sitt fundament på digital teknologi (Wade, 2015). Videre har teorien påpekt at markedsstrukturen har endret seg som følge av ny digital teknologi. Prosesser endres, informasjon oppnås raskere og er mer åpen (Stief et al., 2016). Fremover vil det være et økt fokus på digitalisering og det vil utvikles mer automatiserte prosesser, kunstig intelligens, skytjenester og roboter. Teorien påpeker at utviklingen av digitalisering skjer hurtig og vil endre seg radikalt over de neste årene. Fra empirien har det kommet frem fra tre av respondentene at digitaliseringen på bedriftsmarkedet vil skje over tid. Det kan ikke gjøres i en prosess grunnet kompleksitet. Dette bryter med den rasjonelle tankegangen om at digitalisering utvikles hurtig og at det er viktig for bankene å henge med i den digitale utviklingen av bransjen. Grunnet kompleksitet, ressurser og prioriteringer så er ikke den digitale utviklingen på bedriftsmarkedet i bankene like hurtig som det vårt teoretiske grunnlag sier om utviklingen på digitalisering.

En av respondentene skiller seg ut fra resten med at de mener teknologien i banken blir utdatert innen seks måneder. At den digitale utviklingen skjer så hurtig er et interessant funn i studien. Basert på vår studie om digitalisering i bankbransjen er ikke dette tilfellet. Det som sies reflekterer ikke virkeligheten. Utviklingen er ikke så hurtig som det teoretiske grunnlaget tilsier. Det går langsomt siden bedriftsmarkedet er veldig avansert. Bankene er ikke klare for en full digitaliseringsprosess av bedriftsmarkedet enda. Digitaliseringen her må utvikles og implementeres over tid. Verktøyene for å kunne få heldigitalisert bransjen er ikke ferdigutviklet. Det kommer frem av studiet at flere av bankene tror at digitalisering er det samme som automatisering. Det er mye snakk om automatiseringsprosesser i form av digitalisering fra respondentene i bankene. Det tyder på at det ikke er en helt klar forståelse av begrepet digitalisering og hva det innebærer. Viser igjen til det teoretiske grunnlaget om at digitalisering handler om en helhetlig tilnærming og ikke gradvise forbedringer (Stief et al., 2016). Digitalisering er så mye mer enn bare automatisering, men automatisering er en del av digitalisering. Basert på empirien og det teoretiske grunnlaget mener vi at det ikke vil være en så hurtig utvikling av digitaliseringen i bankene. Det er positivt at det jobbes mot å få

digitalisert bankbransjen med et ønske om at det skal skje hurtig. Til tross for at det er mye nye teknologier og verktøy som utvikler seg hurtig, så er det andre ting som påvirker utviklingen av digitalisering i bankbransjen. Basert på empirien opp mot det teoretiske grunnlaget tilsier funnene at digitalisering i bankbransjen ikke skjer så hurtig som det fremstår at de gjør. Konklusjonen blir at til tross for at man ønsker og tror på en hurtig utvikling, så er det mer tidkrevende på grunn av kompleksitet og ulike faktorer som vanskeliggjør digitalisering.

Empirien støtter at digitalisering ikke er kommet så langt som man skulle tro i bankbransjen. Siden digitalisering er et såpass nytt fenomen, så foreligger det svært lite solid dokumentasjon på om en digitaliseringsprosess vil lønne seg. Noen få aktører har tatt i bruk noen digitaliserte verktøy, men utover dette så er det en treg utvikling innen digitalisering på bedriftsmarkedet. Flere av respondentene mener at årsaken til dette er kompleksitet, ressurser og at utviklingen av digitale verktøy ikke er kommet så langt at det kan tas i bruk på bedriftsmarkedet. Valget om bankene skal delta i en digitaliseringsprosess på bedriftsmarkedet er variert blant de ulike respondentene. En av respondentene hadde høyt fokus på digital utvikling i banken, mens resterende banker tar utviklingen og implementeringen over tid.

Fra empirien vet vi at det finnes lite dokumentasjon på fordelene med en digitaliseringsprosess i forhold til bruk av manuelle ressurser og rutiner. Argumentene er at digitalisering skal forbedre bankbransjen og at det er bedre enn eksisterende metoder på bedriftsmarkedet i banken. Det er et element av usikkerhet om hva som er den beste løsningen. Usikkerhet fører til at en bank velger å følge eksempelet til andre banker som de oppfatter som vellykkede. Siden digitalisering er et relativt nytt begrep er det finnes lite dokumentasjon og det skaper usikkerhet på om det lønner seg å digitalisere bankbransjen.

5.3 Motivasjonen for digitalisering i bankbransjen

Et av våre hovedfunn fra studien er hvilke identifiserte muligheter bankene ser med en digitaliseringsprosess. Økonomiske argumenter, strategi og utvikling preger beslutningstakingen for implementering av en digitaliseringsprosess. Mange av respondentene har bekreftet at dette har betydning for digitaliseringen av bankbransjen. Dette legger grunnlaget for å besvare forskningsspørsmålet om hva som er de viktigste identifiserte

mulighetene bankene ser rundt en digitaliseringsprosess. Dette avsnittet vil gjøre rede for motivasjonen og mulighetene bankene identifiserer med en digitaliseringsprosess.

Noen av hovedmulighetene identifisert i teorigrunnet er at digitalisering kan effektivisere prosesser, redusere kostnader, øke inntektene og differensiere seg fra konkurrentene.

«Optimaliseringspotensialet innen digitalisering en stor fordel» (Stief et al., 2016, s. 8, vår oversettelse). Flere av respondentene er enige i at det ligger muligheter rundt effektivisering, automatisering, robotisering og kunstig intelligens. Empirien har kommet frem til at det er store muligheter med automatisering, robotisering og kunstig intelligens. Flere av respondentene er enige om at muligheten rundt å få samlet informasjon og gjøre det lett tilgjengelig for alle. Det er identifisert et potensial i roboter som kan gjøre egne vurderinger.

Teorien støtter at økt kvalitet og effektivitet i virksomheter gjennom standardisering og automatisering er en fordel (Stief et al., 2016). Digitalisering åpner opp for at bankene kan bevege seg inn på nye områder og utvikle sin eksisterende virksomhet. Gjennom bruk av big data og analytiske verktøy kan forretningsprosesser forbedres og gjøre organisasjoner mer konkurransedyktige (Schmidt et al., 2016). Big data analyser gjør at organisasjoner endrer arbeidsmåter, kommunikasjon og samarbeid (Loebbecke & Picot, 2015). Flere av respondentene identifiserer et potensial rundt automatiske analyser på bedriftsmarkedet. Automatiske analyser basert på mye informasjon med tilgang til tallene løpende direkte inn i systemet. Flere av respondentene mener det er en stor mulighet rundt datainnhenting og analyse. Empirien viser at dersom data samles så muliggjør det digitalisering av flere prosesser på bedriftsmarkedet. Bankene ønsker til enhver tid tilgang til regnskapstall, men her glemmer de effektene av periodiseringer og balansetall som ikke løpende oppdateres før per årsslutt. Flertallet selskaper i Norge er små selskap som har flere valgmuligheter til regnskapsføring og balansen oppdateres ofte ikke før årsslutt. En respondent så potensialet i å samle dataen slik at den kommuniserer på tvers av ulike plattformer. Dette åpner opp for deling av informasjon og muliggjør at flere områder på bedriftsmarkedet kan digitaliseres. Når de nye lovene vedtas vil det bli enklere å automatisere, mindre feilkilder og mindre menneskelig kontroll av dokumenter.

Kunstig intelligens og ny teknologi, gjør maskiner mer automatiserte og intelligente. De vil være i stand til å håndtere mye informasjon og ta egne avgjørelser. Sporing og tilgang til data, vil bli enklere gjennom digitalisering (Stief et al., 2016). Flertallet av respondentene så stort

potensial i utviklingen av kunstig intelligens. Kunstig intelligens som analyserer mye data, regnskap og bransjer. Empirien identifiserer potensialet for at kunstig intelligens kan predikere bedre enn mennesker. Gjennom kunstig intelligens og robotisering kan bankene redusere avhengigheten av en person som ressurs. Respondentene er enige i at dette ligger frem i tid og må videreutvikles før det kan fungere optimalt. Både det teoretiske grunnlaget og empirien støtter at det foreligger et stort potensialet rundt kunstig intelligens. Det foreligger et fokus hos bankene på å spare personellkostnader. Bankene ser også muligheter til å bruke arbeidstiden til den ansatte alternativt, spesielt for å redusere tapene i banken. Dette er en viktig mulighet som kommer med digitalisering.

Fra teorigrunnlaget kommer det frem at digitalisering endres hurtig, og tilbyr et stort potensiale for å endre forretningsvirksomhet radikalt (Stief et al., 2016). Effektivisering av prosesser på tvers i organisasjonen gir bredere kommunikasjonsflyt og kunnskapsflyt (Westerman et al., 2011). Empirien viser at det foreligger muligheter rundt automatiske varslinger i bankene. Dette gjelder både på covenants, regnskap og røde flagg. Flere av respondentene mente potensialet for automatisk varslings var stort. Hvis en kan få systemet til å varsle løpende brudd på covenants og identifisere røde flagg når regnskapet avlegges er det en stor mulighet med digitalisering. Funnet viser at dersom prosessen kan digitaliseres vil en kunne fange opp røde flagg gjennom analyser og unormale mønstre i regnskapene til kundene. En mulighet er en automatisert prosess som analyserer regnskapet ferdig og bedriftsrådgiver kun kvalitetssjekker.

5.4 Bankenes vanskeligheter med digitalisering

Et av hovedfunnene i forskningene har vært mulighetene med digitalisering, men det er også en del utfordringer som påvirker bankenes videre utvikling av digitalisering. Kompleksitet, prioriteringer og kostnader preger beslutningstakingen rundt digitalisering. Flere av respondentene bekrefter at bedriftsmarkedet er for komplekst til å kunne heldigitaliseres. Utviklingen av digitalisering er ikke kommet langt nok til at det lar seg gjøre, men det vil bli mulig lengre frem i tid. Dette legger grunnlaget for å besvare delen av forskningsspørsmålet om hvilke utfordringer bankene har i en digitaliseringsprosess. Dette avsnittet vil gjøre rede for hovedutfordringene bankene identifiserer rundt en digitaliseringsprosess.

Det teoretiske grunnlaget i oppgaven identifiserer flere hovedutfordringer med en digitaliseringsprosess. Nye aktører og innovative forretningsmodeller kan true etablerte forretningsmodeller og konkurransen i markedet (Stief et al., 2016). En hovedutfordring med digitalisering er manglende standardisering (Skjelvan, 2015). Standardisering vanskeliggjør integrasjon og informasjonsutveksling mellom systemene, som medfører økte kostnader og merarbeid (Skjelvan, 2015). Empirien viser at for å kunne digitalisere bedriftsmarkedet må det være en integrasjon mellom systemer. Dette er ganske vanskelig å få til å fungere effektivt. Empirien viser at regnskapet ikke er eksakt vitenskap og det inneholder mange vurderinger som er utfordrende å digitalisere. Digitalisert innlesning av regnskapet er tidsbesparende, men banken kommer lengre vekk fra tallene og hva som faktisk ligger bak tallene. Funn viser at bankene må stole på det som kommer digitalt, dette er en utfordring når det kommer til kvaliteten av regnskapet. Kvaliteten på regnskapsinformasjon som hentes digitalt er varierende. Funn fra empirien viser og at en digitaliseringsprosess vil ta lang tid og det er fortsatt stort behov for mennesker som gjør skjønnsmessige vurderinger. Bankene er fortsatt avhengige av erfaring, kunnskap og et godt skjønn. For banken er en viktig oppgave analysering av mønstrene til kunden og det krever mange års erfaring. Flere av respondentene mener digitalisering av skjønnsmessige vurderinger er en utfordring. Empirien viser at forståelse av bransjen, vurderinger, fornuftig skjønn og dybdeforståelse er hovedutfordringer med digitalisering. Estimerer er vanskelige å digitalisere på grunn av skjønnsmessige vurderinger.

Det teoretiske grunnlaget identifiserer utfordringer som størrelse, integrering og kompleksitet. Empirien støtter det teoretiske grunnlaget om at størrelsen på bedriftene er en utfordring. Store bedrifter er mye mer kompliserte enn små selskap. Funn i empirien viser at kompleksitet av røde flagg, prosesser og måling av progress er utfordrende med digitalisering. Bedriftens størrelse og kompleksitet vil ha innvirkning i en digitaliseringsprosess. Ny teknologi fører til strukturelle endringer i organisasjonen. Slike endringer er kostbare og krevende. Empirien viser at flere av respondentene mener digitalisering av prosesser er krevende, særskilt på bedriftsmarkedet. Det kommer frem av empirien at respondentene mener årsaken til dette er kompleksiteten av bedriftsmarkedet grunnet mange faktorer. Strukturelle endringer basert på innovasjon er en utfordring (Stief et al., 2016). Kultur rundt digitalisering og endring av den tradisjonelle forretningsvirksomheten, er en stor utfordring (Stief et al., 2016). Det er krevende å modifisere produkter, prosesser og organisasjonen (Stief et al., 2016). Resultatene viser at flere av respondentene mener mange prosesser kan digitaliseres, men at endelige

vurderinger ikke kan digitaliseres. Empirien viser at erfaring og kunnskap ikke kan digitaliseres. Bedriftsmarkedet er komplisert og det er mange faktorer som må vurderes. Utviklingen på digitalisering er ikke kommet så langt enda at banken kan digitalisere bedriftsmarkedet. For å kunne digitalisere bedriftsmarkedet vil det kreve en radikal endring i bankbransjen.

Det teoretiske grunnlaget legger vekt på utfordringen med manglende fokus på IT og tilhørende digitaliseringsmuligheter. Dette kommer av manglende prioriteringer og fokus på digitalisering (Skjelvan, 2015). Empirien viser at en hovedutfordring med digitalisering er den store kostnaden knyttet til en slik prosess. Flere av respondentene i studien har bekreftet at kostnaden er en utfordring. Empirien viser at en digitaliseringsprosess vil kreve at bankene har solide IT systemer. Det vil kreves solide, oppdaterte og velfungerende IT systemer og dette er kostbart. IT systemer tar tid å utvikle og kvalitetssikre. Flere av respondentene bekreftet at deres systemer ikke er gode nok for en digitaliseringsprosess. IT systemene er for gamle og mangler kapasitet. Utfordringen er at IT systemene ikke fungerer godt nok til å henge med på utviklingen innen digitalisering. Det teoretiske grunnlaget ser på utfordringer med kvalitetssikring mot innsyn og hacking ved digitalisering. Empirien viser at stadig nye varianter av digitale løsninger og programmer er en utfordring. Det er kostbart å videreutvikle og kvalitetssikre digitale prosesser. Flere respondenter legger vekt på utfordringen rundt sikring og kontroller for å unngå hacking og innsyn i systemet. Både det teoretiske grunnlaget og empirien leder oss til at IT systemene i bankene er en hovedutfordring på hvorfor digitaliseringen av bedriftsmarkedet ikke går raskere.

5.5 Avslutning

I dette kapitlet utføres en analyse som ser på resultatene fra forskningen opp mot det teoretiske grunnlaget. Her gjøres vurderinger på om det er samsvar mellom teorien og empirien eller om det er funn som skiller seg ut. Regnskapet brukes i henhold til teorien om regnskapets formål. Bruken av regnskap har ikke endret seg vesentlig de siste årene. Regnskapet blir brukt til å kvalitetssikre tidligere mottatt informasjon som er i henhold til regnskapets kontrollformål. Bankene anser regnskapet til å være en viktig del av risikovurderingen. Dette fremkommer gjennom en risikomodell som bygger på finansielle tall fra regnskapet. Risikomodellen brukes til å beregne bankens tapsrisiko. Dette er en form for

predikasjon. Bankene gjør egne vurderinger fordi regnskapet er prinsippbasert. Videre finner studien at digitalisering på bedriftsmarkedet i bankene ikke går så hurtig som det teoretiske grunnlaget tilsier. Studien viser at bankene tror utviklingen går fortere enn det den faktisk gjør. Det kommer frem av analysen at forståelsen av digitalisering er uklar hos bankene. Flere banker blander digitalisering med automatisering. Til tross for manglende digitalisering på bedriftsmarkedet viser analysen at de identifiserte mulighetene og utfordringene vil bidra til den videre utviklingen i bankbransjen. Det var overraskende lite digitalisering på bedriftsmarkedet. Analysen viser at grunnet manglende digitalisering på bedriftsmarkedet så vil dette per i dag ikke påvirke bruken av regnskap. Når dette videreutvikles vil det kunne endre seg i bankbransjen, men per i dag påvirker ikke digitaliseringen bruken av regnskap.

Kapittel 6: Avslutning

Dette kapitlet vil avslutte studien med en konklusjon som ser tilbake på forskningen og besvarer vår problemstilling. Videre vil vi presentere forskningens praktiske og teoretiske implikasjoner. Deretter vil vi gjøre rede for begrensningene i studien. Vi avslutter med å presentere våre forslag til videre forskning. Disse vil basere seg på studiens begrensninger og empiri som vi ikke hadde ressurser eller muligheter til å undersøke i dette forskningsprosjektet.

6.1 Konklusjon

Denne utredningen har undersøkt hvordan økt digitalisering påvirker regnskap og regnskapsinformasjon i banker. Formålet med forskningen er å bidra til å belyse hvordan digitaliseringen påvirker bankene og hvilken betydning dette får for fokuset på regnskap og regnskapsinformasjon. Studiet har lagt ekstra vekt på utviklingen av digitalisering og effekten det har på regnskapet. Dette er et sentralt tema for å forstå hvordan utviklingen faktisk er på digitalisering og hva det kan medføre av muligheter og utfordringer fremover. Digitalisering forventes å få en større rolle i bankene fremover og det vil påvirke fokuset på regnskap og regnskapsinformasjon.

For å besvare problemstillingen er det tatt utgangspunkt i to forskningsspørsmål: (1) Hva bruker bankene regnskapet til og hvordan bruker de det? Og (2) hvor langt har bankene kommet på digitalisering i bedriftsmarkedet og hva er mulighetene og utfordringene med en digitaliseringsprosess? Dataen er primært hentet inn gjennom dybdeintervjuer med nøkkelpersoner i bankene som har erfaring og kunnskap innen digitalisering og regnskap.

(1) Bruken av regnskapet i bankene sammenfaller i stor grad med regnskapslitteraturens formål til regnskapet. Bankene bruker regnskapet både til å predikere fremtiden og til å kontrollere. De har også fokus på at regnskapet er historisk informasjon som inneholder valg og vurderinger fra regnskapsprodusenten. Dette fremkommer ved at bankene har en nøye gjennomgang av regnskapene årlig. Mønsteret og bruk av skjønn er en sentral del av bankens vurderinger mot regnskapet.

Sentrale bruksområder for regnskapet er som grunnlag i risikomodellen og for å kontrollere tidligere mottatt informasjon. Risikomodellen er en vesentlig del av bankenes beslutningsgrunnlag som påvirker lønnsomheten til banken. Kontroll av tidligere informasjon gir bankene en indikasjon på kvaliteten av informasjon de mottar samt kundens kvalifikasjoner. Regnskapet brukes også til å kontrollere covenants.

Bankene er klar over at et regnskap inneholder skjønn og dette er også noe de fokuserer på. De er opptatte av verdiene i regnskapet, men er ofte konservative i egne vurderinger. De sitter på mye kunnskap om regnskap, men også markedet kundene opererer i. Det som blir oppgitt i regnskapet blir vurdert opp mot bankenes egne erfaringer og vurderingene og vil også inngå i risikomodellen. Regnskapet blir dermed brukt som et utgangspunkt før banken gjør egne vurderinger og kontroller.

(2) Samtidig fant vi at digitaliseringen på bedriftsmarkedet har kommet veldig kort i forhold til det som var forventningen. Årsaker kan ha vært kompleksiteten til bedriftsmarkedet i kombinasjon med kostnaden og kvaliteten på eksisterende IT systemer. Samtidig viser det seg at en digitaliseringsprosess av bedriftsmarkedet er tidkrevende og komplekst og utvikles ikke like hurtig som andre prosesser i bankene. En annen mulig forklaring er strategien til banken rundt digitalisering. Status i bankene på digitalisering på bedriftsmarkedet er liten til ikke eksisterende. Til tross for manglende digitalisering så identifiserer alle bankene fra studien flere aktuelle muligheter og utfordringer med en digitaliseringsprosess. De mener dette vil bli mer aktuelt lenger frem i tid når utviklingen har kommet lenger.

På bakgrunn av besvarelsen av forskningsspørsmålene konkluderer vi med at digitaliseringen i dag ikke påvirker regnskap og regnskapsinformasjon. Likevel synes det at dette vil endre seg lenger frem i tid når utviklingen innen på digitalisering er kommet lengre. Når det blir mulig å digitalisere bedriftsmarkedet i bankene tyder studien på at det vil være et økt fokus på regnskap og regnskapsinformasjon, men at dette er ikke tilfellet i dag.

6.2 Praktiske implikasjoner

Det er identifisert en rekke implikasjoner i oppgaven for bankbransjen. De ulike bankene ser at digitalisering vil være en viktig faktor for å kunne være konkurransedyktig fremover. Studien presenterer hvordan digitalisering påvirker regnskapet i bankene og hvilke muligheter

og utfordringer det er med en digitaliseringsprosess. Anbefalinger i studien kan være hensiktsmessige for selskaper som ønsker å investere i en digitaliseringsprosess. Det er viktig å kartlegge selskapet og undersøke hva som er behovet for digitalisering. Studien bidrar til en grunnleggende forståelse av hva digitalisering innebærer. Dersom man har manglende forståelse av hva digitalisering innebærer, vil man ikke kunne iverksette tiltak som vil fungere for selskapet.

En implikasjon for bankene er at det er et økt behov for digitalisering, og man må lete etter digitaliserte løsninger. Bankene har nå tilgang til en god del digitale verktøy, men de er likevel ikke i stand til å digitalisere deler av bankbransjen grunnet kompleksitet. Basert på studien er det ikke mangel på ønske om å digitalisere bankbransjen, men at man ikke har klart å løse problemet rundt digitalisering. Dette bør være et fokus område videre, da det vil komme mer digitalisering av bransjen fremover. Bankene er veldig ulike og prioriteringene de gjør innen digitalisering vil variere basert på strategi og målsetninger.

Ved en digitaliseringsprosess er det viktig å samle alt av relevant informasjon før bankene beslutter om de skal investere i digitalisering. Det er en stor beslutning som vil påvirke strukturen i banken og det er veldig kostbart. Det er viktig med vurderinger på om en slik prosess vil lønne seg og at åpenbar informasjon kommer frem. Dette vil gjelde kostnader, analyser og kostnytte vurderinger. Digitalisering av regnskap i banken vil ikke fungere i dag, men kanskje frem i tid.

6.3 Teoretiske implikasjoner

Denne delen gjør kort rede for hvilken teoretisk implikasjon studien har. Studien hadde som formål å belyse hvordan økt digitalisering påvirker regnskap og regnskapsinformasjon i banker. Fokuset i oppgaven er ikke å bidra med ny teori, men belyse tidligere teorier med vår forskning. Funnene identifisert i studien har blitt lite forsket på tidligere i litteraturen. Det å se på digitalisering og hvordan dette påvirker regnskap og regnskapsinformasjon finnes det lite litteratur på fra tidligere. Dette har vi identifisert gjennom empirien, hvor digitaliseringen rundt regnskap er komplekst og kostbart og det påvirker utviklingen av digitalisering i bankene.

6.4 Studiens begrensninger

Denne delen diskuterer de ulike begrensningene som er knyttet til vår studie. Her trekkes momenter frem som vi mener kan ha påvirket studien. Momentene er utvalget, validiteten av empirien og tidsbegrensning. De neste avsnittene vi redegjøre for studiens begrensninger.

En svakhet i oppgaven er at utvalget vårt er begrenset og vi har intervjuet et mindre antall fagpersoner i studien. Vi har intervjuet syv respondenter som representerer fire banker på Sørlandet. Vi ser at det kunne vært hensiktsmessig å intervju flere nøkkelpersoner og flere banker. Dette ville bidratt til flere synspunkter på tematikken og gjort at forskningen ble mer generaliserbar. Intervju av syv nøkkelpersoner i bank representerer nødvendigvis ikke synspunkter som er representative for banken eller bransjen.

Videre identifiseres tidsbegrensning som en svakhet i studien. Vi har hatt begrenset med tid på forskningen som begrenser utvalget og omfanget av studien. Mer tid på oppgaven ville gitt oss mulighet til å undersøke mer i dybden og vi ville kunne hatt en større og mer representativ populasjon. En tidsperiode på fem måneder begrenser oppgaven og funnene i studien.

6.5 Videre forskning

Denne delen presenterer våre forslag til videre forskning. På bakgrunn av studiens begrensninger og empirien har vi flere forslag vi ikke hadde mulighet til å utforske grunnet studiens tidsbegrensning. Vi har fire forslag som i korte trekk kan oppsummeres som en tilsvarende studie i fremtiden etter PSD2 trer i kraft, gå dypere inn på risikomodellen, gjøre samme studiet på internasjonale banker, og se på hvordan digitaliseringen gjøres på personmarkedet.

Denne oppgaven har fokusert på hvordan økt digitalisering påvirker regnskap og regnskapsinformasjon i bankbransjen. De vil være interessant å utvide studien til å inkludere andre land for å se om digitaliseringen i bankbransjen i utlandet har kommet lengre eller kortere enn Norge. Det å se om geografisk plassering påvirker utviklingen innen digitalisering ville vært interessant.

Det kan være interessant å gjøre en undersøkelse hvor man går dypere ned i risikomodellen til bankene. Dette er en grunnleggende del av risiko karakteren kundene får i banken. Det hadde

vært nyttig og forsket på hva som ligger i standardmetoden og IRB modellene til bankene. Det å danne seg en forståelse av modellen og dens innhold og hvordan dette påvirker kundene hadde vært interessant.

En annen interessant undersøkelse ville være å gjøre sammen studien en gang til etter at PSD2 trer i kraft. Studien vår viser at respondentene mener PSD2 vil ha påvirkning for utviklingen av digitalisering i bankbransjen. Det hadde vært interessant å se om dette er tilfellet og om man kommer til en annen konklusjon på samme studiet når PSD2 har blitt innført. Det hadde vært spennende å se om det kom mer digitalisering når det åpnes opp for flere aktører og økt konkurranse i markedet.

Det kan også være interessant å gjøre en studie på digitaliseringen av personmarkedet i bankene. Hvor mye digitalisering er det egentlig på dette segmentet og hvordan påvirker endringene i kundeatferden utviklingen av digitalisering på personmarkedet. En undersøkelse av kundenes behov og forventninger rundt digitaliserte løsninger kunne vært interessant.

Litteraturliste

- Altinn. (2017). Årsberetning. Hentet fra <https://www.altinn.no/starte-og-drive/regnskap-og-revisjon/regnskap/arsberetning/>
- Andersson, J. & Wallace, S. W. (2015). Business analytics og big data - nye navn på gamle fag? *Praktisk økonomi & finans*, 31(03), 196-201.
- Baksaas, K. M., Stenheim, T. & Keeping, D. (2015). *Regnskapsteori*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Brandvold, S. (2017). Står regnkapsbransjen for fall? Hentet fra <https://karrierestart.no/arbeidsmarkedet/1647-star-regnskapsbransjen-for-fall->
- Bratsbergsengen, K. (2017). Digitalisering. Hentet fra <https://snl.no/digitalisering>
- Datatilsynet. (2012). Big Data er deg. Hentet fra <https://www.datatilsynet.no/rettigheter-og-plikter/overordnet-om-rettigheter-og-plikter/big-data---personvernprinsipper-underpress/Big-data-er-deg/>
- Ekberg, E. (2017). God regnskapsskikk - små foretak. Hentet fra <https://verdtavite.kpmg.no/god-regnskapsskikk-smaa-foretak/>
- Ekberg, E. & Wiig, S. (2018). Anleggskontrakter. Hentet fra <https://verdtavite.kpmg.no/anleggskontrakter/>
- Finanstilsynet. (2017a). Beregningsgrunnlaget. Hentet fra <https://www.finanstilsynet.no/tema/kapitaldekning/beregningsgrunnlaget/>
- Finanstilsynet. (2017b). Tilsyn Banker. Hentet fra <https://www.finanstilsynet.no/tilsyn/banker/>
- Forvaltningshuset. (2016). Investeringskommentar – eiendom. Hentet fra <https://www.forvaltningshuset.no/2016/12/15/investeringskommentar-eiendom/>
- Gripsrud, G., Silkoset, R. & Olsson, U. H. (2010). *Metode og dataanalyse : beslutningsstøtte for bedrifter ved bruk av JMP* (2. utg. utg.). Kristiansand: Høyskoleforlaget.

- Havstein, B. & Moen, T.-G. (2010). *Finansregnskap : grunnleggende teori og bokføring* (3 utg.). Bergen: Fagbokforlag.
- Hellstrøm, V. (2017). PSD2, direktivet som vil endre bankvirksomheten slik vi kjenner den. Hentet fra <https://www.evry.com/no/media/artikler/psd2-the-directive-that-will-change-banking-as-we-know-it/>
- Heskestad, T. (2016). Manipulering av kostnader ; røde flagg i regnskapet. *Revisjon og regnskap*, 86(4), 33-39.
- Heskestad, T. & Tofteland, A. (2016). Virkelig verdi av varige driftsmidler ; forslaget til ny regnskapslov. *Revisjon og regnskap*, 86(1), 32-34.
- Ijiri, Y. (1983). On the accountability-based conceptual framework of accounting. *Journal of Accounting and Public Policy*, 2, 75-81.
- Investopedia. (2017). Artificial Intelligence - AI. Hentet fra <https://www.investopedia.com/terms/a/artificial-intelligence-ai.asp>
- Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? : innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (3 utg.). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Krumsvik, R. J. (2014). *Forskningsdesign og kvalitativ metode : ei innføring*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Kvale, S., Brinkmann, S., Anderssen, T. M. & Rygge, J. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3 utg. Vol. 2). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Kvifte, S. S. & Johnsen, A. (2008). *Konseptuelle rammeverk for regnskap* (2. utg. utg.). Oslo: Den norske revisorforening.
- Langli, J. C. (2016). *Årsregnskapet* (10. utg. utg.). Oslo: Gyldendal.
- Li, F. (2017). The digital transformation of business models in the creative industries: A holistic framework and emerging trends. *Technovation*. doi: 10.1016/j.technovation.2017.12.004
- Lindberg, T. M. (2016). Digger Digitaliseringen. *Revisjon og Regnskap*, (7). Hentet fra <https://www.revregn.no/i/2016/7/revisjon-7-2016-digital-201>.

- Loebbecke, C. & Picot, A. (2015). Reflections on societal and business model transformation arising from digitization and big data analytics: A research agenda. *Journal of Strategic Information Systems*, 24(3), 149-157. doi: 10.1016/j.jsis.2015.08.002
- Naz, G. (2018). Virksomheter. Hentet fra <https://www.ssb.no/virksomheter-foretak-og-regnskap/statistikker/bedrifter/aar>
- Nilssen, V. L. (2012). *Analyse i kvalitative studier : den skrivende forskeren*. Oslo: Universitetsforl.
- Personopplysningsloven. (2000). *Lov om behandling av personopplysninger m.v. av 14 april 2000 nr. 31*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2000-04-14-31>.
- Pettersen, L., I. . (2012). Enkelte forhold relatert til lånevilkår og risikostyring. *Praktisk økonomi & finans*, 29(02), 3-13.
- Regjeringen. (2017). Revidert betalingstjenestedirektiv - PSD 2. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/sub/eos-notatbasen/notatene/2013/okt/revidert-betalingstjenestedirektiv---psd-2.-/id2434721/>
- Regnskapsloven. (1998). *Lov om årsregnskap m.v. av 17 juni 1998 nr. 56*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-56?q=regnskapsloven>.
- Revisorloven. (1999). *Lov om revisjon og revisorer av 15 januar 1999 nr. 2*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-01-15-2?q=revisorloven>.
- Rowe, J. (2018). Tre ting du må vite om kunstig intelligens (AI). Hentet fra <https://www2.deloitte.com/no/no/pages/technology/articles/tre-ting-vite-kunstig-intelligens-ai.html>
- Schmidt, R., Zimmermann, A., Möhring, M., Nurcan, S., Keller, B. & Bär, F. (2016). Digitization – Perspectives for conceptualization. 567, 263-275. doi: 10.1007/978-3-319-33313-7_20
- Sekaran, U. & Bougie, R. (2016). *Research methods for business : a skill-building approach* (7 utg.). Chichester: Wiley.
- Skjelvan, R. (2015). Hindre for digitalisering. *Praktisk økonomi & finans*(3), 187-194.

- Stenheim, T., Sundkvist, C. H. & Opsahl, A. (2017). Hva menes med regnskapskvalitet?
Magma.
- Stief, S. E., Eidhoff, A. T. & Voeth, M. (2016). Transform to Succeed: An Empirical Analysis of Digital Transformation in Firms. *World Academy of Science, Engineering and Technology, International Journal of Social, Behavioral, Educational, Economic, Business and Industrial Engineering*, 10(6), 1833-1842.
- Sæther Carlberg, B. (2003). Bruk av covenants i låneavtaler. *Praktisk økonomi & finans*, 20(1), 99-106.
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse : en innføring i kvalitativ metode* (4 utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Tofteland, A. (2014). *Finansregnskap : vurdering og analyse* (4 utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Wade, M. (2015). Digital business transformation: a conceptual framework. *Global Center for Digital Business Transformation. An IMD and Cisco initiative*.
- Westerman, G., Calmédjane, C., Bonnet, D., Ferraris, P. & McAfee, A. (2011). Digital Transformation: A roadmap for billion-dollar organizations. *MIT Center for Digital Business and Capgemini Consulting*, 1-68.

Appendiks

Vedlegg 1: Godkjenning NSD

Terje Heskestad
Serviceboks 422
4604 KRISTIANSAND S

Vår dato: 29.01.2018

Vår ref: 58496 / 3 / STM

Deres dato:

Deres ref:

Forenklet vurdering fra NSD Personvernombudet for forskning

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 18.01.2018.

Meldingen gjelder prosjektet:

<i>58496</i>	<i>Digitalisering i bank</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Universitetet i Agder, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Terje Heskestad</i>
<i>Student</i>	<i>Joran Wigstøl</i>

Vurdering

Etter gjennomgang av opplysningene i meldeskjemaet med vedlegg, vurderer vi at prosjektet er omfattet av personopplysningsloven § 31. Personopplysningene som blir samlet inn er ikke sensitive, prosjektet er samtykkebasert og har lav personvernulempe. Prosjektet har derfor fått en forenklet vurdering. Du kan gå i gang med prosjektet. Du har selvstendig ansvar for å følge vilkårene under og sette deg inn i veiledningen i dette brevet.

Vilkår for vår vurdering

Vår anbefaling forutsetter at du gjennomfører prosjektet i tråd med:

- opplysningene gitt i meldeskjemaet
- krav til informert samtykke
- at du ikke innhenter [sensitive opplysninger](#)
- veiledning i dette brevet
- Universitetet i Agder sine retningslinjer for datasikkerhet

Veiledning

Krav til informert samtykke

Utvalget skal få skriftlig og/eller muntlig informasjon om prosjektet og samtykke til deltakelse.

Informasjon må minst omfatte:

- at Universitetet i Agder er behandlingsansvarlig institusjon for prosjektet
- daglig ansvarlig (eventuelt student og veileder) sine kontaktopplysninger
- prosjektets formål og hva opplysningene skal brukes til
- hvilke opplysninger som skal innhentes og hvordan opplysningene innhentes

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

- når prosjektet skal avsluttes og når personopplysningene skal anonymiseres/slettes

På nettsidene våre finner du mer informasjon og en veiledende mal for [informasjonsskriv](#).

Forskningsetiske retningslinjer

Sett deg inn i [forskningsetiske retningslinjer](#).

Meld fra hvis du gjør vesentlige endringer i prosjektet

Dersom prosjektet endrer seg, kan det være nødvendig å sende inn endringsmelding. På våre nettsider finner du svar på hvilke [endringer](#) du må melde, samt endringskjema.

Opplysninger om prosjektet blir lagt ut på våre nettsider og i Meldingsarkivet

Vi har lagt ut opplysninger om prosjektet på nettsidene våre. Alle våre institusjoner har også tilgang til egne prosjekter i [Meldingsarkivet](#).

Vi tar kontakt om status for behandling av personopplysninger ved prosjektslutt

Ved prosjektslutt 01.06.2018 vil vi ta kontakt for å avklare status for behandlingen av personopplysninger.

Gjelder dette ditt prosjekt?

Dersom du skal bruke databehandler

Dersom du skal bruke databehandler (ekstern transkriberingsassistent/spørreskjemaleverandør) må du inngå en databehandleravtale med vedkommende. For råd om hva databehandleravtalen bør inneholde, se [Datatilsynets veileder](#).

Hvis utvalget har taushetsplikt

Vi minner om at noen grupper (f.eks. opplærings- og helsepersonell/forvaltningsansatte) har [taushetsplikt](#). De kan derfor ikke gi deg identifiserende opplysninger om andre, med mindre de får samtykke fra den det gjelder.

Dersom du forsker på egen arbeidsplass

Vi minner om at når du [forsker på egen arbeidsplass](#) må du være bevisst din dobbeltrolle som både forsker og ansatt. Ved rekruttering er det spesielt viktig at forespørsel rettes på en slik måte at frivilligheten ved deltakelse ivaretas.

Se våre nettsider eller ta kontakt med oss dersom du har spørsmål. Vi ønsker lykke til med prosjektet!

Vennlig hilsen

Marianne Høgetveit Myhren

Siri Tenden Myklebust

Vedlegg 2: Samtykkeskjema

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet Digitalisering av Regnskapsinformasjon i Bank

Bakgrunn og formål

Vi skriver masteroppgave i forbindelse med masterstudiet i regnskap og revisjon ved Universitetet i Agder. Oppgaven tar for seg digitalisering i banker, med fokus på hvordan økt digitalisering påvirker regnskap og regnskapsinformasjon.

Vi har valgt å fokusere på banker som regnskapsbruker. Vi ønsker at du skal delta på intervju på bakgrunn av din fagkompetanse og daglige arbeid. Utvalget er valgt basert på ansatte med den relevante fagkompetansen i banker.

Vi ønsker å finne ut hvordan økt digitalisering påvirker regnskap og regnskapsinformasjon i banker.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Vi vil gjennomføre personlig intervju. Ved tillatelse fra deltaker, vil intervjuet bli tatt opp på båndopptak. Intervjuet vil foregå som samtale der deltaker vil bli informert om relevante temaer i forkant. Spørsmålene vil omhandle digitalisering og bruken av regnskap.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Kun to studenter og veileder vil ha tilgang til personopplysningene. Informasjonen vil bli lagret på passordbeskyttet personlig datamaskin og vil bli terminert ved ferdigstilling av prosjektet.

I den ferdigstilte oppgaven vil personopplysninger anonymiseres slik at det ikke vil fremkomme hvem den personlige deltakeren er.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 1 juni 2018.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med:

Lise Sofie Juliussen

Tlf: 415 18 083

E-post: lisesofiejuliussen@gmail.com

Veileder på masteroppgaven er Terje Heskestad, som kan kontaktes på e-post: terje.heskestad@uia.no eller tlf: 414 36 110.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Samtykke til deltakelse i studien

	JA	NEI
Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta	☐	☐
Jeg samtykker til at det kan foretas lydopptak av intervjuet	☐	☐
Jeg ønsker at oppgaven skal gjøres konfidensiell	☐	☐

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3: Intervjuguide

Intervjuguide

Innledningsvis:

I anledning med vår masteroppgave vil dette intervjuet være en del av vår datainnsamling. Vår oppgave handler om hvordan digitalisering påvirker bruken av regnskap. Vi ønsker å spørre om din erfaring med digitalisering i banken og tema rundt dette. I tillegg ønsker vi informasjon om hvordan din bedrift bruker digitalisering på regnskapsinformasjon.

- Du vil bli anonymisert, men i rapporten kan din stilling bli nevnt ved samtykke.
- Du kan trekke deg når du vil og kan nekte å svare på spørsmålene

Introduksjon:

- Hvem vi er, tema for undersøkelsen, hva vi skal bruke svarene til, personvern.

Inngangsspørsmål

- Kan du fortelle litt om din arbeidserfaring og bedrift?
 - Stilling/arbeidsoppgaver
 - Erfaring med regnskap?
 - Erfaring med digitalisering
- Hva er dagens status på digitalisering i banken?
 - Typer teknologibruk på registrering av regnskap og regnskapsinformasjon
- Kan du fortelle litt om den digitale utviklingen i banken med tanke på regnskap?
 - Muligheter og utfordringer med digitalisering.
 - Hvordan ser du for deg utviklingen blir videre?
- Hvordan var digitaliseringen for 3-5 år siden i banken?
 - Når kom det et markant skifte i bransjen?

Hovedspørsmål

- På hvilken måte blir regnskapsinformasjon brukt?
 - Hva brukes regnskapet til?
 - På hvilke områder er regnskapet viktig for banken?
- Kan du si noe om hvordan dere risikovurderer kunder ved hjelp av regnskap og regnskapsinformasjon? Hva fokuseres på?
- På hvilke områder blir digitalisering brukt?
 - Hvor er digitalisering viktig?

- Hvordan påvirker digitalisering bruken av regnskap?
 - Hvordan regnskapet blir brukt?
 - Hvordan hentes regnskapsinformasjonen inn til kontroll?
 - Hvilke prosesser brukes det på?
 - Er det noe digitalisering av kontroll av covenants krav?
 - Gjør digitalisering at banken fokuserer på andre eller flere punkter i regnskapet?
 - Har digitalisering ført til at du jobber på en annen måte med regnskap?

- Hva skjer dersom covenants krav brytes?

- Hva hentes inn av eventuell tilleggsinformasjon?

- Hvordan blir estimater (virkelig verdi) og annen regnskapsinformasjon som inneholder skjønn hensyntatt?
 - Hvordan gjøres det?
 - Digitalisering på dette området?
 - Muligheter og hinder for digitalisering?
 - Hvordan har dette endret seg?

- Hvordan blir forskjellige forutsetninger i regnskapet til kunder hensyntatt? (F.eks forskjellige avskrivningsplaner, estimater, regnskapsspråk osv.)

- Hvordan blir forhold «utenfor» regnskapet hensyntatt?
 - Ikke balanseført gjeld
 - Indikasjon på verdifall men ikke nedskrivning
 - Bruk av virkelig verdi
 - Andre forhold

- Hva med kunder som ikke er revisjonspliktige? Har det noe å si?
 - Stiller de på dårligere/andre vilkår?
 - Krever banken revisorgodkjenning på ikke revisjonspliktige selskap? (forenklet revisjon)

Oppsummering

- Oppsummere svar (har jeg forstått deg riktig?)
- Eventuelle spørsmål
- Andre ting?
- Takker for intervjuet

Vedlegg 4: Refleksjonsnotat

Refleksjonsnotat 1

Av Lise Sofie Juliussen 2018

Masteroppgaven tar utgangspunkt i digitalisering og regnskap. Vi ser mer digitalisering i samfunnet og derfor ønsket vi å undersøke om dette har påvirket bankenes bruk av regnskap. Det spås store endringer i bankbransjen som følge av digitalisering. Regnskap har vært en sentral del av masterstudiet og det har vært interessant å se hvordan dette brukes i praksis.

I vår undersøkelse gjennomførte vi intervju med respondenter fra ulike banker på Sørlandet. Vi ønsket å gå i dybden på hvordan regnskapet og digitalisering brukes i praksis. Selv om det gis et inntrykk av at bankbransjen er langt fremme innenfor digitalisering, fant vi ut at det er lite digitalisering på bedriftsmarkedet. Undersøkelsen viste at regnskapet brukes flittig og brukes i tråd med hovedformålene. Vi kunne derimot ikke se at digitalisering har hatt noe merkbar effekt på bruken av regnskapet. Bankene forteller at det per dags dato ikke er så mye digitalisering på regnskapsbruken, men de ser mange muligheter for fremtiden.

Internasjonalisering

Digitalisering er en trend både i Norge og internasjonalt. Bankene i Norge konkurrerer ikke lenger på landsbasis, men på verdensbasis. Dette ser vi klare trekk av gjennom Payment and Service Directive 2 (PSD2). PSD2 er et EU-direktiv som trer i kraft i 2018. Dette direktivet gjør det enklere for andre aktører å entre det som tradisjonelt har vært bankenes marked. Bankene vil da konkurrere med store internasjonale selskaper som Apple og Google om betalingstjenester. Apple tilbyr et alternativ der brukeren kan betale med telefonen i stedet for det tradisjonelle bankkortet. Den internasjonale utviklingen innenfor digitalisering påvirker kundens forventninger og øker tilgjengeligheten til andre internasjonale løsninger. Digitalisering kan gi banker og andre selskaper konkurransefortrinn. Det er derfor viktig at bankene holder seg oppdatert for å ikke falle fra konkurransen.

Masterstudiet har lagt vekt på internasjonal regnskapsregulering. Den internasjonale regnskapsreguleringer påvirker også den norske regnskapsreguleringen. Endringer internasjonalt er noe Norge må ta hensyn til. Det arbeides med en ny regnskapslov for å

komme nærmere den internasjonale regnskapsmodellen IFRS (International Financial Reporting Standards). Oppgaven vår ser også på regnskapsbruken i lys av kontroll- og prognoseformålene. Hensiktsmessig utarbeidelse av regnskapet er diskutert både i Norge og internasjonalt.

Innovasjon

Digitalisering knyttes i stor grad til innovasjon. Oppgaven redegjør for teknologisk innovasjon som en hoveddriverne for digitalisering. Ny teknologi driver digitaliseringsprosessen fremover og kan føre til nye forretningsvirksomheter. PSD2 åpner som nevnt opp for at bankene konkurrerer med nye aktører i markedet. Dette direktivet har som målsetning å fremme innovasjon. Det gir nye muligheter til nye aktører, samtidig som det presser de veletablerte bankvirksomhetene til nytenkning.

Innovasjon og samfunnsendringer vil vise seg i regnskapet. Regnskapet skal gi beslutningsnyttig informasjon til regnskapsbrukeren. I oppgaven ser vi på digitalisering og om dette har ført til endringer i bruken av regnskap. Det er også interessant å se om relevansen til regnskapet endrer seg i et samfunn i stadig endring. Innovasjon kan åpne opp for nye måter å bruke regnskapet på. Regnskapsreguleringen er prinsippbasert og supplementeres av god regnskapsskikk. Dette fører til at utarbeidelsen av regnskapet skal kunne følge reguleringen selv i nye innovative bedrifter med nye regnskapsmessige problemstillinger.

Samfunnsansvar

Bankenes store økonomiske samfunnsansvar innebærer at det er viktig med et forsvarlig forhold til risiko. Oppgaven belyser samfunnsansvaret til bankene gjennom deres bevisste forhold til risiko og bruk av risikomodeller. Bankene bruker regnskapet flittig til å risikoanalysere. Finanstilsynet har som oppgave å regulere og overvåke bankbransjen. Det skal sikre betryggende soliditet, risiko, styring og kontroll i bankbransjen. Dette fører til at digitaliseringsprosessen i banken er avhengig av tilstrekkelig sikkerhet. Bankene og Finanstilsynet må være sikre på at digitaliseringen ivaretar trygg behandling av data.

Masteroppgaven og andre masterfag belyser regnskapets rolle i samfunnet.

Regnskapsreguleringen skal sikre at regnskapet gir et rettviseende bilde av den finansielle stillingen i selskapet. Det skal bidra til at brukerne kan ta beslutninger på et riktig grunnlag. Manglende tillit til regnskap vil påvirke et samfunn gjennom økt kapitalkostnader.

Regnskapsrapporteringen skal også inneholde informasjon om selskapenes samfunnsansvar. Store selskaper må rapportere om hvordan de tar hensyn til blant annet menneskerettigheter, arbeidsrettigheter og sosiale forhold. Dette presser selskaper til å ha et bevisst forhold til dette.

Avslutningsvis vil jeg si at studiene mine ved Universitetet i Agder har lært meg mye. Regnskap og revisjon har blitt belyst av internasjonalisering, innovasjon og samfunnsansvar. Denne kunnskapen har jeg også brukt som en viktig del av masteroppgaven.

Lise Sofie Juliussen 31.05. 2018 Kristiansand

Refleksjonsnotat 2

Av Joran Wigstøl 2018

Refleksjonsnotatet vil være en oppsummering av kunnskapen jeg har fått gjennom utdannelsen innen regnskap og revisjon ved Universitet i Agder. Masteroppgaven vår har omhandlet hvordan økt digitalisering påvirker bruken av regnskap og regnskapsinformasjon i bankbransjen. Valget av tema er basert på at vi ønsker innsikt i hvordan digitalisering fungerer i praksis på regnskap og regnskapsinformasjon. Temaet digitalisering er valgt fordi det er aktuelt i dagens samfunn og denne utviklingen vil fortsette fremover. Dette vil påvirke hvordan regnskap og regnskapsinformasjon behandles. Temaet rundt digitalisering fanget vår oppmerksomhet ved at det er mye omtalt i media og blant de ulike bransjene. Dette er noe jeg synes er interessant og tematikken er lite forsket på tidligere. Jeg tror at dette vil bli mer aktuelt fremover og ønsket å få en dybdeforståelse av tematikken og hvordan dette fungerer i praksis. Valget av tema var naturlig, da jeg tror at dette vil bli relevant innen min spesialisering i regnskap og revisjon. Dette er kunnskap jeg også vil kunne få bruk for inn i arbeidslivet.

I studiet har vi intervjuet fire banker på Sørlandet om digitalisering, regnskap og regnskapsinformasjon. Det ble gjort dybdeintervju med respondentene i undersøkelsen for å få dybdeforståelse på tematikken som oppgaven bygger på. Vi brukte en fastsatt intervjuguide for hvert av intervjuene, hvor alle respondentene fikk samme spørsmål. Hovedfunnet var at det fantes lite digitalisering på bedriftsmarkedet og særlig på regnskap og regnskapsinformasjon. Dette kom av at bedriftsmarkedet består av mange faktorer og er

veldig komplisert. Videre kom det også frem at en digitaliseringsprosess er tidkrevende, kostbar og utviklingen er ikke kommet langt nok til at man i dag kan digitalisere bedriftsmarkedet. Her kommer også kompleksiteten i regnskapet inn hvor estimater, vurderinger og periodiseringer er noen av utfordringene ved digitalisering av regnskapet. Respondentene har gitt uttrykk for at det er en god del muligheter og utfordringer knyttet til digitalisering og regnskap, men at dette vil komme lenger frem i tid når utviklingen innen digitalisering er kommet lengre. Det interessante fra studien var våre forventninger om at digitalisering av regnskapet var kommet veldig langt i bankbransjen, men realiteten var at dette var kommet veldig kort. Konklusjonen er at økt digitalisering påvirker ikke regnskap og regnskapsinformasjon i bankene i dag, men at dette kan endre seg i fremtiden.

Internasjonalisering

Bankbransjen er en internasjonal bransje hvor det er mange internasjonale aktører. Vi har intervjuet fire banker på Sørlandet, hvor to av disse aktørene opererer internasjonalt. Et annet eksempel på internasjonalisering er at bankbransjen er underlagt de EU-direktiver som trer i kraft. Det betyr at de må tilpasse seg regler som vedtas i EU og det nyeste her vil være PSD2 som er en del av GDPR som trer i kraft i 2018. Dette er et EU-direktiv om strengere personvernregler som bankene skal følge. Denne masteroppgaven er preget av internasjonalisering. Store deler av teorien knyttet til digitalisering er basert på hvordan dette gjøres i andre land. Temaet i studien er også relevant for andre aktører i andre land. Det kunne vært interessant å utvide vår undersøkelse til et utvalg som består av store internasjonale banker på verdensbasis. Vi har brukt internasjonal faglitteratur i oppgaven som har bidratt til at vi har fått et internasjonalt perspektiv på mastergraden. Masterstudiet har lagt vekt på internasjonale regnskapsregler og lovverk. For øyeblikket arbeides det med en ny regnskapslov i Norge som skal tilnærme seg den internasjonale regnskapsmodellen IFRS. Dette er gjennomgått i studiet masterstudiet og bærer preg av internasjonalisering. Både studiet og masteroppgaven har dekket internasjonalisering.

Innovasjon

Et godt eksempel på innovasjon i studien er bruken av digitalisering på regnskap og regnskapsinformasjon. Digitalisering er nytenkning i form av å endre eller forbedre eksisterende prosesser og rutiner. En av hoveddriverene til digitalisering er teknologisk innovasjon og er redegjort for i oppgaven. Selv om studien viser at digitaliseringen ikke er kommet så langt, så vil det komme mer av det i fremtiden. Digitalisering vil på sikt endre

bankbransjen radikalt. Innovasjon i bankbransjen gjør digitalisering relevant. Bankbransjen blir stadig mer preget av digitalisering og bruk av velfungerende IT systemer. Innovasjon vil og vise seg i regnskapet når reglene for regnskapsføringen endres som følge av ny regnskapslov.

Ansvar:

Bankbransjen har en god del ansvar mot myndigheter og sine kunder. Bankene har et ansvar for å ikke pådra seg for stor risiko knyttet til sine kunder og samtidig følge reguleringene til Finanstilsynet. Finanstilsynets reguleringer er basert på lovene knyttet til kredittinstitusjoner. Digitalisering av regnskap byr på problemer særlig knyttet til estimater og skjønnsmessige vurderinger. Regnskapet skal gi et rettviseende bilde av selskapet og estimater er vanskelig å digitalisere. Det betyr at en digitaliseringsprosess ikke er gjennomførbar i dagens samfunn. Det kan hende at når dette videreutvikles og det kommer mer på kunstig intelligens, så kan dette fungere i fremtiden. Bankene har et ansvar for å gjøre jobben sin skikkelig og avgi en riktig vurdering av sine kunder. Dersom bankene gjør en dårlig jobb vil dette fanges opp av Finanstilsynet. Dette temaet er relevant for vår studie, ettersom det handler om hvordan digitalisering påvirker regnskap og regnskapsinformasjon i banker. Temaet ansvar er dekket gjennom vår masterstudie, særlig gjennom revisjonsfagene rundt tematikken om erstatningsansvar og straffeansvar. Videre har regnskapsfag og skatterettsfag bidratt til tyngde på tematikken rundt ansvar i oppgaven. Regnskapet i seg selv er et ansvar som skal til enhver tid gi et rettviseende bilde av selskaper.

Utdanningen ved Universitetet i Agder har oppsummert vært veldig lærerikt. Det har vært nyttig å benytte den opparbeidete kunnskapen fra studiet inn i masteroppgaven. Videre ser jeg at dette vil være nyttig og relevant kunnskap å ta med seg inn i arbeidslivet.

Joran Wigstøl, 31.05.18, Kristiansand